

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE KELEK

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
MART-2024**

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE KELEK
ORCID ID:

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. MEHMET TAHİR KARABOĞA
ORCID ID:

MERSİN
MART-2024

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu araştırma, ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmanın verileri, 2022-2023 öğretim yılı bahar döneminde Mersin ili genelindeki kamu ve özel ortaokullardaki öğrenciler üzerinden, Gürel & Çetin tarafından geliştirilen “Somut Olmayan Kültürel Miras Tutum Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinde somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, betimsel bir alan araştırması olup ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve aile gelir düzeyi değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın örneklemini, Mersin ili merkez ilçelerinde (Mezitli, Yenişehir, Toroslar, Akdeniz) öğrenim gören 375 ortaokul öğrencisinden oluşmuştur. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin genel tutum puanlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin “sosyal hayat”, “geleneksel sanatlar”, “kültürel bilinç”, “sözlü gelenekler” alt boyutlarında aldıkları toplam puanlarının yüksek olduğu; “doğa ve evren üzerine bilgi ve uygulamalar” alt boyutunda aldıkları toplam puanlarının ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları cinsiyet, aile gelirleri, anne-baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmamakla birlikte; sınıf düzeyi ve yaş değişkenleri açısından anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras, Ortaokul Öğrencileri

ABSTRACT
SECONDARY SCHOOL STUDENTS OPINIONS ON INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE

This research aims to determine the opinions of secondary school students regarding intangible cultural heritage. The data of this research was collected in the spring semester of the 2022-2023 academic year from students in secondary schools across Mersin province, using the "Intangible Cultural Heritage Attitude Scale" developed by Gürel & Çetin and the "Personal Information Form" developed by the researcher. This study, which was conducted to determine the attitudes of secondary school students towards intangible cultural heritage, is a descriptive field research and examined whether secondary school students' attitudes towards intangible cultural heritage differ in terms of gender, age, class level, parental education level and family income level variables. The sample of this research was 375 secondary school students studying in the central districts of Mersin (Mezitli, Yenişehir, Toroslar, Akdeniz). As a result of the research, it was determined that the general attitude scores of secondary school students towards intangible cultural heritage were at a high level. The total scores of secondary school students in the "social life", "traditional arts", "cultural awareness" and "oral traditions" sub-dimensions of the scale were high; It was determined that the total scores they received in the sub-dimension of "knowledge and applications on nature and the universe" were low. In addition, although there is no significant difference in the attitude scores of secondary school students towards intangible cultural heritage between gender, family income, and parents' education levels; It was determined that there was a significant difference between grade level and age variables.

Keywords: Culture, Cultural Heritage, Intangible Cultural Heritage, Secondary School Students

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecimde ve tez çalışmamın her aşamasında katkılarından dolayı, derslerimde ve ders dışında bilimsel araştırmalara geniş ve farklı bir bakış açısı kazandırdığı için, yüksek lisans tezimde her zaman yardımcı olduğu için, hiçbir zaman yarı yolda bırakmayıp hep yanımda olduğu için danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Tahir KARABOĞA hocama çok teşekkür ederim. Tez değerlendirme sürecinde katkılarından ve yardımlarından dolayı Prof. Dr. Ayşe BALCI KARABOĞA hocama ve Doç. Dr. Mustafa KALE hocama çok teşekkür ederim, verdikleri emeklerden dolayı çok mutlu olduğumu bildirmek isterim. Yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen her anımda yanımda olan, fikir veren, yol gösteren kıymetli arkadaşım Göksel ERSOY'a teşekkür ederim. Beni büyüten, yetiştiren; hayatıma yön verirken, karar alırken bana öğrettikleri değerleri kıstas aldığım ailem, annem Fadime KELEK, babam Nizamettin KELEK'e sonsuz teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	6
1.3. Araştırma Problemi.....	9
1.4. Sayıtlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar.....	10
1.6. Tanımlar.....	10
BÖLÜM 2 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	12
2.1. Kültür Kavramı.....	12
2.2. Kültürün Önemi.....	14
2.3. Kültürel Miras.....	16
2.4. Somut Olmayan Kültürel Miras	19
2.5. Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri.....	24
BÖLÜM 3 YÖNTEM.....	53
3.1. Araştırmanın Yöntemi	53
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	53
3.3. Veri Toplama Araçları.....	56
3.5. Verilerin Analizi.....	57
BÖLÜM 4 BULGULAR	59
4.1. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları nasıldır?.....	59
4.2 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?.....	66
4.3. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?.....	67
4.4. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?	68
BÖLÜM 5 TARTIŞMA	71
5.1. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının değerlendirmesi.....	71
5.2. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumların cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi	75
5.3. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkeni açısından değerlendirilmesi	76
5.4. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi.....	77

5.5. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi.....	77
5.6. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi	78
5.7. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi.....	79
BÖLÜM 6 SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA	82
EKLER	89
EK-1 ETİK BEYANI	89
EK-2 ORJİNALLİK RAPORU.....	90
EK-3 ÖZGEÇMİŞ	91
EK-4 KULLANILAN ÖLÇEKLER.....	92

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Farklı evrenler için kabul edilebilir asgari örneklem büyüklükleri	53
Tablo 2 Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları.....	54
Tablo 3 Ortaokul öğrencilerinin yaşına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	55
Tablo 4 Ortaokul öğrencilerinin sınıf durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları.....	55
Tablo 5 Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	55
Tablo 6 Ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	56
Tablo 7 Ortaokul öğrencilerinin aile gelirlerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	56
Tablo 8 Ortaokul öğrencilerinin puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf, annenin eğitimi, babanın eğitimi ve ailenin gelir düzeyi değişkenlerine göre normallik dağılımları.....	58
Tablo 9 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ölçek maddelerine verdiği cevaplara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	59
Tablo 10 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ölçek maddelerine verdiği cevaplara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları	62
Tablo 11 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları	66
Tablo 12 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre ANOVA testi sonuçları.....	67
Tablo 13 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları.....	68
Tablo 14 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelir düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları	68
Tablo 15 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları	69
Tablo 16 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları	70

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

İSMEP: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi

KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Toplum kendine ait özgün kimliğini oluşturan karmaşık bir örgütlenmedir. Bu özgün kimlik, toplumun birbirinden farklı bireylerinin bir araya gelerek oluşturduğu kültürle şekillenir. Kültür, bu topluluğun yaptığı, meydana getirdiği her şeyi kapsar ve toplumun kendine özgü bir karakterini ortaya koyar. Bu karakter, bir insanın kişiliğine benzer bir şekilde, toplumun içinde mevcut olan çeşitli unsurların birleşiminden doğar. Bu unsurlar, bilgilerden alışkanlıklara, inançlardan geleneklere, değer ölçülerinden genel tutum ve zihniyete kadar geniş bir yelpazeyi içerir. Toplumun kültürü, bu unsurların bir araya gelerek toplumun hayatını, düşünce tarzını ve davranış biçimlerini belirleyen bir dokuya dönüşmesidir. Bir toplumun kültürü, nesiller boyunca aktarılan ve sürekli olarak evrimleşen bir varlıktır. Bu aktarım süreci, bireyler arasında bilgi, deneyim ve değerlerin paylaşılması yoluyla gerçekleşir. Toplumun kültürü, bu paylaşılan unsurların birikimiyle zenginleşir ve zamanla derinleşir. Bu kültürel zenginlik, toplumun bir bütün olarak bir arada kalmasına, ortak bir kimlik oluşturmaya ve birbirleriyle daha iyi anlaşmalarına olanak tanır.

Her toplumun kendine özgü kültürel öğeleri vardır ve bu öğeler, o toplumun tarihini, coğrafyasını, yaşam tarzını ve etkileşimde bulunduğu diğer toplumları yansıtır. Toplumun kültürü, bir bakıma o toplumun kolektif hafızasıdır; geçmişten gelen mirası ve geleceğe yönelik beklentileri içerir. Bu kültürel miras, toplumun bireylerine aidiyet duygusu kazandırır ve onları bir arada tutan bir bağ oluşturur. İnsanların bir arada tutan en güçlü bağ, kültürdür. Dil, din ve tarih gibi güçlü unsurların birleşimiyle ortaya çıkan kültür, insanları bir araya getiren, birleştiren ve hayatlarını belirleyen güçlü bir etken olarak öne çıkar. Bu unsurlar, kültürü oluşturan bağlayıcı ve bütünleştirici öğelerdir, aynı zamanda toplumun kimliğini belirleyen temel unsurları oluşturur. Bu bağlamda, kültür; insanların birlikte yaşama, etkileşimde bulunma ve ortak bir geçmişi paylaşma ihtiyacının bir ifadesi olarak önemli bir role sahiptir.

Milletlerin varlığını sürdürebilmesi için temel bir gereklilik, kültürü korumak ve devam ettirmektir. Bu, toplumlarda kültürel kimlikleri olan bireylerin varlığıyla mümkündür. Bir insan gibi düşündüğümüzde, bireylerin kültürel kimlikleri, toplumun bir parçası olarak taşıdıkları değerleri, gelenekleri ve tarihleriyle şekillenir. Bu bireyler, kültürlerini koruyarak ve yaşatmaya çalışarak, milletlerin birbirinden farklı ve zengin çeşitliliğini sürdürebilirler. Kültürel kimliği olan bireyler, geçmişlerinden gelen mirası önemserler ve bu mirası gelecek

nesillere aktarmak için çaba harcarlar. Bu çaba, toplumun bir bütün olarak kültürel zenginliğini muhafaza etmeye yöneliktir. Her bireyin kendi kültürüne sahip çıkması, toplumun birlik ve dayanışma içinde olmasına katkıda bulunur. Bu bağlamda, kültürel kimliğe sahip bireyler, milletin ortak değerlerini koruma ve gelecek kuşaklara aktarma konusunda önemli bir rol oynarlar. Kültürü devam ettirmek, bir toplumun köklerini güçlendirmek anlamına gelir ve bu, milletin varlığını sürdürmesinde temel bir unsurdur. Bu süreçte kültürel kimlik taşıyan bireyler, bir araya gelerek, ortak bir amaç doğrultusunda kültürlerini gelecek kuşaklara taşımak için işbirliği yaparlar. Bu milletin ayakta durabilmesi için gerekli olan bir birlik ve dayanışmanın temelini oluşturur. Bireyler, kendi kültürlerini benimsemek ve bu kültürün devamlılığını sağlamak için çaba sarf ederler. Bu çaba, bireyin kültürel bir kimliğe sahip olması ve bu kimliği benimsemesiyle gerçekleşir. Kültürel kimlik, bireyin aidiyet duygusuyla birlikte gelir ve bu aidiyet, bireye belirli sorumluluklar yükler. Bir insanın bakış açısından düşündüğümüzde, kendi kültürünü benimsemek, o kültürün değerlerini, geleneklerini ve normlarını kabul etmek anlamına gelir. Birey, bu şekilde kültürüne ait hisseder ve bu kültüre aidiyet duygusuyla bağlılık kurar. Aynı zamanda, bu aidiyet duygusu, bireye kültürel bir mirasın taşıyıcısı olarak belirli sorumluluklar yükler.

Birey, kültürel kimliğinin sorumluluklarını yerine getirerek, kültürünün devamlılığına katkıda bulunur. Bu, geçmişten gelen kültürel mirası korumak, gelecek nesillere aktarmak ve kültürel çeşitliliği sürdürmek için önemli bir adımdır. Bireyin bu şekilde aidiyet ve sorumlulukları yerine getirmesi, hem kişisel kimliğini güçlendirir hem de toplumsal bir bağlamda kültürün devamlılığını destekler. Dünya sürekli değişmekte ve küresel bir hal almaktadır. Bu değişim birçok alanı da etkilemektedir. Ekonomi, sosyal, siyasal alanı etkilediği gibi kültürel alanı da etkilemektedir. Bununla birlikte değerleri ve değerlere karşı yaklaşımlarımız da değişmekte ve etkileşim yaşanmaktadır. Daha doğrusu etkileşime açık hale gelmektedir. Sahip olduğumuz kültürel değerlerin etkileşime açık hale gelmesi, bu değerlerin korunmasını ve sürdürülebilir olmasını da zorlaştırmaktadır. Kültürel değerlerin bu denli değişime açık olması kaybolma ve unutulma riskini de ortaya çıkarmaktadır. Çünkü dünyanın küresel bir boyuta ulaşmasıyla birlikte insan düşünceleri, değerleri, zihniyeti, olgu ve olaylara karşı bakış açısı da değişmektedir. Bununla birlikte sahip olduğumuz kültürel öğelerin yerine başka öğeler geçmekte veya insan zihninde kaybolup gitmektedir. İnsan zihniyle oluşturulan kültürel öğeler bu etkilenmeler ile yine insan zihninde kaybolmakta ve değerlerin korunmasını da zorlaştırmaktadır. Değişime açık olması kaybolma riskini artırmaktadır. Bu durum kültürel miras için büyük sorun teşkil etmekte ve kültürel miras aktarımına engel oluşturmaktadır.

Kültür, insanların sahip olduğu değerleri, ortak paydalarını gösteren, birlik ve beraberliğin oluşmasını sağlayan en temel unsurdur. Ancak değişime açık olması sahip olduğu değerleri ve birlikteliği oluşturma noktasında olumsuz etkiler oluşturmakta ve bu da toplumu etkilemektedir. Değerlerin korunması ve sürdürülebilir olması toplumların varlıklarını devam ettirebilmeleri için gereklidir. Bu yüzden kültürün gelecek kuşaklara tanıtılması, anlatılması ve farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Kültürün anlam kazandığı, öneminin artırıldığı ve yaşatılması noktasındaki gayesi, sürdürülebilirliği noktasındaki bilinçliliği eğitim ile mümkün olmaktadır.

Kültürel miras, bir toplumun geçmişten gelen, somut ve somut olmayan unsurlarıyla şekillenen zengin bir mirastır. Somut kültürel miras, tarihi binalar, arkeolojik alanlar, sanat eserleri gibi fiziksel varlıkları içerirken, somut olmayan kültürel miras ise dil, gelenekler, folklor gibi soyut unsurları kapsar. Ortaokul öğrencileri, toplumlarını oluşturan unsurları keşfetme ve anlama sürecinde önemli bir aşamada bulunmaktadır. Bu bağlamda, ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşleri, kültürel kimliklerini şekillendirme sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye gibi zengin bir kültürel geçmişe sahip olan ülkelerde, ortaokul çağındaki gençlerin kültürel mirasa yönelik algıları, bu mirası koruma ve değerlendirme konularında önem arz etmektedir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa yönelik görüşleri, onların kültürel mirasa olan duyarlılıklarını ve bu mirası sahiplenme kapasitelerini yansıtır. Bu noktadan hareketle, bu tez, ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşlerini anlamaya yönelik bir araştırmayı amaçlamaktadır.

Somit olmayan kültürel miras, bir topluluğun veya bireyin kendi kültürel mirasının bir parçası olarak gördüğü her türlü bilgi, beceri, uygulama, ifade ve bunlarla ilişkili araç, gereç ve mekan ifade eder (Wikipedia, 2023; UNESCO, 2023). Örneğin, sözlü anlatımlar, sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüel ve festivaller, halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar, el sanatları geleneği gibi kültürel ürünleri ve üretim süreçlerini ifade eden kavramdır. Somut olmayan kültürel miras, bugünümüzü geçmişimizle ve geleceğimizi birbirine bağlayan bir aidiyet ve kimlik duygusu verir. Ayrıca, kültürlerarası diyalogun geliştirilmesine yardımcı olur ve farklı yaşam tarzlarına/tercihlerine karşılıklı saygıyı teşvik eder.

Somit olmayan kültürel miras, bir toplumun yaşayan kültürel ifadesini temsil eden ve genellikle gelenekler, dil, halk müziği, folklor, ritüeller gibi soyut unsurları içeren zengin bir miras alanıdır. Somut olmayan kültürel miras, bir toplumun kimliğini inşa eden ve sürdüren unsurları içerir. Toplumun geçmişine ve kültürüne ait olan bu öğeler, bireylerin kendilerini bu

kültürel bağlam içinde konumlandırmalarına yardımcı olur. Dolayısıyla, somut olmayan kültürel miras, bireylerin kökenlerine duydukları bağlılığı güçlendirir. Somut olmayan kültürel miras, bir toplumun geçmişten günümüze süregelen öğelerini içerir. Bu öğeler, toplumun tarihini, geleneklerini ve değerlerini aktararak toplumsal devamlılığı sağlar. Böylece, yeni nesiller, geçmişlerine ait mirası öğrenir ve bu mirası gelecek kuşaklara aktarır. Her toplum, kendi somut olmayan kültürel mirasını yaratmıştır. Bu miras, çeşitli gelenekler, dil ağıları, sanat formları ve ritüelleri içerir. Bu çeşitlilik, kültürel zenginlik olarak adlandırılabilir ve insanlığın genel kültürel mozaikteki farklı renkleri temsil eder. Somut olmayan kültürel miras, insanları bir araya getiren ve toplumsal bağları güçlendiren bir role sahiptir. Ortak dil, gelenekler ve ritüeller, insanları bir araya getirir, toplumsal uyumu artırır ve toplum içinde güçlü sosyal bağlar oluşturur. Somut olmayan kültürel mirasın korunması ve yaşatılması, eğitim aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu mirasın bilinçli bir şekilde aktarılması, genç kuşakların kültürel miraslarını anlamalarını ve değer vermelerini sağlar. Bu da toplum içinde bir kültürel süreklilik ve dayanışma oluşturur.

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) konusu, Türkiye’de yüksek lisans ve doktora düzeyinde birçok akademik çalışmaya konu olmuştur. Türkiye’de SOKÜM konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri, genellikle belirli bir bölge, topluluk veya gelenek üzerine odaklanmaktadır. Yapılan tezler, SOKÜM’nin tanımı, tarihi, önemi, korunma yöntemleri ve fırsatları gibi konuları ele almaktadır. Ayrıca, SOKÜM’nin kültürel çeşitlilik, kimlik, toplumsal bellek, sürdürülebilirlik, turizm ve ekonomi gibi alanlarla ilişkisini de tartışmaktadır. Aynı zamanda somut olmayan kültürel miras konuyla ilgili olarak örneklem ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmaması araştırmayı önemli hale getirmektedir. Öğrencilere somut olmayan kültürel mirası anlatmak ve bu kavramın genç nesiller tarafından anlaşılmasını sağlamak, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin yapılan araştırmalar genellikle, öğretmenlerin veya toplumun bu konudaki farkındalık, tutum, görüş ve önerilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Akademik çalışmalarda somut olmayan miras unsurlarının korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması yolları araştırılmaktadır. Bu kapsamda sosyolojik, antropolojik ve etnografik yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır.

Ortaokul öğrencileri, kimliklerini oluşturma ve anlama sürecindedir. Somut olmayan kültürel miras, öğrencilere ait oldukları kültürel çerçeveyi anlamalarına yardımcı olarak, kişisel kimliklerini güçlendirir. Bu miras, öğrencilere ait oldukları kültüre duydukları bağlılığı artırır. Somut olmayan kültürel miras, öğrencilere geçmişlerini anlama ve değerlendirme

fırsatı sunar. Dil, gelenekler, folklor gibi unsurlar aracılığıyla öğrenciler, kültürlerinin köklerini takip edebilir ve tarih bilincini geliştirir. Bu bağlamda, kültürel miras, öğrencilere tarihleriyle daha güçlü bir bağlantı kurma imkânı tanır. Ortaokul öğrencileri, sosyal bağlarını güçlendirmenin ve toplumsal uyumun önemini anlamaya başlarlar. Somut olmayan kültürel miras, ortak dil, gelenek ve ritüeller aracılığıyla öğrenciler arasında bir dayanışma duygusu oluşturur. Ortak bir kültürel miras paylaşımı, öğrenciler arasında sosyal uyumu artırır. Somut olmayan kültürel miras genellikle dilin önemli bir bileşenidir. Dil, iletişim aracı olarak kullanıldığı gibi, kültürel mirası ifade etmek ve korumak için de kullanılır. Ortaokul öğrencilerinin dil becerilerini geliştirmeleri, kültürel mirası anlama ve ifade etme konusunda önemli bir rol oynar. Folklor, müzik, halk dansları gibi somut olmayan kültürel miras öğeleri, öğrencilerin estetik ve sanatsal gelişimine katkıda bulunur. Bu miras, öğrencilere farklı sanatsal ifade biçimlerini keşfetme fırsatı sunarak, yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olur.

1.1. Problem Durumu

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, insanlar kendi kültürlerinden uzaklaşıyor ve giderek popüler kültürün etkisi altına giriyorlar. Gün geçtikçe, yeni nesil, teknolojinin etkisi altında olmanın ve öz benliğini unutmanın zorlayıcı etkileriyle karşı karşıya kalıyor. Bunu bir bireyin bakış açısından değerlendirdiğimizde, teknolojinin hızla evrim geçirmesiyle birlikte, geleneksel kültürel değerler ve pratikler arka planda kalabilir. İnsanlar, teknolojiyle daha fazla etkileşimde bulundukça, kendi kültürlerine yabancılaşma eğiliminde olabilirler. Bu durum, popüler kültürün, özellikle dijital medya ve sosyal platformlar aracılığıyla hüküm sürdüğü bir ortamda daha belirgin hale gelir. Yeni nesil, teknolojiyle yoğrulmuş bir dünyada büyüdüğünden, geleneksel kültürle bağlarını sürdürmekte zorlanabilir. Dijitalleşme ve küreselleşme, bireyleri küresel popüler kültür akımlarıyla daha fazla etkileşime sokabilir ve bu da yerel kültürlerin gölgede kalmasına neden olabilir. Bu durum, bireylerin kendi kültürel kimliklerini ve değerlerini koruma sorumluluğunu hatırlamalarını önemli kılar. Teknolojinin getirdiği avantajlarla birlikte, insanlar kendi köklerinden kopmamalı ve teknolojinin esiri olmamak adına öz kültürlerine duyarlılık göstermelidirler. Bu şekilde, teknolojinin hızlı gelişimine rağmen, bireyler kendi kültürlerini sürdürebilir ve zenginleştirebilirler.

Günümüzde, kültür, değerler, gelenekler ve görenekler gibi önemli kavramlar giderek zayıflamakta ve bu unsurların korunması ciddi bir tehdit altında bulunmaktadır. Ancak, geçmişimizin değerlerine ve geleneklerine sahip çıkmak adına bir dizi çaba ve çalışma

yapılmaktadır. Bu değerler ve gelenekler, kültürel mirası oluşturur. Kültürel miras, maddi ve manevi unsurları içeren bir geçmişin geleceğe aktarılmasıdır.

Bu bağlamda, somut olmayan kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü bu unsurlar, bir toplumun kimliğini belirleyen, bir arada tutan ve insanlara aidiyet duygusu veren temel öğelerdir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, toplumun geçmişiyle bağını sürdürebilmesi ve geleceğe taşıyabilmesi için kritik bir adımdır. Özellikle soyut kültürel öğelerin saklanması, korunması ve nesillere aktarımı oldukça zordur. Soyut olan kültürel öğelerin kaybolma riski fazladır. Çünkü soyut kültürel öğeler sözlü bir şekilde ortaya çıkmıştır. Geleneklerimiz, müziğimiz, halk oyunlarımız, kıyafetlerimiz, halk hikâyelerimiz vb. gibi soyut kültür öğelerimiz bulunmaktadır. Bu öğeler insan zihninden, doğadan ve yaşam biçiminden ortaya çıkmıştır. Yazıya aktarılmadığı veya nesilden nesile aktararak yaşatılmadığı takdirde sadece insan zihninde unutulup gidecektir. Çünkü soyut olan her şey kaybolma ihtimali taşımaktadır. Göz önünde bulunmadığı, yaşanmadığı veya yaşatılmadığı durumlarda bu ihtimal de artmaktadır.

Kültür, insanoğlunun yaşamının toplamından ibarettir. Kültür insanlar arasında varlığını gösterdiği zaman anlam kazanır. Onu anlamlı kılan insandır. İnsanlar arasındaki ilişkide, iletişimde, bakış açılarında, düşünce kalıplarında bulunmaktadır. Bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olunmalı ve bütünlüğün korunması gerekmektedir. Bütünlüğün bozulması demek, toplumsal düzenin bozulması demektir ki bu istenilmeyen bir durumdur. Dolayısıyla toplumlar varlıklarını sürdürebilmek, dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanması için kültürlerine sahip çıkmalı ve korumalıdır. Özellikle mirasın korunması ve geleceğe taşınması noktasında aktif olmalıdır. Özellikle soyut kültürel öğeleri korumak zordur. Toplumda maddi olarak gözle görülen bir görünüme sahip olmadıkları için kaybolmaya yüz tutması olağan olmaktadır. Bu durum da soyut kültür öğelerin varlığı için tehdit oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kültür geçmişten günümüze hayatımızda var olmuştur. Her toplumun kendine özgü yazılı sözlü kültürü vardır ve bu kültürel öğelerin kuşaktan kuşağa aktarılması eğitimin temel işlevlerinden biridir. Sosyal bilgiler dersi kültür aktarımı konusunda bu işlevi büyük oranda üstlenmiştir. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinin kültür aktarımında üslendiği görev, önem, misyonunun sosyal bilgiler öğretmenleri açısından deneyimlerini sözlü ve pratik olarak ele alınması, değerlendirilmesini içerir.

Somut olmayan kültürel mirasın canlı ve yaşayan bir niteliği vardır; yani, bu unsurlar bugün de varlığını sürdürmektedir. Bir kültür mirası, tarihsel bir geçmişe sahip olabilir; ancak bu mirası sürdüren, yaşatan kişi, grup ya da topluluk olmadığı sürece, bu unsurların somut olmayan kültürel miras niteliği kaybolmuş demektir. Bir kültür mirası, sadece geçmişte var olmuş olmasıyla değil, aynı zamanda bu mirası bugüne taşıyan ve yaşatan bir bağlam içinde anlam kazanır.

Eğer belirli bir kültür unsuru yıllarca unutulmuş, korunmamış ve bu mirası sürdüren bir aktör bulunmuyorsa, o unsuru canlı ve yaşayan bir kültürel miras olarak tanımlamak zor olacaktır. Somut olmayan kültürel mirasın varlığını sürdürebilmesi için, bu unsurların günümüzde yaşayan topluluklar, bireyler veya gruplar tarafından korunup devam ettirilmesi önemlidir. Bu, geçmişin izlerini taşıyan bu unsurların, gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar ve kültürel mirasın yaşayan bir parçası olmalarını mümkün kılar. Soyut kültürel miras öğeleri insan zihninde yer alan ve yaşanması insan faaliyetlerine bağlı olan bir unsurdur. Somut kültürel miras öğeleri gibi sürekli göz önünde olan veya kalıcı bir yapıt olma özelliğinde değildir. Sürdürülebilirliği için göz önünde bulundurularak yaşatılması ve sadece insan zihninde değil kalıcılığın da sağlanması için insan zihninden çıkarılıp yaşama serilmesi gerekmektedir. Meddahlık, karagöz, ıslık dili, aşıklık geleneği vb. gibi kültür öğelerinin soyut olmasından dolayı korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması kolay değildir. Çünkü bu öğelerin yaşatılmadığı veya yaşanmadığı durumunda unutulup gitmesini ve sadece geçmişte takılı kalmasını olağan hale getirmektedir. Soyut kültürel öğelerin insan zihninde değil yaşamın içerisinde yer verilerek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Oğuz (2004), somut olmayan kültürel miras, toplulukların, grupların ve bireylerin çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşim halinde oldukları süreçte sürekli olarak yeniden oluşturdukları unsurlardan meydana gelir. Bu unsurlar, milli kimlik ve devamlılık duygusu veren uygulamaları, temsilleri, anlatımları, becerileri, araçları, gereçleri ve kültürel mekanları içerir. Bu unsurlar, toplumun kimliğini belirleyen, bir arada tutan ve nesilden nesile aktarılan temel öğelerdir. Somut olmayan kültürel miras, maddi öğelerden ziyade manevi unsurlardan oluşur ve insanlarla birlikte hayat bulur. Bu miras, toplumun günlük pratikleri, kültürel temsilleri, birikmiş bilgi ve becerileri şekillendirerek varlığını sürdürür. İnsanlar arasındaki etkileşimler, geleneklerin devamlılığını ve kültürel mirasın yeniden oluşturulmasını sağlar. Bu bağlamda, somut olmayan kültürel miras, sadece geçmişin bir yansıması değil, aynı zamanda günümüzdeki yaşantılarla entegre edilen dinamik bir süreçtir. İnsanların günlük yaşamları, geleneksel uygulamaları sürdürmeleri ve kültürel kimliklerini devam ettirmeleri açısından bu unsurları yeniden üretmeleri önemlidir. Somut olmayan kültürel miras, bir topluluğun

geçmişle olan sürekli etkileşimi ve bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan değerlerin, temsillerin ve becerilerin bir yansıması olarak karşımıza çıkar.

Bu manevi unsurlar, önceki nesillerin yaşayış biçimleri, gelenekleri, görenekleri, kutlamaları ve el sanatlarının günümüze taşınması ve gelecek kuşaklara aktarılması üzerinden somutlaşır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, toplumların geçmişleriyle olan etkileşimlerini ve yaşayış biçimlerini devam ettirmelerine bağlıdır. Bu miras, toplumların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşim halinde oldukları sürece sürekli olarak yeniden oluşturulur ve geleceğe taşınır. Bireylerin ve toplulukların bu mirası canlı tutma çabaları, kültürel kimliklerini güçlendirmelerine ve ortak geçmişlerini gelecek kuşaklara aktarmalarına olanak tanır. Bu nedenle, somut olmayan kültürel mirasın korunması, sadece geçmişin hatırlanması değil, aynı zamanda toplumların kendilerini günümüzde ifade etmeleri ve gelecekteki kuşaklara köklerini aktarmaları anlamında da büyük bir önem taşır.

Kültür, insanlar arasında bağlayıcı bir işleve sahiptir. İnsanlar arasındaki ortak paydaları ve değerleri gösteren, etkileşim ve iletişimi sağlayarak sosyal ağı oluşturan, birliği ve dayanışmayı sağlayan önemli bir etken yapıdadır. Birleştirici ve bütünleyici bir özelliği bulunmaktadır. Bu yüzden toplum için insan, insan için de kültür lüzumlu bir işlevdedir. Kültürün yok olması demek toplumun yok olması demektir. Çünkü toplumu ayakta tutan şey kültürdür. Kültürü kaybolan toplumlar tarihsel süreç içerisinde kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bundan dolayı kültürün korunması ve nesillere aktarılması gerekmektedir. Özellikle kültürün birleştirici ve ortak payda da bütünleştirici özelliği, genç nesillere bilinç ve farkındalık oluşturularak aktarımını gerekli kılmaktadır. Kültür, toplumun kim ve ne olduğunu gösteren kimliğidir. Kimliğin kaybolması; ne olduğunun, kim olduğunun bilinmemesi, anlam taşınamaması demektir ki bundan dolayı toplumun kimliğini oluşturan kültürün, yaşanması ve korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kültürel miras, bir toplumun birlikte paylaştığı geçmişi anlatan, insanların dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren, tarih boyunca biriktirilen deneyimlerin ve geleneklerin devamlılığını sağlayan, gelecekteki şekillenmelerine yön veren değerlerdir. Bu yüzden önemli bir yere ve değere sahiptir.

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) kavramına ilişkin görüşlerini belirlemektir. SOKÜM, UNESCO tarafından “insanlığın yaratıcılığının ve kültürel çeşitliliğinin ifadesi olan, topluluklar, gruplar ve bazen bireyler tarafından paylaşılan ve yeniden yaratılan kültürel mirasın uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgileri ve becerileri” olarak tanımlanmaktadır. SOKÜM, kültürel kimliğin ve toplumsal hafızanın korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, SOKÜM’ün

eğitim sürecine dahil edilmesi, öğrencilerin kültürel farkındalığını ve saygısını artırmak, kültürel mirasın değerini ve önemini kavramalarını sağlamak ve kültürel çeşitliliği korumak ve geliştirmek açısından yararlı olacaktır.

Somut olmayan kültürel miras (SOKÜM), insanlığın ortak mirası ve kültürel zenginliği olarak kabul edilmektedir. SOKÜM, insanların yaşadıkları coğrafya, tarih, dil, din, gelenek ve değerler ile şekillenen kültürel kimliklerinin bir yansımasıdır. SOKÜM, kültürel çeşitliliği ve yaratıcılığı desteklemekte, toplumsal hafızayı canlı tutmakta, kültürel mirasın aktarılmasına ve gelecek nesillere miras bırakılmasına katkı sağlamaktadır. SOKÜM, aynı zamanda kültürel diyalogu ve işbirliğini teşvik etmekte, kültürler arası anlayışı ve saygıyı artırmakta, kültürel hakların korunmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenlerle, SOKÜM'ün korunması ve sürdürülmesi, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli bir sorumluluktur. UNESCO, 2003 yılında SOKÜM'ün Korunması için Sözleşme'yi kabul etmiş ve SOKÜM'ün tanımını, kapsamını, korunma yöntemlerini ve işbirliği mekanizmalarını belirlemiştir. Türkiye, bu sözleşmeye 2006 yılında taraf olmuş ve SOKÜM'ün korunması için çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların başında, SOKÜM'ün envanterinin oluşturulması, SOKÜM'ün tanıtılması ve farkındalığın artırılması, SOKÜM'ün eğitim sürecine entegrasyonu gelmektedir. Bu araştırma, SOKÜM'ün eğitim sürecine entegrasyonu konusunda ortaokul öğrencilerinin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, araştırma, SOKÜM'ün eğitimdeki önemi, yararları, zorlukları ve önerileri gibi konuları ele almaktadır. Araştırmanın sonuçları, SOKÜM'ün eğitim sürecine daha etkin bir şekilde dahil edilmesine yönelik öneriler sunmakta ve SOKÜM'ün korunması ve sürdürülmesine katkı sağlamaktadır.

1.3. Araştırma Problemi

Ortaokul Öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşleri nasıldır? Araştırma soruları ise aşağıdaki gibi şekillenmiştir:

1. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları nasıldır?
2. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
3. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin yaşına göre farklılık göstermekte midir?
4. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

5. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin, aile gelirine göre farklılık göstermekte midir?
6. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin, anne eğitim seviyesine göre farklılık göstermekte midir?
7. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları öğrencilerin baba eğitim seviyesine göre farklılık göstermekte midir?

1.4. Sayıtlar

Bu araştırma aşağıdaki sayıtlar üzerine temellendirilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin belirlenen veri toplama araçlarına objektif bilgi verdikleri varsayılmıştır. Araştırmada alınan örneklemin evrenin tüm özelliklerini taşıdığı ve evreni yeterli oranda temsil ettiği varsayılmıştır. Araştırmacının önyargılı düşünmeden, bilimsel ahlak ve etik çerçevesinde araştırmasını sürdürdüğü varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mersin il sınırlarında 2022-2023 eğitim öğretim yılının 5, 6, 7 ve 8 sınıflarda özel ve devlete ait okullarda öğrenim gören ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kültür: Toplumlari birbirinden ayırarak farklı yanlarını ön plana çıkaran ve kendi içerisinde toplumun özelliklerinden yola çıkarak o topluma karakter kazandıran ortak özellikleri barındıran anlamlar bütünüdür. Nesilden nesile aktarılarak yaşayan bir olgu olan kültür, toplum, topluluk tarafından kabul gören düşünceler ve kurallar bütünüdür (Çınar, 2013).

Kültür, insan topluluklarında sosyal öğrenme yoluyla aktarılan bir dizi fenomeni kapsayan merkezi bir kavram olarak kabul edilir. Kültürel evrenseller tüm insan topluluklarında bulunmakla birlikte bunlar; sanat, müzik, dans, ritüel, din gibi ifade biçimlerini ve alet kullanımı, yemek pişirme, barınma ve giyim gibi teknolojileri içerir.

Kültürel Miras: Kültürel miras, bir kültürün nesiller boyu korunan ve aktarılan ürün ve süreçlerini içerir. Bu mirasın bir kısmı, mimari yapılar veya sanat yapıtları gibi somut eserlerden oluşan kültürel varlıklardır. Diğer bir kısmı ise, gelenekler, görenekler, ritüeller, hikayeler, şarkılar, danslar, dil, el sanatları, yemekler, tarım uygulamaları, tıbbi bilgi ve

uygulamalar gibi somut olmayan kültürel değerlerdir. Kültürel miras, kültürlerarası etkileşimin en önemli örneği olarak kabul edilir ve turizm ile üst düzey ilişkisi çerçevesinde bilinmektedir. Kültürel mirasın korunması, gelecek kuşaklara aktarılması ve devamlılığının sağlanması açısından yapılan pek çok çalışma ve faaliyet yürüten kuruluşlar bulunmaktadır (Wikipedia 2023).

Somit Olmayan Kültürel Miras: Somut olmayan kültürel miras, gözle görülemeyen, elle tutulamayan, maddi olarak kavranamayan ancak o toplumun kimliğini derinlemesine simgeler nitelikteki örf, adet, gelenek görenekler, inanç, dil, folklor, müzik, dans, gösteriler, deyimler, tekerlemeler, atasözleri, şiirler ve öyküler gibi geleneklerin geniş bir yelpazesini içerir. Bu unsurlar, bir toplumun ruhunu, tarihini ve kolektif kimliğini oluşturan derin ve anlam dolu ifadelerdir. Somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması, genellikle somut kültürel mirasların korunmasına kıyasla daha zor bir süreçtir. Çünkü bu unsurlar genellikle sözlü gelenekler, semboller ve ritüeller gibi somutlaşması zor olan ifadeleri içerirler. Bu mirasın devamlılığını sağlamak ve gelecek kuşaklara aktarmak, toplumun bu unsurları yaşatma konusundaki özverisi ve çabalarına bağlıdır (Oğuz, 2013).

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1. Kültür Kavramı

İnsanların günlük konuşmalarında sanatsal ve bilimsel uğraşları ifade etmek amacıyla kullanılan “kültür” sözcüğü Latince kökenlidir. Kültür, bir toplumun yaşam tarzını, değerlerini, inançlarını, normlarını, sanatını, dilini, giyim tarzını, yemek alışkanlıklarını ve diğer birçok unsuru içeren geniş bir kavramdır. Kültür, toplum içinde bireyler arasında paylaşılan bir bilgi, inanç ve davranış sistemi olarak görülebilir. Kültür, toplumun tarihinden, coğrafyasından, ikliminden, ekonomik durumundan, sosyal yapısından ve diğer birçok faktörden etkilenir. Kültür, insanların birbirleriyle iletişim kurmalarını, anlamalarını ve bir arada yaşamalarını sağlayan bir temel unsurdur. Aynı zamanda, kültür, bireylere kimlik ve bağlılık duygusu kazandırarak toplumsal bir birlik ve dayanışma oluşturur (Turhan, 1997). Genel tanımıyla Kültür, bir toplumun geçmişten günümüze kadar süregelen tarihi deneyimlerinin bir birikimidir. Maddi ve manevi unsurları içerir ve toplumun yaşam tarzını, değerlerini, inançlarını, sanatını, dilini, geleneklerini, normlarını ve diğer birçok unsuru kapsar. Kültür, insanların bir arada yaşamalarını düzenleyen, toplumsal bağları güçlendiren ve bireyler arasında bir kimlik duygusu oluşturan bir olgudur. Kültür, toplumları birbirinden ayıran ve aynı zamanda bir arada tutan bir faktördür. Her toplum, kendi özgün kültürünü geliştirir ve bu kültür, o toplumun kimliğini belirler. Kültür, sürekli bir değişim ve etkileşim içerisinde, yeni deneyimlere ve dış etkilere açıktır (Utma, 2020).

Kültür, bir toplumda yaygın olan ve geleneksel olarak devam eden unsurların tamamıdır. Bu unsurlar; duygu, düşünce, dil, sanat ve yaşam tarzını kapsar. Kültür, belli bir alanda elde edilen geniş ve sistemli bilgiyi ifade eder. “Soyut yönünü gelenek, duygu, düşünce, bilgi ve dil gibi unsurlarla, somut yönünü ise yaşam biçimi ve sanat gibi unsurlarla ifade eder. Kültür, insanın doğada yarattığı her türlü fiziksel ve zihinsel birikimi içerir. Bu bağlamda, insanın günlük yaşam deneyimleri kültür kavramı içinde değerlendirilebilir” (Aktan ve Tutar, 2007). Greverus, kültür kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: Kültür, insanın hayatta kalma sürecinde, dış ve iç çevreyle etkileşime girerek şekillendirdiği bir potansiyeldir. İnsan, çevresiyle etkileşim halindeyken araçlar ve değerler üretir. Bu araçlar ve değerler, zamanla kurumsallaşarak geleneksel bir yapı oluşturur ve değişen koşullara uyum sağlar. Kültür, insanın yaşamının her alanını kapsar; maddi yaşam koşullarından başlayarak,

sosyal yapılanmalara ve estetik değerlere kadar uzanan bir süreçtir (Greverus'tan akt; Ültanır, 2003). Kültür kavramı sosyal bilimlerin geniş bir yelpazesini ilgilendirir ve anlamı oldukça karmaşıktır. Ancak, kültürün öğelerini temel alan tanımlar, genellikle ortak bir anlayış sağlayarak kültürün anlamını daha net hale getirir. Bu tanımlar, insan gruplarının kazanımlarını, deneyimlerini, sembollerini ve kuşaktan kuşağa aktarılan davranış kalıplarını içerir; yani, insanların ürettikleri her şeyi ve tarihsel süreç içinde geliştirdikleri unsurları kapsar (Aktan ve Tutar, 2007). Kültür bir milletin uzun yıllar boyunca oluşturduğu yaşam tarzlarının bir tür kodunu içerir. Bu yaşam tarzları, milletin yüzyıllar boyunca ortaya koyduğu ilgi, algı, tutum ve davranışların bir yansımasıdır. Kültür, maddi ve manevi değerlerin bir araya gelmesiyle oluşan, kuşaktan kuşağa aktarılan bir mirastır. Bir milletin dili, gelenekleri, görenekleri, tarihi, sanatı, edebiyatı, düğünleri, bayramları, şiirleri ve şarkıları gibi unsurlar, kültürün taşıyıcılarıdır. Bunlar, o milletin yaşam tarzının ve kültürünün belirleyicileri olarak düşünülebilir. Ağıtlar, ninniler, türküler gibi unsurlar, bizim kimliğimizin bir parçasıdır. Kültür, bir milletin yaşam deneyimlerinin özümsemiş bir özeti gibidir. Yeme-içme alışkanlıkları, giyim-kuşam tarzları, eğlence anlayışı, iletişim biçimleri, sevgi, saygı, inanç gibi hayatın her alanında insanı etkileyen duyguların ve düşüncelerin yaşamla birleşmiş hali kültürü oluşturur (Göçer, 2012). Çağımızda, dünya milletlerinin oluşturduğu zengin mozaik tabloya baktığımızda, dilleri, dinleri farklı olsa da her birinin kendi rengini bu tabloda gördüğümüzü fark ederiz. Aynı zamanda, bu milletlerin, çağın bilim ve teknolojisinin sunduğu yenilikleri hızla benimsemeye çalıştıklarını, ürettiklerini, çoğalttıklarını, taklit ettiklerini ve yaydıklarını görürüz. Kuşkusuz, bu faaliyetler milletler arasında benzerlikler oluşturur. Ancak, artan benzerliklere rağmen, milletler arasında belirgin bir şekilde devam eden farklılıklar da vardır. Yani, milletlerin hayatlarında iki yönlü bir faaliyet söz konusudur. Biz ise, bu iki farklı faaliyeti medeniyet ve kültür terimleriyle açıklamayı tercih ediyoruz (Yıldırım, 1998). Yerleşik hayata geçişle birlikte kültür kavramı daha karmaşık hale gelmiş ve nesilden nesile aktarılacak birçok unsuru içermiştir. Yerleşik hayata geçiş, yazının ve dilin gelişimini hızlandırmıştır. Topluluklar, bilgi ve kültürel değerleri daha etkili bir şekilde korumak ve iletme için yazıyı kullanmaya başlamıştır. Dilin daha karmaşık hale gelmesi de kültürün zenginleşmesine katkıda bulunmuştur (Gelebek, 2020).

Genellikle kültür kavramı genellikle bir toplumun duygu, düşünce ve yargı birlikteliğini oluşturan sosyal değerlerin bütünü olarak ele alınır. Kültür, bir topluluğun üyeleri arasında paylaşılan dil, gelenekler, inançlar, değerler, normlar, sanat, müzik, giyim tarzı ve diğer birçok unsuru içerir. Bu unsurlar, bireyler arasında iletişimi, etkileşimi ve toplumsal düzeni oluşturan temel yapı taşlarıdır. Kültür, sosyal bir yapı olarak toplumun bir

parçası olan bireyleri bir araya getirir ve birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını sağlar. Aynı zamanda, kültür bireylerin kimliklerini belirlemede önemli bir rol oynar. Kültür, nesilden nesile aktarılan ve sürekli olarak şekillenen bir olgudur. Bu süreç, bireylerin yaşadıkları çevre, tarih, deneyimler ve diğer etkenlerle etkileşim içinde olmalarıyla gerçekleşir. Kültür genellikle bir toplumun veya bir grup insanın gelenekleri, görenekleri, düşünce biçimleri, sanat eserleri ve diğer değerleri gibi birçok unsuru içeren geniş bir kavramdır. Kültür, insanların bir araya gelerek oluşturdukları ve kuşaktan kuşağa aktardıkları bir tür paylaşılan yaşam tarzı ve anlam dünyasını ifade eder (Çeçen, 1996). Bu unsurlar arasında gelenek ve görenekler, bir toplumun geçmişine ait ritüelleri, özel günleri, törenleri ve diğer sosyal uygulamaları içerir. Düşünce, bir toplumun ideolojileri, inanç sistemleri, değerleri ve bilgi birikimini kapsar. Sanat ise estetik anlayışları, müzik, resim, edebiyat gibi ifade biçimlerini içerir. Tüm bu unsurlar, bir toplumun kimliğini şekillendirir ve bireyler arasında bir bağ oluşturarak kültürel bir birliktelik yaratır.

2.2. Kültürün Önemi

Kültür, insan topluluklarının geçmişten günümüze biriktirdikleri, paylaştıkları ve kuşaktan kuşağa aktardıkları değerlerin bütünüdür. Kültür, toplumların kimliğini oluşturan temel unsurlardan biridir ve birçok alanda etkisini gösterir. Kültür, sanatın ve edebiyatın temelini oluşturur. Bir toplumun sanat eserleri ve edebi ürünleri, o toplumun düşünsel, duygusal ve estetik değerlerini yansıtır. Sanat ve edebiyat, kültürel ifadenin güçlü araçlarıdır. Dil, kültürün önemli bir taşıyıcısıdır. Bir dilde var olan kelimeler, deyimler ve dilbilgisi kuralları, o dilin konuşulduğu toplumun dünya görüşünü yansıtır. Dil, kültürler arası iletişimde ve bilgi transferinde temel bir araçtır. Kültür, bir toplumun dinini ve inanç sistemini şekillendirir. İnsanların değerleri, ritüelleri, gelenekleri ve manevi inançları kültürel bir bağlamda anlam kazanır. Kültür, gelenek ve görenekleri oluşturur. Bu, bir toplumun geçmişten gelen ve kuşaklar boyunca aktarılan ritüel ve davranış biçimlerini içerir. Gelenekler, toplumsal bir bağlılık ve süreklilik sağlar. Kültür, bir toplumun yaşam tarzını, dünya görüşünü ve toplumsal normlarını belirler.

Kültür, insanın varoluşunu şekillendiren ve ifade eden önemli bir semboldür. İnsanlar, kendilerini ifade etmek, anlamak ve diğer insanlarla etkileşimde bulunmak için kültürü kullanırlar. Toplum olabilmenin, ilişki kurabilmenin temelinde kültür vardır. Kültürün önemli bir başka işlevi ise toplumları bir arada tutan aynı zamanda toplum düzenini sağlayan sosyal düzen sağlama görevidir. Kültür toplumların diğer toplumlar arasındaki yerini de etkiler.

Kültür, sahip olunan tüm toplumsal kazanımları gelecek kuşaklara aktarma noktasında eğitimsel rolü de içine almaktadır. Kültürel kazanımı sonraki nesillere aktarma da eğitim aracı ile bir bütün halinde aktarım sağlanmaktadır. Bu aktarım öncelikle aile ortamında daha sonra okul örgütlenmesi ve toplumsal gruplar içerisinde gerçekleşmektedir. Yani kültür genetik değil öğrenilen bir mirastır.

Kültür, bir topluluğun veya toplumun hayat tarzını, değerlerini, inançlarını, normlarını ve sanatsal ifadelerini içeren geniş bir kavramdır. Bu kültürel unsurlar, bir topluluğun yaşayışını şekillendirir ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Eğitim, teknoloji, ekonomi, dil, din, sosyal kurumlar, örf ve adetler, tabular ve törenler, semboller, değerler ve tutumlar, estetik sanatlar (grafik ve plastik sanatlar, folklor, müzik, dans, tiyatro) gibi öğeler kültürü oluşturan belli başlı öğeler olarak ifade edilebilir (Deveci, 2009).

Kültür, bir toplumun değerleri, inançları, sanatı, gelenekleri, dil, davranış biçimleri ve yaşam tarzlarını kapsayan geniş bir kavramdır. Kültürün önemi, toplumun her düzeyinde ve bireyler arasında çeşitli şekillerde kendini gösterir (Lareau, 1987). İşte kültürün önemi üzerine bazı temel noktalar:

Kimlik ve Bağlılık: Kültür, bir toplumun kimliğini ve bağlılığını belirler. İnsanlar kültürleri aracılığıyla kendilerini tanımlar ve aidiyet duygusu geliştirirler. **Toplumsal Birliktelik ve Dayanışma:** Ortak bir kültür, insanları bir araya getirir ve toplumsal bağlar oluşturur. Ortak değerler ve anlayışlar, insanları bir araya getirerek dayanışma ve işbirliği sağlar. **Değerlerin ve Ahlakın Aktarımı:** Kültür, toplumda geçerli olan değerleri, ahlaki normları ve davranış biçimlerini aktarır. Bu, toplumun bireylerine rehberlik eder ve sosyal normları şekillendirir.

Sanat ve Yaratıcılık: Kültür, sanat ve yaratıcılık üzerinde derin etkilere sahiptir. Sanat, kültürün bir ifadesi olarak ortaya çıkar ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarır. **Dil ve İletişim:** Dil, kültürün önemli bir parçasıdır. Toplumun ortak dili, iletişim ve anlaşma sağlar. Dil, kültürel ifadelerin, masalların, atasözlerinin ve tarihin aktarılmasını sağlar. **Eğitim ve Öğrenme:** Kültür, eğitim sistemini, öğrenme biçimlerini ve değerleri etkiler. Kültürel miras, eğitim yoluyla aktarılır ve gelecek nesillerin bilgi ve anlayış dünyasını şekillendirir. **Turizm ve Ekonomi:** Kültürel miras, turizm ve ekonomik kalkınma için önemli bir kaynaktır. Bir toplumun kültürel özellikleri, turistlerin ilgisini çeker ve ekonomik anlamda gelir sağlar. **Çeşitlilik ve Küresel Etkileşim:** Kültür, farklılıkları kucaklar ve küresel etkileşimde köprü görevi görür. Farklı kültürler arasında etkileşim, yenilik ve zenginlik yaratır (Shechter vd., 2011). Kültür, insanların yaşamlarını şekillendirir, kimliklerini oluşturur ve toplumları bir arada tutar. Toplumsal normları, değerleri ve insan ilişkilerini yönlendirir. Bu nedenle kültür,

insanların dünya görüşlerini ve yaşamlarını derinlemesine etkileyen temel bir unsurdur (Chan vd., 2016).

2.3. Kültürel Miras

Kültürel miras, bir topluluğun veya toplumun geçmişten gelen, maddi veya manevi değere sahip olan unsurlarını ifade eden bir kavramdır. Bu unsurlar, genellikle bir toplumun tarihini, geleneklerini, sanatını, dilini, mimarisini, el sanatlarını, müziğini ve diğer kültürel ifadelerini içerir. Kültürel miras, bir toplumun kimliğini oluşturan ve gelecek nesillere aktarılan önemli bir miras türüdür. Kültür, sadece insanlar tarafından şekillendirilir ve doğal olarak insanın sahipliğindedir. İnsan, kültürü genetik yollarla oluşturamaz veya koruyamaz. Kültürü öğrenme ve eğitim yoluyla doğumundan itibaren kazanmaya başlar. Varış'a göre (1991), bireyler, doğdukları anda çevreleriyle etkileşime geçmeye başlarlar ve bu etkileşimler kültürel öğrenmeyi başlatır. Kültürel öğrenme, bireyin çevresindeki kültürü anlaması, benimsemesi ve bu kültürle etkileşimde bulunması sürecidir. Bu süreç, genellikle gözlemlene, taklit etme ve deneyimleme yoluyla gerçekleşir.

Bir neslin ardında bıraktığı şeyin, yani mirasın tanımına kültürel öğelerin de eklenmesiyle oluşan kültürel miras unsurları, toplumsal değerler açısından son derece önemlidir (Ulusoy, 2011). Toplumun benimsediği ve kendine mal ettiği değerleri kuşaktan kuşağa aktararak oluşturulan kültürel miras, insanların bir araya gelmesini sağlayan bir tür çimento gibi işlev görür.

Kültürel miras genellikle geçmiş nesillerden miras alınan ve çeşitli sebeplerle gelecek kuşaklara aktarılmak istenen değerli unsurların bir bütünüdür. Bu unsurlar, fiziksel varlıklar, gelenekler, dil, sanat eserleri, mimari yapılar, ritüeller, törenler ve diğer kültürel ifadeleri içerebilir. Kültürel miras, bir toplumun kimliğini, tarihini, değerlerini ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir parçadır (Can, 2009). Kültürel miras, insanların geçmişte ürettiği, oluşturduğu, topladığı ve gelecek nesillere aktardığı maddi veya maddi olmayan unsurları kapsar. Maddi unsurlar genellikle fiziksel varlıkları içerir, örneğin antik yapılar, sanat eserleri, el sanatları ürünleri gibi somut nesneler. Maddi olmayan unsurlar ise genellikle gelenekler, ritüeller, dil, müzik, hikayeler gibi soyut kültürel ifadeleri içerir. Bu bağlamda mimari tasarım, tarih ve ören yeri gibi kültürel ve görsel unsurlar ile örf, adet, gelenek ve görenekler gibi sözlü ve somut olmayan miras unsurları “kültürel miras” kapsamında incelenmektedir (Erkal, 2010).

Kültürel miras, geçmişin izlerini taşıyan ve bir toplumun tarihini, değerlerini, yaşam tarzını ve kimliğini yansıtan bir zenginlik kaynağıdır. Geçmişe ait kültürel miras unsurları,

gelecek nesiller için önemli bir kaynak ve referans noktasıdır. Kültürel farklılıklar, çeşitli milli değerlerin yaşatılması ve korunması açısından önemli bir rol oynar. Her toplumun kendine özgü bir kültüre ve tarihe sahip olması, bu kültürlerin çeşitliliği dünya genelinde zenginlik yaratır (Gürel, 2018).

Kültürel miras, sadece somut (görünür) öğeleri değil, aynı zamanda soyut (görünmez) unsurları da içerir. Bu, bir toplumun kimliği, kültürü, tarihi ve değerleriyle ilgili geniş bir yelpazeyi kapsar. Kültürel miras, sadece fiziksel yapılar ve arkeolojik alanlar gibi somut unsurları değil, aynı zamanda dil, gelenek, dans, müzik, ritüeller gibi yaşayan ve somut olmayan değerleri de içerir. Bu unsurlar, bir toplumun kimliğini, tarihini ve kültürünü anlamak için kritik öneme sahiptir (Öksüz Kuşcuoğlu ve Taş, 2017). Artun'a (2006) göre, Kültürel miras kavramı, sadece somut, gözle görülür varlıkları değil, aynı zamanda somut olmayan kültürel değerleri de kapsar. Bu, bir toplumun maddi ve manevi varlıklarını, geçmişini, kimliğini ve değerlerini içerir. Kültürel mirasın kapsamı geniştir ve hem somut hem de soyut unsurları içerir.

Kültürel aktarım genellikle aile içinde başlar ve burada önemli bir rol oynar. Aile, bireylerin ilk sosyal çevresidir ve kültürel değerlerin, geleneklerin, dilin ve davranış normlarının aktarıldığı bir ortamdır. Aile, bireyin sosyalizasyon sürecinde temel bir etkidir. Aile üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşim, bireylere toplumlarına özgü normları ve değerleri öğretir. Dil, ahlaki değerler, gelenekler, din ve diğer kültürel unsurlar genellikle aile içinde kuşaktan kuşağa aktarılır. Örneğin, bir çocuk, ailesinin konuştuğu dil üzerinden kültürel ifadeleri ve bilgileri öğrenir. Aile içinde yapılan geleneksel ritüeller, bayramlar, özel günler de kültürel mirasın aktarılmasında önemli rol oynar. Aile, bireyin kültürel anlamda şekillendiği önemli bir ortamdır ve çocuklar genellikle belirli bir yaşa kadar aileleri tarafından temel kültürel değerlerle tanıştırılır. Aile, bireyin ilk sosyal çevresidir ve çocuklar, aileleri tarafından öğretilen dil, gelenekler, adetler, normlar ve değerlerle büyürler. Ailedeki kültürel aktarım, genellikle taklit yoluyla gerçekleşir. Çocuklar, aile büyüklerini, ebeveynlerini ve diğer aile üyelerini gözlemleyerek, onların davranışlarını ve dilini taklit ederek kültürel unsurları öğrenirler. Bu süreç, genellikle bireyin kimliğini ve sosyal aidiyetini şekillendiren temel unsurları içerir. Bu yüzden aileler, temel değerlerin öğrenildiği ve temel eğitimin verildiği önemli bir kurumdur (Topçu, 2006). Bireyin aileden sonra toplumsallaşma ve kültürlenme bağlamında tanıştığı diğer kurum ise okuldur. Okul ailenin gücü ve kapasitesinin yetmediği toplumsal gerçeklerin yeniden oluşturulduğu ve gerçekleştirildiği yerdir. Bu sayede çocuklar, gençler ve yetişkinlerde siyasal, ekonomik, ideolojik, estetik, ahlaki bir takım değer yargıları geliştirilmeye çalışılır.

Kültürel miras, bir topluluğun geçmişini aktaran, birlik ve dayanışma duygularını pekiştiren önemli bir hazinedir. İnsanların geçmişte biriktirdikleri deneyimlerin ve geleneklerin devamını sağlar, geleceğin doğru şekilde inşa edilmesine yardımcı olur. Bu miras, evrensel değerlerle birlikte gençlere yeni öğrenme ve büyüme fırsatları sunar, insanlara güzel duygular ve sıcak anılar yaşatır, yaratıcılığı besler ve keşfetme isteğini körükler. Ayrıca, kültürel mirasın korunması gerektiği çünkü kimliğimiz, kültürümüz ve tarihimizle ilgili somut ve soyut değerlerin bir araya geldiği bir bütündür. Tarihi şehirler, manzaralar, anıtsal yapılar gibi somut öğelerin yanı sıra dil, gelenekler, dans, müzik, ritüeller gibi somut olmayan değerler de kültürel mirasın parçalarını oluşturur (İSMEP, 2014,).

Kültürel miras, geçmişle günümüz arasında köprü kurarak, içinde bulunduğumuz kültüre ve dünyaya temel oluştururken geleceğe sağlam bir referans noktası sunar ve insanların hayatını manevi olarak zenginleştirir (İSMEP, 2014). Kültürel mirasın tanımı zaman içinde genişleyip zenginleşmiştir. Başlangıçta anıtsal eserlere odaklanan bir tanımdan, insanın tüm kültürel değerlerini kapsayan daha kapsayıcı bir anlayışa evrildi. Bu süreç dinamiktir ve kültürel mirasın tanımı, çağın gerekliliklerine göre sürekli olarak yeniden yorumlanır.

Somut kültürel miras genellikle fiziksel ve statik öğeleri temsil eder. Tarihi binalar, anıtlar, arkeolojik alanlar gibi somut kültürel miras unsurları genellikle belirli bir fiziksel formda korunur ve değişmez. Bu tür miras öğeleri genellikle geçmişin izlerini taşırlar ve genellikle sabit bir durumda bulunurlar. 1972 Dünya Kültür ve Tabiat Mirasının Korunmasına ilişkin sözleşmede korunması gereken unsurlar kültürel ve doğal miras adı altında, anıtlar ve yapı toplulukları ise kültürel miras adı altında ele alınmıştır. Doğal anıtlar, hayvan ve bitki türleri gibi canlıların yetiştiği alanlar genellikle doğal miras olarak değerlendirilir. Doğal miras, bir bölgenin biyolojik çeşitliliği, ekosistemleri, endemik türleri ve diğer doğal özellikleri gibi unsurları içerir (Gürel, 2018).

Kültürel mirasın sürekliliğini sağlamak, belge niteliğini koruyarak gelecek nesillere aktarmak büyük önem taşır. Kültürel miras, bir topluluğun geçmişini, geleneklerini, sanatını, dilini, mimarisini ve diğer kültürel unsurlarını içermektedir. Bu bağlamda, çocuklara ve gençlere bu kültürel bilincin aşılanması, geleceğin toplum üyelerinin kültürel mirasa duyarlı olmalarını sağlamak adına son derece önemlidir. Bu bilincin erken yaşlarda kazandırılması, bireylerin kültürel kimliklerini anlamalarına ve korumalarına katkıda bulunabilir. Bilinçlendirme faaliyetleri sırasında, sıradan eğitim yöntemlerinden ziyade farklı etkinlikler ve oyun temelli öğrenme metotları kullanılması, kişilerin öğrenme süreçlerini daha etkili ve keyifli hale getirebilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin kültürel mirası sadece bilgi olarak değil,

aynı zamanda deneyimleyerek öğrenmelerini sağlar. Oyun temelli öğrenme, öğrencilere etkileşimli bir ortamda katılım fırsatı verirken, kültürel mirasın somut ve anlamlı bir şekilde öğrenilmesine olanak tanır (Halaç ve Demir, 2017). Sözlü tarih yöntemi, kültürel mirasın öğrencilere aktarılması için önemli bir araçtır. Sözlü tarih, bireylerin kişisel deneyimlerini, hatıralarını, hikâyelerini ve bilgilerini kaydetmeyi amaçlayan bir metodolojidir. Bu yöntem, genellikle mülakatlar ve sözlü anlatımlar aracılığıyla geçmişin yaşayan tanıklarından bilgi toplamayı içerir. İlk insanlardan günümüze kadar toplum hayatındaki değişikliklerin takibini yapabilmemiz, özellikle sözlü tarih kaynakları sayesinde. Sözlü tarih, nesilden nesile aktarılan anlatımlar, hikayeler ve deneyimler aracılığıyla tarihi olayları ve toplumsal değişimleri anlamamıza yardımcı olan değerli bir kaynaktır. Bu aktarımlar, geçmişin yaşanmışlıklarını günümüze taşıyan bir tür köprü görevi görmekte ve toplumsal hafızanın korunmasına katkı sağlamaktadır. Sözlü tarih, sadece tarihçilerin değil, aynı zamanda farklı disiplinlerden uzmanların da yardımını alabileceği bir alanı içerir. Özellikle destanlar, masallar, halk hikayeleri, menkıbeler, mesneviler gibi sözlü tarih unsurları, tarihçilere zengin ve çeşitli malzeme sunar. Bu disiplinler arası işbirliği, geçmişin daha kapsamlı ve derinlemesine anlaşılmasına olanak tanır. Folklor, edebiyat ve benzeri alanlardan alınan bilgiler, tarih araştırmalarında farklı perspektifler sunarak geçmişi daha bütünsel bir şekilde değerlendirmemize olanak sağlar (Ulusoy, 2011).

2.4. Somut Olmayan Kültürel Miras

Ortaöğretim dönemi, bireylerin kültürel farkındalık geliştirmeleri ve kültürel mirasın önemini anlamaları için kritik bir eğitim basamağıdır. Kültürel miras eğitimi sadece somut kültürel öğelerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda somut olmayan kültürel mirasın da öğretilmesine odaklanmalıdır. Somut kültürel miras, genellikle görsel, dokunsal ve duyuşal unsurları içerirken, somut olmayan kültürel miras, inançlar, gelenekler, dil, müzik, dans gibi soyut öğeleri içerir (Çengelci, 2012). "Somut olmayan kültürel miras" kavramı, aslında oldukça eski bir kültürel antropoloji ve etnoloji kavramıdır. Bu terim, UNESCO'nun 2003 yılında kabul ettiği "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması" sözleşmesiyle daha geniş bir uluslararası alanda önem kazanmıştır. Bu sözleşme, somut olmayan kültürel mirası tanımlar ve bu mirası koruma altına alma stratejilerini belirler. Somut olmayan kültürel miras, genellikle maddi olmayan, soyut, canlı miras unsurlarını ifade eder. Bu unsurlar, belirli bir topluluğun yaşam tarzını, geleneklerini, ritüellerini, müziğini, dansını, dilini, hikayelerini, efsanelerini ve zanaatını içerebilir. Bu unsurlar genellikle kuşaktan kuşağa aktarılan, topluluk kimliği ve sürekliliği açısından önemli olan unsurlardır. Kavram, UNESCO'nun kültürel miras

koruma çalışmaları, özellikle somut olmayan kültürel mirasa odaklanan girişimleriyle, sözlü kültür ve folklor gibi unsurlara daha fazla vurgu yapmıştır. UNESCO, somut olmayan kültürel mirası koruma amacıyla 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması" adlı bir sözleşme kabul etmiştir. Bu sözleşme, sözlü gelenekler, performans sanatları, sosyal uygulamalar, ritüeller, geleneksel bilgi ve beceriler gibi somut olmayan kültürel mirası koruma altına almayı amaçlamaktadır (Pehlivan, 2015). Kavram, bu şekilde anılmadan önce folklor, popüler ve geleneksel kültür, maddi olmayan miras, sözlü ve somut olmayan gibi değişik isimler almış ve sonunda somut olmayan kültürel miras kavramı üzerinde karar kılınmıştır. "Somut olmayan" terimi, İngilizce'de "intangible" olarak ifade edilir ve elle tutulamayan, maddi bir varlığı olmayan, genellikle soyut veya duygusal unsurları ifade eden bir kavramdır (Pehlivan, 2015). Bu terim, görsel, işitsel ve sözlü olarak ifade edilen bütün halk bilgisi unsurlarını içerebilir. Somut olmayan kültürel miras, maddi olmayan kültürel unsurları kapsayan geniş bir kategoriye referans verir. Sözlü kültür, müzik, dans, geleneksel hikayeler, ritüeller ve benzeri unsurlar, bu kavramın içine giren örneklerdir (Pehlivan, 2015).

Kültürel miras, hem somut hem de somut olabilen çeşitli unsurları içerir. Bu unsurlar, bir toplumun tarihini, kimliğini, geleneklerini ve değerlerini yansıtan çeşitli öğelerden oluşur. Bir toplumun kendine özgü özelliklerini yansıtan somut veya somut olmayan kültürel miras unsurları vardır ve bu unsurları fiziksel yapılarda o kültürü yansıtan görünür, somut unsurlar da içermektedir. Bu unsurlar arasında örneğin tarihi mimari yapılar bulunmaktadır. Somut olmayan kültürel miras öğeleri, bir kültürün soyut unsurlarını içerir ve genellikle gelenekler, görenekler, fikirler ve yaşam biçimleri gibi unsurları kapsar. Bu öğeler, bir toplumun kimliğini, değerlerini ve kültürel sürekliliğini şekillendiren önemli unsurları temsil eder.

Somit kültürel miras; tarihi kasabalar, binalar, arkeolojik sitler, kültürel peyzajlar ya da taşınır kültürel özellikteki öğeler gibi kültürel değeri olan fiziksel, somut varlıkları içerir (Okuyucu, 2011). UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin sözleşme, kültürel mirasın sadece fiziksel varlıklarla sınırlı olmadığını ve somut olmayan unsurları da içerdiğini vurgular. Somut olmayan kültürel miras, genellikle belirli bir topluluğun, grup veya bireyin kültürel kimliği, gelenekleri, ritüelleri, dil kullanımı, müzik, dans, halk hikayeleri gibi yaşayan unsurları içerir.

17 Ekim 2003'te Paris'te yapılan toplantı sonucunda imzalanan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşme", somut olmayan kültürel mirasın korunması için uluslararası bir çerçeve oluşturan önemli bir adımdır. Bu sözleşme, kültürel mirasın sadece fiziksel varlıklarla sınırlı olmadığını ve somut olmayan unsurların da korunması gerektiğini vurgular. Sözleşme, somut olmayan kültürel mirasın korunması için gerekli yasal,

idari ve mali çerçeveyi sağlamıştır. Bu çerçeve, ülkelerin somut olmayan kültürel mirası belgellemeleri, korumaları ve gelecek nesillere aktarmaları için rehberlik sağlar. Ayrıca, kültürel mirasın sadece belirli bir topluluğun değil, geniş bir uluslararası topluluğun ortak mirası olduğunu vurgular (Oğuz, 2004).

"Somut Olmayan Kültürel Miras" (SOKÜM), belirli bir toplumda ortaya çıkan geleneksel, popüler veya halk kültürünün tüm biçimlerini kapsayan bir terimdir. Bu kavram, genellikle maddi olmayan kültürel unsurları ifade eder ve somut varlıkların ötesinde, belirli bir topluluğun kimliği, gelenekleri ve yaşam tarzını şekillendiren unsurları barındırır. Bu bir mirastır; halkın göreneklerini, geleneklerini, dillerini, müziğini, dansını, ritüellerini, törenlerini ve kutlamaları içerir. Bu gelenekler, kültürel ifade biçimleri veya farklı kültürel etkinlikleri birleştiren kültürel mekânlar aracılığıyla kendini gösterir. Somut olmayan kültürel miras, sözlü gelenekler, ritüeller, festivaller, el sanatları, müzik, dans, dil, masallar, mizah gibi unsurları içerir. Bu unsurlar genellikle kuşaktan kuşağa aktararak yaşatılır ve toplumun ortak belleğini oluşturur. Somut olmayan kültürel mirasa vurgu, birbiriyle ilişkili ilişkileri ve ortak bilgi sistemlerini vurgulayarak, geleneksel ve popüler kültürün bir yaşam biçimi olduğunu vurgulayarak sosyal bir bağlamın odak noktası olmalıdır (Oğuz, 2004).

UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, somut olmayan kültürel miras terimini tanımlamış ve bu kavramı literatüre dahil etmiştir (Karabaşa, 2014). Somut olmayan kültürel miras unsurları, bir toplumun içinde yaşayan insanların geçmişten gelen yaşam tarzlarını, geleneklerini, el sanatlarını ve ritüellerini kapsar. Bu unsurlar, o toplumda hakim kültürün yanı sıra çeşitli alt kültürlerden de oluşmaktadır (Akcaoglu).

Somut olmayan kültürel mirasın tanınması, korunması ve geliştirilmesi için geniş bir strateji ve çaba gerekmektedir. Bu bağlamda, genel halk, özellikle gençler için eğitim ve bilgilendirici programların düzenlenmesi, yönetim ve araştırma alanlarında kapasite geliştirmenin teşvik edilmesi önemli bir rol oynamaktadır. Taraf devletler, bu mirasın yaratılması, korunması, aktarılmasında yer alan grupların, toplulukların ve uygun olduğu durumlarda bireylerin yönetime mümkün olduğunca geniş çapta katılmalarını ve aktif olarak katılmalarını sağlama sorumluluğuna sahiptir (Özgönül, 2014). Bağcı'ya (2016) göre, somut olmayan kültürel miras, gelenekleri, formları, tasavvurları, ifadeleri, bilgileri, görgüleri ve yatkınlıkları içerir; aynı zamanda bu unsurlarla ilişkili araç-gereçleri, nesneleri, mekanları, çeşitli faktörleri ve farklı grup ve toplum kesimleri arasındaki kültürel yaygınlaşmayı kapsar. Bazen değişik kişiler tarafından taşınan kültürel miras parçalarını içermektedir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi uluslararası insan hakları belgeleri esaslarına uygun olan, toplulukların, grupların ve bireylerin karşılıklı saygı gereklerine ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olan somut olmayan kültürel mirası vurgular. Bu sözleşme, kültürel mirasın korunmasını sadece belirli bir topluluğun değil, aynı zamanda insanlığın ortak mirası olarak ele almaktadır (Oğuz, 2009). Somut olmayan kültürel miras öğeleri, bir toplumun içinde yaşayan insanların geçmişten gelen yaşayış biçimlerini, geleneklerini, el sanatlarını, ritüellerini ve diğer kültürel ifadelerini içerir. Bu öğeler genellikle kuşaktan kuşağa aktarılan ve toplumun ortak belleğini oluşturan unsurları kapsar. Bu öğeler, o toplumda yalnızca baskın olan kültürden değil, aynı zamanda çeşitli alt kültürlerden oluşmaktadır (Akcaoglu, 2017).

Türkiye'de somut olmayan kültürel miraslar, bir topluluğun veya bireyin kendi kültürel mirasının parçası olarak gördüğü her türlü bilgi, beceri, uygulama, ifade ve bunlarla ilişkili araç, gereç ve mekanı kapsar. Sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller, şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları gibi alanlarda somut olmayan kültürel miraslar kendini gösterir. Kasım 2018'de Türkiye'nin insanlığın somut olmayan kültürel mirası temsili listesine kaydedilen 18 öge şunlardır: Meddahlık Geleneği, Mevlevi Sema Törenleri, Aşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Geleneksel Sohbet Toplantıları, Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Geleneksel Tören Keşkeği, Mesir Macunu Festivali, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Geleneksel Çini Sanatı, Bahar Bayramı Hıdırellez, Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültür Efsaneleri, Geleneksel Türk Okçuluğu. Ayrıca, acil koruma gerektiren SOKÜM listesine dahil edilen ve ıslık dili olarak tanıtımı yapılan Giresun ilindeki öge, 2017 yılında somut olmayan kültürel miras listesine dahil edilmiştir (UNESCO, 2019).

Somut olmayan kültürel miras; bir topluluğun geçmiş kuşaklardan miras aldığı ve geleneksel yaşam kültürünün parçası olarak benimseyip canlı tuttuğu görenek, temsil, anlatım, Bireylere kimlik ve süreklilik duygusu veren somut olmayan kültürel miras, binlerce yıllık kazanımları içeren değerler bütünü olarak kuşaktan kuşağa aktarılır. Kültürel miras, insanın çevresiyle ve geçmişiyle ilişkisinin ürünüdür. Yerel Kimlik Dergisi İnceleme Yazıları 29 bilgi ve becerilerle bunları yaşatmak için gerekli olan araçlar, insan yapımı nesneler ve kültürel mekânlardan oluşur. Kültürel miras, sadece doğal ve insan yapımı somut varlıkları değil, aynı zamanda insan topluluklarının geçmişten devraldığı anlatıları ve gelenekleri de içerir. Bu miras, insanlara kimlik ve süreklilik hissi verir, onların çevreleriyle, doğayla ve geçmişleriyle olan ilişkilerinin bir yansımasıdır. Somut olmayan kültürel miras, toplum içinde birliği sağlar,

dayanışmayı güçlendirir ve insanların kendi kültürlerinden kopmalarını engeller. Farklı toplulukların farklı kimlik ve kültürlerini anlamalarını teşvik ederken, kültürler arası saygı ve eşitlikçi bir yaklaşımın oluşmasına da yardımcı olur (Dedehayır, 2008).

Somut olmayan kültürel miras, UNESCO tarafından toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, anlatımlar, temsiller, bilgiler, beceriler ve bu unsurlarla ilişkili araç-gereçler ile kültürel mekanlar olarak ifade edilmektedir (UNESCO'dan akt: Rzayeva, 2018). Somut olmayan kültürel miraslar şu şekilde sıralanabilir:

- Sözlü gelenekler ve anlatımlar, somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir rol oynar.
- Gösteri sanatları,
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler,
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar,
- El sanatları geleneği.

Bu kültürel miras unsurları, insanlığın ortak mirası ve kültürel belleğini oluştururken aynı zamanda geçmişin özgün bir ifadesidir. Tarihsel, bilimsel ve sanatsal açıdan büyük önem taşırlar ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdırlar. Somut olmayan miras, topluluk kimliğinin önemli bir parçasıdır ve kültürel çeşitliliği destekleyerek insan yaratıcılığına saygıyı teşvik eder (Ruggles and Silverman'dan aktaran Rzayeva, 2018).

Somut olmayan kültürel mirasın önemi, nesiller arasında aktarılan bilgi ve beceri çeşitliliğini temsil etmesinden gelir. Öncelikle, azınlık grupları ve ana akım topluluklar için bu bilginin sosyal ve ekonomik değeri büyüktür. Somut olmayan kültürel miras, insanların kültürel miraslarının bir parçası olarak gördükleri nesneleri, kültürel alanları süreçler, ifadeler, teknik bilgi ve beceriler aracılığıyla ifade eder. Nesiller boyunca aktarılan, sürekli olarak yeniden şekillendirilen somut olmayan kültürel miras, insanlara kimlik ve devamlılık duygusu verir. Ayrıca, somut olmayan kültürel miras bir ülkenin büyümesine ve gelişmesine katkı sağlar. Döviz çıkış hacmi, altyapı geliştirme, yeni yönetim teknikleri ve eğitim deneyimi gibi alanlarda ekonomik ve sosyal gelişime destek olabilir (Petronela'dan akt: Sarıca, vd. 2023).

Somut olmayan kültürel mirasın korunması, ekonomik bir değer taşır. Yeni kültürler hakkında bilgi edinme, gösteri sanatları, el sanatları, ritüeller ve farklı mutfakların küresel çeşitliliğini deneyimleme, seyahat etme motivasyonları arasında önemli bir yer tutar. Kültürel iş birliği, bu tür etkinlikleri, anlayışı, hoşgörüyü ve barışı teşvik eder. Bu değerleri yaşatan kişiler, dünyanın dört bir yanında kendi bilgi ve becerilerini paylaşma imkanına sahiptirler.

Bu bilgi ve deneyimler genellikle sözlü iletişim yoluyla yazılı metinlerden daha fazla yayılır. Sonuç olarak, somut olmayan kültürel miraslar geçmiş, bugün ve gelecek arasında köprüler kurar ve toplumun yapısını değiştirir (Petronela'dan akt: Sarıca, vd. 2023).

2.5. Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri

2.5.1. Geleneksel Çocuk Oyunları

Kültürel değerlerin korunmasında en doğal ve etkili yol, eğlence unsurunun kullanılmasıdır. Oyunlar ve eğlenceli etkinlikler, toplumun üyeleri tarafından geçmişten gelen gelenekleri ve görenekleri yaşatmanın ve yeni kuşaklara aktarmanın bir yolu olarak değerlendirilir. Dünyanın her yerinde ve her dönemde çocuklar oyun oynarlar. Ancak kuşaktan kuşağa aktarılan bu oyunların bazıları geleneksel şekilde korunurken bazıları zamanla değişime uğramış ve bazıları ise tamamen unutulmuştur. Ülkemizde olduğu gibi diğer Türk topluluklarında da bilinen ve oynanan geleneksel oyunlar, maalesef her geçen gün biraz daha unutulmaktadır (Aliyeva Esen, 2008).

Çocuk oyunları, bir toplumun kültürel zenginliğini ve tarihini yansıtan önemli bir unsurdur. Geleneksel çocuk oyunları genellikle nesilden nesile aktarılacak kültürel bağları güçlendirir. Anadolu'nun zengin kültürel geçmişi, geleneksel çocuk oyunlarına da yansımıştır. Geleneksel çocuk oyunları, bir toplumun kültürel değerlerini, sosyal normlarını ve geleneklerini yansıtan önemli birer araçtır. Bu oyunlar genellikle nesilden nesile aktarılır ve çocuklar arasında doğal bir şekilde yayılır. İşte bu nedenlerle, geleneksel çocuk oyunlarının gelecek kuşaklara aktarılması kültürün sürekliliği açısından büyük bir önem taşımaktadır (Aliyeva Esen, 2008).

Toplumların kültürlerini ve değerlerini koruma, gelecek nesillere aktarma ve yaşatma çabaları oldukça önemlidir. Geleneksel çocuk oyunları, bu amaçlara hizmet eden önemli araçlardan biridir. Geleneksel çocuk oyunları, bir toplumun kültürel öğelerini taşıma görevini üstlenir. Dil, gelenekler, müzik, dans, giyim tarzları gibi unsurlar oyunlar aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Çocuklar, bu oyunlar vasıtasıyla birçok şeyi öğrenirler. Sosyal beceriler, işbirliği, liderlik, stratejik düşünme gibi beceriler geleneksel oyunlar sırasında gelişir. Aynı zamanda, toplumun değerleri, ahlaki normlar ve tarihle ilgili bilgiler de bu oyunlar aracılığıyla öğretilir. Geleneksel çocuk oyunları, çocukların bir araya gelmelerini, birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını ve toplumsal bağlarını güçlendirmelerini sağlar. Bu oyunlar, toplum içinde dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirir (Sümbüllü ve Altınışık, 2016).

Her toplum, bireylerine ilk olarak maddi ve manevi değerlerini, kültürünü, gelenek ve göreneklerini aktarmayı amaçlar. Bu, bir toplumun varlığını sürdürmesi, bir kimlik oluşturmaları ve ortak bir paydada buluşarak bir arada yaşaması için önemli bir süreçtir. Oyunlar toplumlarda birçok önemli işleve hizmet eder ve bu işlevlerden biri de kültürün, değerlerin, geleneklerin ve bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Özellikle çocuklar için tasarlanan oyunlar, eğlenceli bir ortamda öğrenmeyi teşvik ederek bu aktarma işlevini yerine getirir. Geleneksel oyunlar genellikle bir toplumun kültürel unsurlarını içerir. Bu oyunlar, çocuklara toplumlarının değerlerini, geleneklerini ve normlarını içselleştirmeleri için bir fırsat sunar. Oyunlar, mal oldukları toplumun kültürünü, değerlerini, normlarını ve genel hayat felsefesini yansıtır. Oyunlar, bir toplumun sosyal dokusunu, ilişkilerini ve hatta toplumsal normlarını içselleştiren bir araç olur. Bir toplumun değerleri, inançları, kültürü ve yaşam tarzı, genellikle o toplumun oyunlarında yansıtılır. Oyunlar, bir toplumun kolektif bilincini, normlarını ve değerlerini yansıtmak, pekiştirmek veya geçirmek için bir araç olarak kullanılır. Oyunlar, bir toplumun yaşantısı, kültürü ve benimsediği değerler hakkında önemli ipuçları sağlar. Oyunlar, toplumun kolektif bilincini ve ortak deneyimlerini yansıtarak, içerdikleri temalar, karakterler ve hikayeler aracılığıyla toplumsal dinamikleri yansıtır (Sümbüllü ve Altınışık, 2016). Oyunların konuları ve içerikleri genellikle bir toplumun değer sistemini yansıtarak şekillenir. Örneğin, bir toplumun vatanseverlik, aile değerleri veya doğaya saygı gibi temel değerlere önem veriyorsa, bu temalar oyunlarda sıkça karşımıza çıkabilir. Oyunlar, toplumun değerlerini ve öğretilerini bireylere aktarmak amacıyla kullanılabilir. Özellikle çocuklar için tasarlanan eğitici oyunlar, değerleri öğrenmeleri ve içselleştirmeleri için bir araç olabilir. Geleneksel oyunlar genellikle bir toplumun kültürel mirasını yansıtarak değerlerini kuşaktan kuşağa aktarır. Folklorik oyunlar, mitolojik öğeler veya tarihi olayları içeren oyunlar, kültürel değerlere vurgu yapar. oyun, çocuğu eğlendirirken fakına varmadan çocuğun toplumsal belli-başlı değerleri kazanmasına sebep olur. Geleneksel çocuk oyunlarında çocuk, temelde iki işlev görür. Birincisi çocuğun fiziki ve zihni gelişimini destekleyen oyunlardır (Sümbüllü ve Altınışık, 2016).

Oyunlar, çocuklara sosyal beceriler kazandırabilir. Grup içinde oynamak, paylaşmak, işbirliği yapmak gibi sosyal beceriler, çocukların toplumsal ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Oyunlar, çocukların motor becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Açık hava oyunları, fiziksel aktiviteye teşvik ederek çocukların sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerine katkıda bulunur.

Geleneksel oyunlar, bir toplumun kültürel mirasını yansıtan önemli bir unsurdur. Bu oyunlar, nesiller boyunca aktarılan ve topluluk içinde paylaşılan birikimlerdir. Geleneksel

oyunlar, bir toplumun değerlerini, geleneklerini ve yaşam tarzını yansıtarak kültürel bir bağlam sağlar. Bu oyunlar, geçmişle bağlantı kurmada ve kültürel kimliği korumada önemli bir rol oynar. Geleneksel oyunlar genellikle gruplar arasında oynanır. Bu, çocukların ve gençlerin sosyal becerilerini geliştirmelerine ve birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına olanak tanır. Oyunlar aracılığıyla kurulan sosyal bağlar, toplum içinde dayanışma ve işbirliği duygusunu güçlendirir. Geleneksel oyunlar genellikle belirli kelimeleri, ifadeleri ve terimleri içerir. Bu oyunlar, dil becerilerini geliştirmek ve dilin kültürel bağlamını öğrenmek için kullanılabilir. Ayrıca, oyunlar sırasında iletişim kurma, talimatları anlama ve ifade etme becerilerini de destekler. Geleneksel oyunlar genellikle belirli kurallara dayanır. Bu kurallar, çocuklara etik kuralları öğretme ve kurallara uyma becerisi kazandırma açısından önemlidir. Oyunlar aracılığıyla öğrenilen bu kurallar, toplum içinde yaşama ve etkileşime dair genel bir anlayış geliştirir.

Geleneksel oyunlar, çocukların hayal gücü ve yaratıcılığını geliştirmelerine önemli katkılarda bulunabilir. Çocuklar, oyunlar sırasında kendi kurallarını oluşturabilir, roller üstlenebilir ve hikayeler yaratabilir. Bu süreç, onların düşünsel esnekliklerini artırır ve yaratıcı düşünme becerilerini güçlendirir. Kültürel mirası koruma ve eğitsel amaçlarla kullanma, toplumların geçmişlerini gelecek nesillere aktarmak ve çocukların eğitimine katkıda bulunmak adına önemli bir sorumluluktur. Bu oyunlar, çocukların hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirirken, aynı zamanda çocukların üretkenliğiyle zengin bir malzeme olarak bizlere geri dönmektedir (Sağlam, 1997).

Oyunlar, çocukların kendi özelliklerini keşfetmelerine ve farklılıklarını anlamalarına yardımcı olur. Özellikle evcilik, hayal gücüyle oynanan taklit oyunları ve farklı meslekleri canlandırmaya dayalı oyunlar, sosyal gelişimlerine önemli katkılarda bulunur. Oyun sırasında çocuklar, diğerleriyle iletişim kurmayı, paylaşmayı, işbirliği yapmayı ve birlikte problemleri çözmeyi öğrenirler. Sosyal kuralları ve etik değerleri, oyunlar sayesinde daha kolay öğrenirler. Örneğin, sıra beklemeyi, başkalarının haklarına saygı göstermeyi, sorumluluk almayı, doğru ile yanlış ayırt etmeyi oyunlarla öğrenirler. Bu deneyimleri yaşayarak öğrenirken, birlikte oynamak istedikleri diğer çocuklarla nasıl geçineceklerini de keşfederler. Oyunlar ayrıca, el becerilerini geliştirirken aynı zamanda bacak ve kol kaslarının hareketliliğini artırarak fiziksel gelişimlerine yardımcı olur. Özellikle koşma, atlama, tırmanma gibi fiziksel aktiviteler, vücut sistemlerinin gelişimine katkıda bulunur ve büyümelerine yardımcı olur (Cirinlioğlu, 2001).

Çocuk oyun sırasında belirli hareketleri sürekli tekrarladığında, kas gelişimi doğal olarak hızlanır. Ayrıca, koşma, atlama, sıçrama, tırmanma, sürünme gibi fiziksel aktiviteler,

çocuğun solunum, dolaşım, sindirim ve boşaltım sistemlerinin düzenli çalışmasını sağlar. Bu da oksijen alımını artırır, kan dolaşımını hızlandırır ve dokulara besin taşınmasını hızlandırır (Anılan, vd., 2004).

Oyun sırasında çocuklar, birbirlerine rol model olma rolünü üstlenirler. Özellikle büyük çocuklar, küçüklerin davranışlarına olumlu ya da olumsuz tepki vererek bu davranışların şekillenmesinde veya değişmesinde etkili olabilirler. Oyun grupları, çocuklara kendi düşüncelerini, yaşam bakış açılarını diğer çocuklarla karşılaştırma ve detaylı şekilde tartışma imkanı sunar, böylece düzeltme ve geliştirme fırsatı elde ederler (Özdoğan, 1997).

İnsan, etrafındaki diğer bireylerle etkileşim halinde olduğu için toplumda belirli roller üstlenir. Bu rollerin kazanımı çocukluk yıllarında başlar ve oyun sırasında üstlenilen farklı roller, yaşam boyunca sahip olunacak rollerin gerekliliklerini öğrenmek için bir deneyim sunar (Budak, 2016). Oyunlar, kültürlerin aktarımı ve zenginliğinin artırılmasında önemli fırsatlar sunar. Bir kültürün zenginliği, o kültürün çeşitli unsurlarının ne kadar korunduğuna ve devam ettirildiğine bağlıdır. Geleneksel oyunlar gibi bu unsurlardan biri, oynayanlar tarafından yaşatılmış ve gelecek nesillere aktarılmıştır. Geçmişten günümüze ulaşan bu çocuk oyunları, çocuklar tarafından oynanırken o döneme ait özelliklerin öğrenilmesini sağlayarak gelecek kuşaklara kültürel mirasın temelini oluşturur (Özyürek vd., 2018).

Geleneksel Türk çocuk oyunları, Türk kültürünün bir parçası olarak nesilden nesile aktarılan ve genellikle açık havada oynanan eğlenceli oyunlardır. Bu oyunlar, çocukların fiziksel aktivitelerini arttırmalarına, sosyal becerilerini geliştirmelerine ve eğlenirken öğrenmelerine olanak tanır.

Geleneksel çocuk oyunları, çocukların sosyal becerilerini geliştirdikleri, eğlendikleri ve fiziksel aktivite içinde bulundukları geleneksel oyunlardır. Bu oyunlar, genellikle kuşaklar arasında ailelerden, büyükannelerden ve büyükbabalardan öğrenilir. Geleneksel çocuk oyunları, bir toplumun kültürel mirasını yansıtarak geniş bir yelpazede şekillenir (Esen, 2008). İşte bazı geleneksel Türk çocuk oyunları:

Avcı ve Tavşan: Genellikle bir avcının diğer oyuncuları yakalamaya çalıştığı ve yakalanan oyuncunun da avcıya dönüştüğü bir tür takip oyunu.

Üç Taş: İki oyuncunun taşları belirli kurallara göre sırayla taşları yere bırakarak üç tane yan yana veya çapraz getirmeye çalıştığı bir strateji oyunu.

Ebelemece: Bir oyuncunun, diğer oyunculara "Ebelemece, al basıldı!" diyerek kaçmalarını engellemeye çalıştığı ve yakaladığı oyuncunun ebe olmasını sağladığı bir oyun. Bir oyuncu seçilir "ebe" olur ve diğer oyuncular kaçır. Ebe, diğer oyuncuları yakalamaya çalışır. Yakalanan oyuncu da bir sonraki "ebe" olur.

Tutulan Eşek: Eşek olacak kişi seçildikten sonra diğer oyuncuların eşeği yakalamaya çalıştığı ve eşeği tutanın yerine eşek olmasıyla devam eden bir oyun.

Deve Güreşi: Deve figürleriyle yapılan oyunda, iki oyuncu deve figürlerini birbirine karşı sürterek güreşir.

Yakan Top: Oyuncuların birbirine top atarak yakalamaya çalıştığı bir oyun. Topla temas eden oyuncu "Yakandır!" diyerek oyundan çıkar.

Saklambaç: Oyuncular, belirlenen bir alan içinde gizlenirler ve bir oyuncu sayar. Sayma işlemi bittiğinde diğer oyuncular gizlendikleri yerlerden çıkıp "saklandım" diye bağırırlar. Oyuncu yakaladığı kişiyi yakalamaya devam eder.

Misket (Marbles):Küçük yuvarlak cam veya taş misketlerle oynanan bu oyun, oyuncuların misketleriyle hedefleri vurarak puan kazanmaya çalıştığı bir oyundur.

Elastik Oyunu (Elastic Game): Elastik bir ip kullanılarak oynanan bu oyunda oyuncular ipin üzerinde çeşitli figürler yaparak geçerler.

Uçurtma Uçurma: Rüzgarlı bir günde kağıttan yapılmış uçurtmaları uçurarak eğlenilen bu oyun, birçok kültürde popülerdir.

Kurt-Kuzu Oyunu (Tag): Bir oyuncu "kurt" olarak seçilir ve diğer oyuncular "kuzu" olur. Kurt, kuzuları yakalamaya çalışır. Yakalanan oyuncu bir sonraki turda kurt olur.

Taş Kağıt Makas (Rock, Paper, Scissors):Oyuncular, taş, kağıt ve makas sembollerini kullanarak birbirlerine karşı kazanmaya çalıştıkları basit ve hızlı bir oyun.

Yelkenli Araba Yarışı: Küçük kağıttan yapılmış yelkenli arabaların bir hava akımı içinde yarıştığı bu oyun, çocukların yaratıcılığını ve el becerilerini geliştirebilir.

Topaç: Ahşap veya plastikten yapılan bir topaç, iplik yardımıyla çevrilir ve dengede tutularak çeşitli figürler yapılır (Özdemir, 2005).

Bu oyunlar, çocukların fiziksel aktivitelerini arttırmanın yanı sıra ekip çalışması, strateji geliştirme ve sosyal becerileri kazanmalarına da katkı sağlar. Ayrıca, bir kültürün çocuklara aktarılan geleneksel oyunları, toplumun bir parçası olmanın bir yolu olarak da değer taşır. Geleneksel çocuk oyunları, Türk kültürünün önemli bir parçası olarak günümüze kadar gelmiş ve çocukların eğlenceli vakit geçirmesine yardımcı olmuştur (Sümbüllü & Altınışik, 2016).

2.5.2. Türk Destanları

Türk destanları, Türk kültürünün zengin bir parçası olan epik şiirlerdir. Bu destanlar, Türk halkının tarihî ve kültürel değerlerini, kahramanlık hikayelerini ve mitolojik unsurları içerir. Eski Türk destanlarının tamamına dair bilginiz sınırlıdır çünkü sözlü kültür ürünü

oldukları için yazılı kaynaklara geçirilmeleri zaman almıştır. Bugün elimizde bulunan eski Türk destanlarının parçaları çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Bazıları Türk araştırmacılar tarafından halk dilinde hala yaşayan destanların yazılı hale getirilmesiyle elde edilmiş, bazıları ise eski Çin, Arap, İran, Bizans ve Batı kaynaklarında bulunmuştur (Turan, 1998).

Türk destanları, Türk milletinin tarihi, kahramanlarını, efsanelerini ve kültürel değerlerini anlatan yazılı veya sözlü epik şiirlerdir. Türk destanları, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanan göçler ve tarih boyunca karşılaşılan olaylar, savaşları, zaferleri ve acıları içeren zengin bir kültürel mirasa sahiptir.

Türk destanları, Türk kültürünün temel bir parçası olup geleneksel dünya görüşünü yansıtan önemli örnekler sunar. Özellikle destanlardaki ideal kahraman figürleri, toplum için olumlu birer rol modelidir ve bu anlatıları dinleyenler için nasıl davranılması gerektiğine dair bir örnek teşkil ederler. Bu yolla, nesilden nesile olumlu davranış kalıpları aktarılır ve birey, toplum içinde nasıl davranması gerektiği konusunda örneklerden ilham alır. Destanlar, milletlerin kültürel kodlarını taşır ve bu kodlar, destanlar vasıtasıyla kuşaklar boyunca aktarılır. Ayrıca, destanlar milletin tarih bilincini güçlendirerek yüzyıllar içinde şekillenen tarihleri hakkında bilgi sunarlar. Destanlar, soyut olabilecek kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur; sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, doğa ve evrenle ilgili bilgiler, el sanatları gibi birçok kültürel öğeyi bünyelerinde barındırarak bu mirasın yaşatılmasına yardımcı olur (Bütüner, 2022).

Türk destanları, Türk milletinin tarihini, kahramanlık öykülerini, destansı olayları ve efsanevi karakterleri anlatan sözlü edebiyat eserleridir. Türk destanları, nesilden nesile aktarılacak zaman içinde şekillenmiş ve çeşitli dönemlerde yazılı kaynaklara geçirilmiştir. Bu destanlar, Türk kültürünün önemli birer unsuru olarak kabul edilir ve çeşitli dönemlerde farklı topluluklardan etkilenmiştir (Atsız, 1997). İşte bazı önemli Türk destanları:

Dede Korkut Hikâyeleri: Dede Korkut Hikâyeleri, Türk destan geleneğinin en önemli örneklerindendir. Bu hikâyeler, Oğuz Türkleri'nin kahramanlıklarını, atalarının öğütlerini ve yaşadıkları dönemin sosyal yapısını anlatır (Ekici, 2019). **Bozkurt Destanı:** Bozkurt Destanı, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Oğuz Kağan Destanı'nda anlatılan efsanevi Bozkurt'un sembolik önemi ve hikayesi bu destanın odak noktalarındandır (Gülşen, 2013). **Ergenekon Destanı:** Ergenekon Destanı, Türklerin efsanevi atalarının Ergenekon'dan çıkış hikayesini anlatır. Kısık ateşin etrafında dökülen demirle ilgili bu destan, Türklerin yeniden doğuşunu simgeler (Alfeel, 2023). **Göktürk Destanı:** Göktürk Destanı, Göktürklerin tarihî geçmişini, liderliklerini ve kahramanlık hikayelerini anlatır. Bu destan, Orta Asya'da yaşayan Türk boylarının atalarının hikayelerini içerir (Bozkuş, 2022). **Şu Destanı:** Şu Destanı,

Karahanlılar döneminde yaşamış ünlü halk ozanı Şu'nun hayatını ve maceralarını konu alır. Bu destan, halk ozanlarının kahramanlıklarını ve yaşamlarını anlatır. Alp Er Tunga Destanı: Alp Er Tunga Destanı, Orhun Abideleri'nde de yer alan bir destandır. Alp Er Tunga'nın yaşamı, kahramanlıkları ve destansı hikayeler bu destanın temelini oluşturur. Oğuz Kağan Destanı: Oğuz Kağan Destanı, Türk halkının efsanevi kahramanı Oğuz Kağan'ın hayatını anlatan bir destandır. Oğuz Kağan'ın liderliği, adaleti ve kahramanlıkları destanın ana temalarını oluşturur. Manas Destanı: Manas Destanı, Kırgızistan'ın milli destanı olarak kabul edilir. Destan, Manas'ın hayatını, mücadelelerini ve zaferlerini anlatır. Manas, Kırgız halkının kahramanı olarak büyük bir saygı görür (Günay, 2008).

Bu destanlar, Türk halkının kültürel kimliğini, tarihini ve efsanevi kahramanlarını anlatarak hem eğitici hem de eğlendirici özellikler taşır. Genellikle sözlü geleneğin bir parçası olarak nesilden nesile aktarılmışlardır ve günümüzde hala Türk kültürünün önemli bir parçası olarak kabul edilirler.

2.5.3. Dini bayramlar

Somut olmayan kültürel miras, kültürel ifade biçimlerini, gelenekleri ve bilgi sistemlerini kapsar. Dini bayramlar, bu somut olmayan kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturur. Dini bayramlar genellikle toplulukları bir araya getirir, sosyal bağları güçlendirir ve belirli dini veya kültürel anlamları kutlar. Dini bayramlar, genellikle toplulukların ortak inançlarını, değerlerini ve geleneklerini yansıtarak bir kimlik oluştururlar. Bu değerler, topluluk üyeleri arasında bir birlik duygusu oluşturur. Dini bayramlar, genellikle bir tarih veya kutsal bir olayın anısını kutlar. Bu, topluluğun tarihini ve geçmişini önemseyerek kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar.

Türkiye'de ve İslam dünyasında önemli olan dini bayramlar, İslam takvimine göre belirlenen özel günlerdir. Bu bayramlar, dini ve toplumsal öneme sahip olup, Müslümanlar için önemli birer kutlamadır (Taşkesenligil, 2016). Dini bayramlar, topluluklar arasında birliği, dayanışmayı ve hoşgörüyü teşvik eder. Her biri kendi kültüründe benzersiz geleneklere ve uygulamalara sahiptir. Dini bayramlar, toplumların kimliklerini güçlendiren ve kuşaklar arası kültürel mirası sürdüren önemli unsurlardır. Bayramlar, toplumun kolektif hafızasını şekillendirir ve bireylerin bir arada yaşamış oldukları kültürel ve dini mirası devralmalarına yardımcı olur. Bayramlar, aileleri bir araya getirme ve aile üyeleri arasındaki bağları güçlendirme fırsatı sunar. Bayram sofralarında bir araya gelmek, özel yemekler hazırlamak ve aile içindeki iletişimi artırmak, aile birliğini destekler. Dini bayramlar, misafirperverliği teşvik eder. Aileler, arkadaşları ve komşuları evlerine davet eder, birlikte

özel yemekler yer ve birbirleriyle zaman geçirir. Bu, sosyal ilişkileri güçlendirmeye ve topluluk içinde dayanışmayı artırmaya katkıda bulunur. Dini bayramlar, insanların birbirlerine karşı hoşgörülü ve anlayışlı olmalarını teşvik eder. Affetme, barış ve sevgi gibi temel değerler, bayramların sosyal bağları güçlendirmede önemli bir rol oynar (İbiş, 2022).

Dini bayramlar, bu somut olmayan kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturur. Dini bayramlar, genellikle toplulukları bir araya getirir, sosyal bağları güçlendirir ve belirli dini veya kültürel anlamları kutlar 2. Örneğin, Türkiye’de Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı, Müslüman topluluklar tarafından kutlanan dini bayramlardır. Bu bayramlar, aileleri ve arkadaşları bir araya getirir, birbirlerine hediyeler verir ve belirli yemekler pişirirler. Benzer şekilde, Noel ve Paskalya, Hristiyan topluluklar tarafından kutlanan dini bayramlardır. Bu bayramlar, aileleri ve arkadaşları bir araya getirir, belirli yemekler pişirirler ve hediyeler verirler. Dini bayramlar, toplulukların kültürel kimliğini ve geleneklerini yansıtan önemli bir somut olmayan kültürel miras ögesidir (İbiş, 2022).

Kültürün temel unsurlarından biri, ahlak, hukuk, siyaset, iktisat gibi alanlardaki tutum ve davranışları belirleyen etmenlerden biri din olarak karşımıza çıkar. Din, sadece Tanrı'nın varlığı, evrenin oluşumu gibi ontolojik ve kozmolojik konularla ilgili açıklamalar yapmakla kalmaz, aynı zamanda insanın toplumsal hayatını düzenleyen ahlak, hukuk ve siyaset gibi konularda da bilgi sunar. İnsan-Tanrı, insan-doğa ve insan-insan ilişkilerinin temelleri din tarafından belirlenir. İnsan, maddi ve manevi ihtiyaçları olan bir varlıktır. Maddi hayatı, nesnelerle olan ilişkileriyle oluşurken, manevi hayatı, nihai gerçeklikle olan ilişkisi ve ahlaki değerlerle şekillenir. Manevi hayatımızı belirleyen büyük ölçüde dindir ve fiillerimizin iyi veya kötü, sevap veya günah, güzel veya çirkin olarak değerlendirilmesinde etkili olur. Dolayısıyla, bir din mensubu için iyi veya ahlaki olan bir davranış, başka bir din mensubu için farklı algılanabilir. Bu farklılıkları ibadetten evliliğe kadar hayatın her alanında görmek mümkündür. Tüm bunlar, dinin kültürel hayat üzerindeki etkisini açıkça gösterir (Tanrıverdi, 2018). İşte Türkiye’de ve İslam dünyasında kutlanan bazı önemli dini bayramlar:

Ramazan Bayramı (Şeker Bayramı): İslam takviminin dokuzuncu ayı olan Ramazan ayının sonunda kutlanır. Müslümanlar, bu ay boyunca oruç tutarlar ve Ramazan Bayramı, oruçların sona ermesini ve sevinçli bir kutlamayı ifade eder. Bayram, birkaç gün süren ziyaretler, hediyeler ve yardımlaşma ile kutlanır.

Kurban Bayramı (Eid al-Adha): İslam takviminin dördüncü ayında kutlanan Kurban Bayramı, Hz. İbrahim’in Tanrı'nın emri üzerine oğlu İsmail'i kurban etmek istemesini ancak Tanrı'nın bir koç göndermesiyle bu emirden vazgeçmesini anlatır. Müslümanlar, bu bayramda kurban kesip etlerini ihtiyaç sahipleriyle paylaşırlar, ayrıca aile ve komşuları ziyaret ederler

(Kutlu, 2013). Bu dini bayramlar, Türkiye'de ve diğer İslam ülkelerinde önemli birer toplumsal ve dini etkinlik olarak kabul edilir. Müslümanlar, bu günleri ibadetle, sevinçle ve paylaşım ile kutlarlar, aynı zamanda aile ve toplum içinde dayanışmayı güçlendirirler.

2.5.4. Türk Halk Oyunları

Türk Halk Oyunları, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramına önemli bir örnek teşkil eder. Somut Olmayan Kültürel Miras, belirli bir topluluğun kültürel kimliğini, geleneklerini, bilgi sistemlerini ve yaşam tarzını yansıtan, nesiller arası aktarılan, somut bir formu olmayan kültürel öğeleri içerir. Türk Halk Oyunları, Türk kültürünün zengin bir parçasını temsil eder ve bu mirası yaşatma çabalarını destekler. Türk Halk Oyunları, genellikle geleneksel oyunlar ve danslar içerir. Bu oyunlar, genellikle topluluk içindeki çeşitli yaşamsal olayları, tarım faaliyetlerini, aşkı, savaşı ve diğer temaları simgeler. Türk Halk Oyunları, 2010 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras olarak kabul edilmiştir. Bu, oyunların ve dansların kültürel önemini vurgular ve bu mirası koruma çabalarını teşvik eder. Türk Halk Oyunları, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı içinde, kültürel mirasın yaşatılması ve kuşaklar arası aktarımının desteklenmesi açısından önemli bir unsurdur. Bu oyunlar, geleneksel kültürün canlı bir parçası olarak Türk toplumunun kimliğini güçlendirir ve kültürel çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur (Kılıç, vd., 2021).

Halk oyunları, toplumların günlük yaşamlarını, hayallerini, inançlarını, acılarını, savaş ve aşklarını bir araya gelip sosyalleşerek paylaştıkları hikayeleri temsil eder. Her oyunun ve her hareketin kendine özgü bir hikayesi bulunur ve bu hikayeler estetik bir koreografi ve müzik eşliğinde sahnelenir (Mete, 2020). Halk oyunları, bir topluluğun tüm özünü yansıtan ortak bir tema ve anlatım aracı olarak bilinen milli veya halk danslarıdır. Bu oyunlar, milletlerin kendilerine özgü özelliklerini içinde barındırarak onların kimliğini ve karakterini yansıtır (Tanyol, 1961).

Halk oyunları, görsel kültür ürünleri olarak tanımlanan ve halkın yaşantısına dayalı bir tür olan folklorik danslar, insani duyguları ve ilişkileri konu alır. Sözlü edebiyatta olduğu gibi, aşk, sevgi, kıskançlık, özgürlük, evlilik, beğenme ve beğenilme arzusu, yiğitlik, din, savaş gibi temaların işlendiği bu oyunlar, insanın doğayla olan etkileşimlerinden kaynaklanır (Ertural, 2006).

Türk halk oyunları, Türk kültürünün renkli ve coşkulu bir yansımasıdır. Her biri belli bir bölgeye veya etnik gruba özgü olan bu oyunlar, genellikle grup halinde oynanır ve müzik eşliğinde çeşitli figürlerle dans edilir. Her bölgenin kendine özgü halk oyunları bulunur ve bu oyunlar, geleneksel Türk müziği eşliğinde icra edilir (Ertural, 2012). İşte Türk halk

oyunlarından bazıları: Zeybek: Batı Anadolu'nun özellikle Ege Bölgesi'nde yaygın olan bu oyun, erkeklerin kıvrak hareketleriyle bilinir. Yüksek tempolu müzik eşliğinde oynanır ve genellikle kollar havada ritmik adımlarla gerçekleşir. Horon: Karadeniz Bölgesi'nde öne çıkan bir halk oyunudur. Horon, genellikle daire şeklinde yapılan bir dans biçimidir. Erkeklerin coşkulu ve dinamik hareketleriyle bilinir (Ertural, 2012).

Halay: Halay, genellikle Orta Anadolu ve Doğu Anadolu'da oynanan bir grup dansıdır. Diğer halk oyunları gibi, müzik eşliğinde oynanır ve genellikle daire şeklinde veya zincir oluşturularak yapılır. Bar: Doğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle Erzurum ve çevresinde oynanan bu oyun, çiftler halinde ya da gruplar halinde yapılan bir dans biçimidir. Genellikle ağır bir tempoda icra edilir. Karşılama: Ege Bölgesi'nde yaygın olan bir oyun olan Karşılama, genellikle iki sıra halinde karşılıklı dans edilerek icra edilir. Özellikle düğünlerde ve kutlamalarda sıkça görülür. Kaşık Oyunları: Özellikle Karadeniz ve Doğu Anadolu'da yaygın olan kaşık oyunları, genellikle kaşıkların ritmik bir şekilde çalınması ve dansçıların hareketleriyle gerçekleşir (Yücel, 2011).

Teke Zortlatması: Teke Zortlatması, genellikle Antalya ve çevresinde oynanan bir oyun türüdür. Teke adı verilen bir çalgı aleti eşliğinde oynanan bu oyun, ritmik figürleri ve hızlı tempolu dansları içerir. Teke zortlatması bir Teke yöresi oyunu olmakla beraber adını bu yörede pek bol olan kara davarın erkeği 'teke'den almıştır. Teke zortlatmasının pek çok ezgisi vardır. Çayda Çıra: Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olan bu oyun, genellikle düğünlerde ve kutlamalarda oynanır. Hızlı ve coşkulu bir tempo eşliğinde dans edilir. Türk halk oyunları, bölgesel farklılıklar gösterirken, genellikle grup halinde oynanan, coşkulu ve enerjik danslar olarak bilinir. Bu oyunlar, Türk kültürünün zenginliğini ve renkliliğini yansıtan önemli bir unsurdur (Ertural, 2012).

2.5.5. Türk El Sanatları

Türk kültürünün önemli bir parçası el sanatlarıdır. El sanatlarındaki desenler ve bu desenleri oluşturan motifler, Anadolu insanının duygu ve düşüncelerini yansıtırken, ürünlere sanat ve estetik değer katarak onları zenginleştirir. Türk el sanatları, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı içinde önemli bir yere sahiptir. Bu sanatlar, Türk kültürünün zengin bir yansımasıdır ve nesiller arası aktarım, geleneksel beceri ve estetik değerleri içerir. Somut Olmayan Kültürel Miras, belirli bir topluluğun kültürel kimliğini yansıtan ve somut bir formu olmayan kültürel unsurları kapsayan bir kavramdır. Türk el sanatları, geleneksel el işçiliği ve becerilerine dayanır. Kilim dokuma, halı dokuma, seramik yapımı, bakır işleme, minyatür sanatı gibi birçok el sanatı Türk kültürünün zenginliğini yansıtır. Türk el sanatları, ustalardan

çırağa, büyüklerden gençlere nesiller arası aktarımı içerir. Bu, genç nesillerin geleneksel el sanatları becerilerini öğrenmelerini ve yaşatmalarını sağlar. Türk el sanatları, sadece estetik bir değeri temsil etmez, aynı zamanda toplulukların sosyal dokusuna da entegre olmuştur. Özellikle köy ve kasaba kültüründe, el sanatları topluluk birliğini pekiştirir. Türk el sanatları, Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturarak kültürel kimliği yansıtır. Özellikle belirli desenler ve motifler, bir bölgenin veya topluluğun kültürel kimliğiyle ilişkilendirilir. Türk el sanatları, özellikle kilim dokuma geleneği, 2010 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras olarak kabul edilmiştir.

Türk kültürü, maddi ve manevi değerler üzerine kurulmuştur. Maddi değerler arasında el sanatları büyük bir öneme sahiptir. El sanatları, insanın temel ihtiyaçlarından doğan, basit araçlar ve malzemelerle yapılan, genellikle doğadan elde edilen veya geri dönüştürülen malzemelerin kullanıldığı, büyük emek ve yaratıcılık gerektiren, ürününde işlevsel, estetik ve ekonomik özellikleri bir arada bulunduran bir alandır. Genellikle boş zaman uğraşı olarak yapılsa da aslında temel bir uğraş alanı olarak da değerlendirilebilir (Kayabaşı ve Yanar, 2013).

Geleneksel Türk sanatları, toplumların kendi zevkleri, gelenekleri ve yaşantılarına göre şekillenen maddi kültür varlıklarıdır. Türk kültüründe derin bir geçmişe sahip olan bu zengin birikim, geleneksel sanatlara özgü özellikleri daha da belirgin kılmıştır. İnsanlar, iç dünyalarındaki düşünce ve duygularını sanatları aracılığıyla ifade etmişlerdir. Geleneksel Türk sanatlarında öne çıkan özelliklerden biri, sanatla uğraşan kişilerin yaratıcı yönlerinin ön planda olmasıdır. Bu yaratıcı bireyler topluma önemli katkılarda bulunmuşlardır. Sanatla uğraşan yaratıcı kişiler, duyarlı, özgüven sahibi, özgür düşünen, sanata ve sanatçıya saygılı, teknolojiye adapte olabilen, sorunları çözme becerisine sahip ve sabırlı bireylerdir. Teknolojik ilerlemelerin etkisi altında geleneksel Türk sanatları, bu sanatçılar sayesinde icra edilerek ve yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılmaktadır (Balkanal, 2021). El sanatları, bir milletin kültürünü temsil eden ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan önemli kültürel miraslardan biridir. Bu sanat eserleri, bir ülkenin kültürel kimliğinin canlı ve anlamlı belgelerini yansıtır. Türk el sanatları, köklü bir tarihe sahiptir ve sosyo-kültürel açıdan büyük bir öneme sahiptir. El sanatları eserleri, kültürümüzün gelişmesine ve değerlerimizin nesiller arasında aktarılmasına büyük katkı sağlar. Anadolu'nun her bölgesinde geçmişten bugüne kadar el sanatları ürünlerine rastlamak mümkündür. Özellikle turizmin canlı olduğu şehirlerde, el sanatları işçiliği oldukça gelişmiştir. İstanbul ve Antalya gibi turistik şehirlerde genellikle el sanatları ürünleri al-sat yöntemiyle temin edilse de, tarihi kentlerimizden olan Ürgüp,

Kapadokya ve Safranbolu gibi yerlerde el sanatları doğrudan o yerde üretilerek ziyaretçilere sunulmaktadır (Deniz ve Çelik, 2020).

Geleneksel Türk El Sanatları, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinden kaynaklanan çeşitli uygarlıkların kültür mirasıyla kendi öz değerlerini birleştirerek zengin bir mozaik oluşturmuştur. Halıcılık, kilimcilik, ebru, sumak, kumaş dokumacılığı, yazmacılık, çinicilik, seramik-çömlek yapımı, işlemecilik, oya yapımı, deri işçiliği, müzik aletleri yapımı, taş işçiliği, bakırcılık, sepetçilik, semercilik, maden işçiliği, keçe yapımı, örmecilik, ahşap ve ağaç işçiliği, arabacılık gibi birçok alanda Geleneksel Türk El Sanatları büyük bir çeşitliliği kapsar. Türk el sanatları, zengin kültürel mirası ve sanatsal çeşitliliği yansıtan çeşitli geleneksel el işçiliği ve sanat formlarını içerir. Bu sanatlar genellikle el becerisi, özgünlük ve geleneksel motiflerin kullanımıyla dikkat çeker. İşte bazı önemli Türk el sanatları:

El Dokuması Halılar ve Kilimler: Türk el dokuması halılar ve kilimler dünya çapında ünlüdür. Özellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde el emeğiyle dokunan halılar, geleneksel desenler ve renklerle süslenir (Güdü vd., 2015). **Çini ve Seramik:** Türk çini ve seramik sanatı, Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri önemli bir yer tutar. Renkli desenleri, işlemleri ve detaylı işçiliğiyle bilinir (Oransaya, 2012). **Ahşap Oymacılığı:** Ahşap oymacılığı, Türk el sanatlarında önemli bir yer tutar. Mobilyadan dekoratif eşyalara kadar çeşitli alanlarda kullanılır. Özellikle oyma detaylarıyla süslenmiş ahşap işlerine sıkça rastlanır (Türkoğlu, 1995).

Minyatür Sanatı: Minyatür sanatı, küçük boyutlu detaylı resimlerle bilinir. Kitap süslemelerinde ve dekoratif amaçlarla kullanılır. Osmanlı döneminde yazma kitaplarda sıkça minyatürlerle karşılaşılır (Çağman, 1995). **Ebru Sanatı (Su Marbling):** Ebru, mürekkebin su üzerine damlatılarak özel bir teknikle yapılan geleneksel bir Türk resim sanatıdır. Bu sanat eseri suyun üzerine yayılan mürekkep ile oluşan renkli desenleri içerir (Pelit & Türkoğlu, 2019).

Gümüş İşlemler: Gümüş işlemeli takılar, süs eşyaları ve çeşitli objeler Türk el sanatlarının bir parçasıdır. Gümüşün işlenmesiyle yapılan detaylar ve motifler önemli bir özelliktir. **Tel Kırma ve Telkari:** Telkari, gümüş veya altın telin ince işlenmesiyle oluşturulan takılar veya süs eşyalarıdır. Bu el işçiliği genellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yaygındır (Kaplanoğlu vd., 2022). **Deri İşlemleri:** Deri işlemeciliği, çeşitli deri ürünlerin (çanta, cüzdan, kemer gibi) desenlerle ve motiflerle süslenmesini içerir (Uşak, 2008). Türk el sanatları, geleneksel tekniklerin korunması ve modern dokunuşlarla birleştirilmesiyle günümüzde de değerini koruyor. Bu sanat formları, Türk kültürünün ve sanatın benzersiz bir ifadesidir.

2.5.6. Geleneksel Türk Giyim Kuşamı

Geleneksel Türk giyim kuşamı, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı içinde önemli bir yer tutar. Türk giyim kültürü, tarihi, coğrafi ve kültürel çeşitliliği yansıtan zengin bir mirasa sahiptir. Bu giyim tarzları, belirli geleneksel unsurları ve estetik özellikleri içerir ve bu unsurlar nesiller arası aktarım, toplumsal kimlik ve kültürel bağların sürdürülmesine katkıda bulunur. Geleneksel Türk giyim kuşamı, tarihi süreçler, coğrafi bölgeler ve etnik gruplar arasında büyük bir çeşitlilik gösterir. Bu, Türk kültürünün zengin ve çok katmanlı yapısını yansıtır. Geleneksel Türk giyiminde cinsiyet ve sosyal statüye göre farklı stiller ve tasarımlar bulunur. Kadın ve erkek giyimleri, genellikle belirli bölgesel ve kültürel özelliklere göre değişiklik gösterir. Renkler ve desenler, Türk giyiminde sembolik anlamlar taşır. Örneğin, kırmızı renk genellikle aşkı ve gücü simgeler, geometrik desenler ise soyut semboller içerir. Geleneksel Türk giyim kuşamı, özel günlerde, düğünlerde, bayramlarda ve diğer törenlerde giyilmek üzere tasarlanan özel kıyafetleri içerir. Geleneksel Türk giyim kuşamı, genel olarak Türk kültürü içinde önemli bir yer işgal eder. Ancak, bu öğelerin tamamı için tek bir girişim değil, genel kültürel miras içinde bir unsur olarak değerlendirilir.

Türk kültür tarihine baktığımızda, giyim oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Geleneksel giyim, birçok faktör tarafından şekillenir ve çeşitlenir; gelenekler, görenekler, yaşam tarzı ve felsefi düşünceler gibi unsurların etkisi altında evrilir. Bu unsurlar giyimi doğal bir şekilde şekillendirir, geleneksel özellikler kazanmasını sağlar ve toplumun giyim kültürünü oluşturur. Kültürel geleneği yansıtan giyim örnekleri, ait oldukları topluluk hakkında bilgi verir; sosyo-tarihsel olaylar, yerleşik veya göçebe olma durumu ve etnik kökenleri hakkında ipuçları sunabilir (Guliyeva, 2023).

Geleneksel Türk giyim kuşamı, Türkiye'nin tarih boyunca farklı dönemlerinde ve bölgelerinde çeşitlilik göstermiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun etkisi altında gelişen ve zamanla evrilen geleneksel Türk kıyafetleri, o dönemin sosyal statüsünü, kültürel özelliklerini ve ihtiyaçlarını yansıtmıştır (Begiç, 2016). İşte geleneksel Türk giyim kuşamının bazı temel özellikleri:

Kaftanlar ve Cüppeler: Osmanlı döneminde kaftanlar ve cüppeler, aristokratik sınıfın giydiği önemli kıyafetlerdi. Bu giysiler genellikle uzun, geniş kollu, rengârenk ve zengin kumaşlardan yapılmıştı. Kaftanlar genellikle özel törenlerde veya önemli durumlarda giyilirdi.

Şalvar ve Entari: Geleneksel olarak erkekler için şalvar, genellikle bol paçalı, beli lastikli veya kuşaklı pantolonlardı. Entari ise gömlek veya ceket benzeri üst giysisiydi. Kadınlar için de entari, daha uzun ve genellikle beli sıkı bir tarzda olurdu (Ayhan, 2021).

Kaşkül ve Sarık: Erkeklerin başlarını örtmek için kullandığı kaşköl (kölah benzeri bir başlık) ve sarık, geleneksel Türk giyiminde önemli baş örtülerindendir. Renk ve desenleri, kişinin sosyal statüsünü ve mesleğini yansıtabilirdi. **Peştemal ve Yemeni:** Osmanlı döneminde, erkeklerin sıkça kullandığı peştemal (beline sarılan ince bir havlu benzeri kumaş) ve yemeni (geleneksel Türk ayakkabısı) önemli giyim parçalarıydı. **Bindallı:** Osmanlı sarayındaki kadınlar arasında popüler olan bindallı, genellikle düğünlerde veya özel etkinliklerde giyilen zengin süslemeli bir giyimdir.

Kadın Giyiminde Başörtüsü ve Fularlar: Kadınlar genellikle başörtüsü takarlardı. Osmanlı döneminde kadınlar genellikle başlarına örtü takar, bu örtüler çeşitli renklerde ve desenlerde olurdu. Ayrıca, fularlar da kadınların giyimlerini tamamlamak için kullanılan aksesuarlardandı. **Renk ve Desenler:** Geleneksel Türk kıyafetlerinde renkler ve desenler önemliydi. Özellikle Osmanlı sarayında, zengin ve canlı renklerle işlenmiş kumaşlar tercih edilirdi. Ayrıca, çeşitli desenler ve nakışlar da kullanılırdı (Semiz, 2021). Geleneksel Türk giyim kuşamı, zamanla değişmiş ve farklı bölgelerde farklı özellikler kazanmıştır. Ancak Osmanlı etkisi altında şekillenen bu geleneksel kıyafetler, Türk kültürünün zengin ve renkli bir parçası olmaya devam etmektedir.

2.5.7. Türk Gösteri Sanatları

Türk gösteri sanatları, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı içinde önemli bir yer tutar. Bu sanatlar, Türk kültürünün zengin bir parçasını temsil eder ve geleneksel olarak nesiller arası aktarım, toplumsal kimlik ve kültürel bağların sürdürülmesine katkıda bulunur.

Türk halk dansları, coğrafi bölgelere ve etnik gruplara özgü olarak gelişmiş zengin bir repertuara sahiptir. Bu danslar, genellikle renkli kostümler, ritmik hareketler ve belirgin figürler içerir. Geleneksel Türk müziği, bağlama, ud, ney gibi enstrümanlarla icra edilir ve genellikle Türk halk müziği veya klasik Türk müziği olarak iki ana kategoride değerlendirilir.

Karagöz ve Hacivat, Türk geleneksel gölge oyunlarıdır. Bu gösteri sanatı, deri gölge kuklalarının bir perde üzerine yansıtılmasıyla sahnelenir. Karagöz ve Hacivat, mizahi ve eleştirel unsurlar içerir, genellikle toplumun güncel konularını yansıtır. Orta oyunu, Türk geleneksel tiyatrosunun önemli bir parçasıdır. Genellikle mizahi öğeler içeren bu tiyatro türü, toplumun günlük yaşamına dair temaları işler. Orta oyunu, doğaçlama ve interaktif unsurlar içerir. Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Türk geleneksel güreşinin en eski ve en önemli organizasyonlarından biridir. Bu gösteri, geleneksel kıyafetler, müzik ve özel ritüeller içerir. **Cirit atma,** Türk kültüründe geleneksel bir spor ve gösteri sanatıdır. Atlı sporculardan oluşan takımlar, cirit adı verilen uzun mızrakları birbirlerine fırlatarak hünerlerini sergilerler. Türk

gösteri sanatları, özellikle Karagöz ve Hacivat oyunları, 2009 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras olarak kabul edilmiştir. Türk gösteri sanatları, kültürel kimlik, geleneksel becerilerin aktarımı ve toplumsal bağların sürdürülmesine önemli bir katkıda bulunur. Geleneksel gösteri sanatları, Türk kültürünün zengin ve çeşitli yapısını yansıtan ve Somut Olmayan Kültürel Miras'ın önemli bir bileşeni olan unsurlardır.

Meddah; doğaçlama taklitlerle hikâyeler anlatarak, anlattıkları hikâyelerdeki kişileri canlandırarak halkı eğlendiren sanatçılardır olarak tanımlanabilir. Meddah; içinde bulunduğu hayatı canlandıran gerçekçi bir hikâyecidir. Bunu yaparken de milletin duygu ve düşüncelerini dile getirmede ustalık gösterir. İçinde bulunduğu yaşamın güzelliklerinden söz ettiği kadar çirkinliklerinden de söz etmektedir. Türk meddahının en önemli özelliği toplumu gerçekçi şekilde seyirciye sunmasıdır (Ercan, 2011). Usta- çıraklık ilişkine dayanan meddahlık geleneği kuşaktan kuşağa aktarılacak ve böylelikle yaşatılarak korunmak üzere UNESCO tarafından 2008 yılında somut olmayan kültürel miras listesine kaydedilmiştir. Türk gösteri sanatları oldukça zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Çeşitli danslar, müzikler ve gösteriler Türk kültürünün önemli bir parçasıdır. Bazı örnekleri şu şekildedir:

Tiyatro: Türk tiyatrosu, geleneksel Türk gösteri sanatlarından biridir. Osmanlı döneminden günümüze kadar çeşitli tiyatro eserleri üretilmiştir. Yerel halk oyunlarından klasik tiyatroya, modern tiyatroya kadar geniş bir yelpazede tiyatro sanatı bulunmaktadır. Karagöz ve Hacivat: Türk geleneksel gölge oyunu olan Karagöz ve Hacivat, Osmanlı döneminden günümüze kadar popülerliğini korumuştur. Bu gösteri, deriden yapılan gölge oyun kuklaları aracılığıyla anlatılan komik hikâyeleri içerir (Ümit, 2014).

Saray Dansları: Osmanlı sarayında gelişen özel danslar, genellikle kadın dansçıları aracılığıyla icra edilirdi. Geleneksel Türk müziği eşliğinde gerçekleştirilen bu danslar, estetik ve zarafet üzerine odaklanır. Yunus Emre Oratoryosu: Türk müziği ve edebiyatının önemli figürlerinden olan Yunus Emre'nin hayatını anlatan oratoryolar da Türk gösteri sanatları arasında yer alır. Bu tür eserlerde müzik, dans ve dramatik unsurlar bir araya gelir. Cirit Oyunu: Atlı spor oyunlarından biri olan cirit, ata binen sporcuların birbirlerine nacak atmalarıyla oynanan bir geleneksel Türk sporudur. Türk gösteri sanatları, zengin bir kültürel mirasa sahiptir ve geçmişten günümüze kadar birçok farklı etkileşim ve gelişim süreci yaşamıştır. Bu sanat formları, hem geleneksel değerleri koruyarak hem de çağdaş etkileşimlere uyum sağlayarak varlığını sürdürmektedir (Ümit, 2014).

2.5.9. Türk halk kültüründe komşuluk ilişkileri

Türk halk kültüründe komşuluk ilişkileri, toplumun dayanışma, yardımlaşma ve birlikte yaşama kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Bu ilişkiler, Somut Olmayan Kültürel Miras kavramının içinde yer alır çünkü komşuluk ilişkileri, nesiller arası aktarılan geleneksel değerleri, davranış normlarını ve toplumun sosyal dokusunu yansıtarak kültürün devamlılığını sağlar. Türk halk kültüründe komşuluk ilişkileri, genellikle güçlü bir dayanışma kültürüne işaret eder. Komşular arasında yardımlaşma ve dayanışma önemli bir değerdir. Türk komşuluk ilişkilerinde hoşgörü ve anlayış ön plandadır. Komşular arasında yaşanan sorunlara çözüm bulma ve birbirine destek olma kültürü gelişmiştir.

Komşular arasındaki ilişkiler, özel günlerde ve bayramlarda daha da güçlenir. Komşular arasında yapılan kutlamalar, birlikte geçirilen zamanlar, bayram ziyaretleri toplumsal bağları kuvvetlendirir. Türk kültüründe komşuluk ilişkileri, misafirperverlikle de öne çıkar. Komşular arasında sık sık yapılan ziyaretler, birbirine ikramlarda bulunma ve misafir ağırlama kültürü önemlidir. Türk halk kültüründeki komşuluk ilişkileri, toplumun sosyal dokusunu güçlendiren, dayanışmayı teşvik eden ve kültürel değerleri yaşatan önemli bir miras unsuru olarak kabul edilir.

Türk halk kültüründe komşuluk ilişkileri, toplumun önemli bir parçası olarak değerlendirilir ve geleneksel olarak büyük önem taşır. Komşuluk ilişkileri, dayanışma, yardımlaşma ve karşılıklı saygı üzerine kurulu bir düzeni içerir. İşte Türk halk kültüründe komşuluk ilişkilerinin bazı önemli yönleri: Dayanışma ve Yardımlaşma: Komşular arasında dayanışma ve yardımlaşma önemli bir unsurdur. Bir komşunun ihtiyacı olduğunda diğer komşular hızla yardım etmeye çalışır. Bu, acil durumlarda, hastalık veya diğer sıkıntılı durumlarda görülen bir durumdur.

Sosyal Etkileşim ve Destek: Komşuluk ilişkileri, toplulukların sosyal etkileşimini güçlendirir. Komşular, düğünler, cenazeler, bayramlar gibi özel günlerde bir araya gelerek birbirlerine destek olur. Saygı ve Mahremiyet: Türk kültüründe komşuluk ilişkileri, komşular arasında karşılıklı saygı ve mahremiyete önem verir. Komşuların özel alanlarına saygı gösterilir ve mahremiyetleri korunur. Paylaşma ve Misafirperverlik: Komşuluk ilişkileri, geleneksel Türk misafirperverliği ile bağlantılıdır. Komşular arasında yeme içme alışverişi sıkça görülür. Misafirlik kültürü, komşuluk ilişkilerini daha da güçlendirir (Daşdemir & Akkuş, 2022) .

Birlikte Kutlamalar: Komşular arasında bayramlar, özel günler veya geleneksel kutlamalar birlikte kutlanır. Bu, topluluk içindeki dayanışmayı ve birlik duygusunu pekiştirir. Paylaşma ve Yardımlaşma Geleneği: Topluluk içindeki herkesin birbirine yardım etme,

sorunları birlikte çözme geleneği vardır. Özellikle tarımsal faaliyetler gibi alanlarda komşular arasında dayanışma büyük önem taşır.

Günümüzdeki Değişimler: Şehirleşme, teknoloji ve modern yaşam tarzıyla birlikte komşuluk ilişkilerinde bazı değişimler olmuş olsa da, köylerde veya belirli bölgelerde hala güçlü bir komşuluk bağı devam etmektedir. Kentlerde ise bu bağlar zaman zaman daha farklı bir dinamik içerisinde yaşanabilir. Türk halk kültüründe komşuluk ilişkileri, toplumun dayanışma ve yardımlaşma değerlerinin önemli bir yansımasıdır. Bu ilişkiler, toplumsal birlikteliği ve dayanışmayı güçlendirir, insanlar arasında güven ve desteği sağlar.

Komşuluk, kültürel bir çevrenin en önemli unsurlarından biridir ve insanların birbirleriyle sosyalleşmelerini sağlar. Ortak ihtiyaçlar, komşuluk ilişkilerini kaçınılmaz hale getirir. Komşuluk, insanları bencillikten koruyan ve dayanışma duygusunun gelişimine katkı sağlayan bir arzudur. Toplumda birlikte yaşama durumunda olduğu gibi, komşuluk ilişkilerinde de belirli kurallara uyulması gerekir. Bu kuralların en önemlileri arasında 'yardımlaşma' ve 'güven' gelir (Gündüz Yıldız, 2008). Komşuluk toplum bireylerini birbirine yakınlaştırır, güven duymalarını sağlar. İnsan hangi din, cins, yaş ve meslekten olursa olsun buna ihtiyaç duyar.

Türk kültüründe, komşuluğun önemine vurgu yapan pek çok atasözü bulunmaktadır. Örneğin, 'Ev alma, komşu al.' diyerek komşunun evden daha değerli olduğunu ifade eder; 'Komşuda pişer, bize de düşer.' atasözü, yakınlarımızın elde ettiği güzelliklerden bizim de yararlanabileceğimizi vurgular. 'Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır.' sözü, komşuya karşı görevlerimizi yerine getirmenin önemini vurgular ve bunun Tanrı'ya karşı da bir borç olduğunu belirtir. 'Komşu iti, komşuya ürümez.' atasözü, komşunun bile başkalarını incitse bile komşusunu incitmeyeceğini anlatır. 'Komşu, komşunun külüne muhtaçtır.' sözü, komşuların birbirlerine ihtiyaçları olduğunu ifade eder. 'Komşun kör ise sen kıpa bak.' atasözü, komşunun kışkandığı işlerden kaçınmayı tavsiye eder. Son olarak, 'Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın.' atasözü, komşusunun iyiliğini dileyenin kendi iyiliğini de umacağını ifade eder (Aksoy, 2014) gibi çok sayıda atasözü Türk kültüründeki komşuluğun önemini, komşuluk haklarına riayet etmenin gerekliliğini anlatan atasözlerinden bazılarıdır (Bars, 2022).

2.5.10. Türk Halk Müziği

Türk Halk Müziği, coğrafi, etnik ve kültürel çeşitliliği yansıtan zengin bir mirasa sahiptir. Bu müzik türü, halkın duygu, düşünce, yaşam tarzı ve geleneksel değerlerini yansıtarak nesilden nesile aktarılan bir kültürel miras ögesidir. Türk Halk Müziği, geleneksel

Türk enstrümanlarını kullanır. Saz, bağlama, kemençe, klarnet, ney, davul ve zurna gibi enstrümanlar, Türk Halk Müziği'nin karakteristik sesini oluşturur. Türk Halk Müziği, toplumsal olaylar, tarihî hikayeler ve destanlar gibi konuları işler. Bu müzik türü, halkın ortak belleğini ve kültürel hafızasını yansıtan önemli bir kaynaktır.

Türk Halk Müziği, 2009 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras olarak kabul edilmiştir. Türk Halk Müziği, kültürün bir parçası olarak Somut Olmayan Kültürel Miras kavramında önemli bir unsurdur. Bu müzik türü, Türkiye'nin zengin kültürel dokusunu yansıtarak geleneksel değerleri yaşatır ve kuşaklar arası aktarımı destekler.

Türk halk müziği, Türk kültürünün zengin ve köklü bir parçasıdır. Genellikle sözlü geleneğe dayanan ve Türk halkının yaşamının çeşitli yönlerini yansıtan bir müzik türüdür. Türk halk müziği, coğrafi olarak Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı tarzlarda ve formlarda gelişmiştir.

Kökleri ve Gelişimi: Türk Halk Müziği, Türk kültürünün derin köklerine dayanmaktadır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde, köylerde, kasabalarda ve şehirlerde farklı yerel özelliklerle gelişmiştir. Alevi-Bektaşî, Sünnî ve diğer kültürel gruplar arasında farklı varyasyonları bulunmaktadır. **Genel Özellikler:** Türk halk müziği, genellikle halkın günlük yaşantısını, duygularını, aşkı, ayrılığı, doğayı ve toplumsal olayları konu alan şarkılardan oluşur. Sözlü geleneğe dayalı olan bu müzik türü, halkın içinden gelen duygu ve düşünceleri ifade etme eğilimindedir. **Enstrümanlar:** Türk halk müziğinde kullanılan enstrümanlar arasında bağlama, kemane, kemençe, davul, zurna, ney gibi geleneksel Türk enstrümanları bulunur. Bu enstrümanlar, müziğin karakteristik sesini oluşturur (Eroğlu, 2014).

Türküler ve Makamlar: Türk halk müziği, genellikle "türkü" adı verilen şarkılardan oluşur. Bu türküler, farklı makamlarda ve ritimlerde söylenir ve genellikle sözlü geleneğin aktarımıyla kuşaktan kuşağa iletilir. Türk müziğinde kullanılan bazı makamlar ise Hicaz, Rast, Uşşak, Hüzzam gibi çeşitlilik gösterir. **Yöresel Çeşitlilik:** Türkiye'nin farklı bölgelerindeki kültürel çeşitlilik, Türk halk müziğine de yansır. Her bölgenin kendine özgü türküleri, ezgileri ve tarzları bulunur. Bu da zengin bir müzikal çeşitlilik sunar (Kinik, 2011). Türk halk müziği, zengin bir kültürel mirası temsil eder ve Türk insanının duygu, düşünce ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir sanat formudur. Bu müzik türü, geçmişten günümüze uzanan birçok değerli eser ve sanatçıyla Türk müzik kültürüne katkıda bulunmuştur.

2.5.11. Türk Masalları

Masallar ve fıkralar, Türk kültürünün zenginliğini, halkın düşünce yapısını, mizah anlayışını ve toplumsal normları yansıtarak kuşaklar arası aktarımı sağlayan önemli

unsurlardır. Türk masalları, geleneksel olarak sözlü kültür aracılığıyla nesilden nesile aktarılmıştır. Bu masallar, genellikle aile büyüklerinden çocuklara, köy hikâyecilerinden dinleyicilere kadar çeşitli kişiler aracılığıyla anlatılır. Türk masalları, genellikle kahramanlık öyküleri ve dersler içeren hikâyeler içerir. Masallar, genç kuşaklara moral, etik değerler ve yaşam dersleri öğretmeyi amaçlar.

Türk fıkraları, mizahın önemli bir unsuru olarak geleneksel hikâyeleri içerir. Bu fıkralar, genellikle komik olaylar ve karakterler etrafında döner. Türk fıkraları, taşlama ve ironi içeren mizahi bir üsluba sahiptir. Fıkralar genellikle toplumsal durumları, davranışları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirir. Türk fıkraları, belirgin karakterler etrafında döner. Nasreddin Hoca gibi ünlü karakterler, fıkralarda sıkça yer alır ve bu karakterler aracılığıyla toplumsal öğütler verilir. Türk masalları ve fıkraları, Somut Olmayan Kültürel Miras'ın bir parçası olarak, geleneksel kültürün bir yansımasıdır ve halk arasında anlatılarak, dinlenerek, paylaşarak nesilden nesile aktarılmaktadır.

Türk masalları, Türk kültürünün önemli bir parçasıdır ve genellikle kuşaktan kuşağa aktarılan, öğretici ve eğlendirici öykülerdir. Bu masallar, çeşitli karakterler, doğaüstü varlıklar ve olaylarla doludur. Türk masalları, genellikle şu temel özelliklere sahiptir: Karakterler ve Temalar: Türk masallarında sıkça karşılaşılan karakterler arasında kahramanlar, prensler, prensesler, cadılar, devler, peri ve hayvanlar gibi figürler bulunur. Masallarda genellikle dürüstlük, cesaret, sadakat gibi erdemler vurgulanır. Zorlukların üstesinden gelme ve adaletin sağlanması gibi temalar da sıkça işlenir (Bağcı, 2011).

Doğaüstü Unsurlar: Türk masalları, genellikle doğaüstü ve fantastik unsurları içerir. Periler, cinler, büyümlü eşyalar gibi öğeler bu masallarda sıkça yer alır. Ahlaki Dersler ve Öğütler: Masallar genellikle bir ahlaki ders veya öğüt içerir. Bu öyküler, dinleyicilere veya okuyuculara doğru olanı yapmanın, yardımsever olmanın ve iyilik yapmanın önemini anlatır.

Bölgesel ve Yerel Özellikler: Türk masalları, Anadolu'nun farklı bölgelerine özgü karakterler, olaylar ve anlatılar içerir. Bu da masalların çeşitliliğini ve zenginliğini artırır.

Modern Yaklaşımlar: Günümüzde, geleneksel Türk masalları modern adaptasyonlarla yeniden ele alınmakta ve yeni nesiller için çağdaş bir şekilde sunulmaktadır. Masal kitapları, çizgi filmler ve animasyonlar aracılığıyla masalların popülerliği devam etmektedir. Türk masalları, Türk kültürünün önemli bir parçasıdır ve bu öyküler, hem eğitici hem de eğlendirici nitelikleriyle değerlidir. Bu masallar, geçmişten günümüze kültürel mirasımızı korumak ve gelecek nesillere aktarmak için önemli bir kaynaktır (Arıcı, 2010). Keloğlan Masalları: Keloğlan, Türk masallarının en tanınmış karakterlerinden biridir. Adını sahip olduğu kel (soymuş) başından alır. Keloğlan masalları genellikle onun maceralarını ve akıl dolu

çözümlerini anlatır (Bolat, 2017). Türk masalları, hem eğlenceli hem de öğretici nitelikte olup, genellikle toplumsal değerleri ve ahlaki prensipleri aktarmak amacıyla kullanılmıştır. Masallar, kültürler arası benzerliklere rağmen özgün öyküler ve karakterlerle doludur.

2.5.12. 12 Hayvanlı Türk Takvimi

Türk kavimlerinin en eski zamanlardan beri kullandıkları takvim sistemi, on iki hayvanlı takvim sistemidir. İslam-Türk âlimleri bu on ikili sisteme genellikle "Tarih-i Türki", "Tarih-i Türkistan", "Tarih-i Khita" ve "Uygur" veya "Sal-i Türkan" olarak atıfta bulunmaktadırlar (Kafesoğlu, 1997). Dünya'nın ömrünün, güneş yılı esas alınarak oluşturulan bu takvime göre 3.600.000 yıl olduğu kabul edilir. Bu süre, 360 'ven' olarak adlandırılır ve bir 'ven' 10.000 yıla denk gelir. Takvime göre 12 yıl bir 'devir' oluşturur. Bir yıl 365 gün ve 5 saat civarındadır. Yıl, 12 aya ayrılmıştır ve her ay 4 hafta ve 30 gün içerir. Gün, gece yarısında başlar. Bu takvimde haftanın günlerine ise belirli adlar verilmemiştir (Müldür, 1998). Göktürkler (552-745), bilinen ilk Türk yazılı anıtı olan Orhun Yazıtları'nı oluşturmuşlardır ve bu dönemde on iki hayvanlı Türk takvimini kullanmışlardır. Bu takvimde yıllar, hayvan isimleriyle adlandırılan bir güneş yılı esasına dayanmaktadır (Unat, 2004). 12 Hayvanlı Türk Takvimi, geleneksel Türk kültüründe kullanılan bir takvim sistemidir. Bu takvim, Çin takvimiyle benzerlik gösterir ve 12 yıllık döngüde dönen hayvan sembollerine dayanır. Her bir yıl bir hayvan sembolüyle ilişkilendirilir ve bu döngü sürekli olarak tekrarlanır (Külcü, 2015).

Türk takvimindeki 12 hayvan ve onlara atfedilen yıllar şunlardır:

- Sıçan: Yaratıcı, dikkatli, zeki ve çalışkan. (2020, 2008, 1996, 1984, 1972...)
- Öküz: Güçlü, sabırlı ve çalışkan. (2021, 2009, 1997, 1985, 1973...)
- Kaplan: Kararlı, liderlik özellikleri olan, cesur. (2010, 1998, 1986, 1974...)
- Tavşan: Duyarlı, zarif ve sevecen. (2011, 1999, 1987, 1975...)
- Ejderha: Güçlü, kararlı, yetenekli. (2012, 2000, 1988, 1976...)
- Yılan: Sessiz, zeki ve zeki. (2013, 2001, 1989, 1977...)
- At: Hızlı, özgür ruhlu ve cesur. (2014, 2002, 1990, 1978...)
- Keçi: Dostça, esnek ve uyumlu. (2015, 2003, 1991, 1979...)
- Maymun: Esprili, enerjik ve akıllı. (2016, 2004, 1992, 1980...)
- Horoz: Güvenilir, dürüst ve dikkatli. (2017, 2005, 1993, 1981...)
- Köpek: Sadık, koruyucu ve cesur. (2018, 2006, 1994, 1982...)
- Domuz: Şanslı, dürüst ve çalışkan. (2019, 2007, 1995, 1983...)

Bu takvimde, her yılın belirli özellikleri ve o yıl doğan insanların kişilik özellikleri ile ilişkilendirilir. 12 hayvanlı takvim, geleneksel etkinliklerde, doğum günleri kutlamalarında ve astrolojide yaygın bir şekilde kullanılan bir sistemdir.

On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde bazı yıllar, halk arasında bahtlı veya zor yıllar olarak nitelendirilmiştir. Rivayetler, efsaneler ve atasözleri, bu yılların özellikleri üzerine oluşmuştur. Örneğin, 'Güvenme zenginliğine, biçin vardır önünde!' atasözü, maymun yılındaki zorlukları anlatır. Soğuk ve kuraklık, bu yıllarda birçok maddenin yok olmasına sebep olabilir. Eski inanışa göre, maymun yılı soğuk ve kurak geçerdi. Maymun, tavşan, tavuk, yılan, koyun, sığır yılları genellikle zor yıllar olarak kabul edilirdi. Tavşanın, tavuğun ve atın ayakları (tavuğun gagası da dahil), sert olduğu için bu yılların ortası sıcak olabilir, ancak başlangıcı ve sonu soğuk geçebilirdi. Yılan, kışın yiyecek bulamadığında kum yalayarak yaşamaya çalışır ve bu durum kuraklık belirtisi olarak algılanırdı. Kazak göçerleri, bu zor yıllara 'jut' (yokluk, zorluk) yılları derken diğer yıllara bahtlı anlamında 'qut' yılları adını verirdi. 'İt yılı ek, domuz yılı biç' atasözü, bolluk yıllarını temsil eden ifadelerden biridir (İsmail, 2003).

2.5.13. Yöresel Yemekler

Türk mutfağı, Türk kültürünün özgün bir parçası olup dünya mutfağı içinde önemli bir yere sahiptir. Zenginliğini tarihi olaylardan, coğrafi çeşitlilikten, kültürel, ekolojik ve ekonomik yapısından, geleneklerinden ve diğer kültürlerle olan etkileşiminden almaktadır (Sürücüoğlu ve Özçelik, 2008). Türk mutfağı, Türkiye'deki insanların beslenme alışkanlıklarında kullanılan yemeklerden içeceklere, bu yiyeceklerin hazırlanmasından pişirilmesine, korunmasına kadar olan süreçleri; bu süreçlerde kullanılan araç-gereçleri, teknikleri ve yemek kültürüne dair gelişen her türlü uygulama ve inanışı kapsayan bir kavramdır (Sürücüoğlu ve Özçelik, 2008). Türk mutfağı, uzun bir evrim süreci boyunca yemek çeşitliliği, pişirme teknikleri, sofraya düzeni, sunum tarzları ve kış için hazırlanan özel yiyecekleriyle kendine özgü bir mutfak kültürü oluşturmuştur (Arman, 2011). Türk mutfaklarının genel özellikleri oldukça geniştir. Özetle, ana başlıklara bakıldığında şu özellikler öne çıkar:

Türk beslenmesinde ekmek, temel ve kutsal bir yiyecektir. Çoğunlukla kebablar, et yemekleri ve hamur işleri tercih edilir. Et ile birlikte sebzelerin soğanlı ve salçalı pişirilmesi oldukça yaygındır. Zeytinyağı, genellikle Batı Anadolu mutfağında kullanılırken, Anadolu'ya özgü bulgur, çorba, sebze yemekleri ve köftelerde sıkça tercih edilen bir tahıldır. Yemeklerde meyve veya meyve kuruları tatlandırıcı olarak sıkça kullanılır. Baharatlar oldukça yaygın

olarak kullanılır; en sık tercih edilenler ise kırmızıbiber ve tuzdur. Yoğurt Türk sofralarının vazgeçilmezidir ve birçok yemek üzerine sarımsaklı veya sade yoğurtla servis edilir. Tatlılarda şekerin yanı sıra pekmez de tatlandırıcı olarak kullanılır. Yemekler sunulduğunda üzerinde sonradan sos servisi yapılmaz ve genellikle süsleme yapılmaz (Güler, 2010).

2.5.14. Türk kahvesi geleneği

Türk kahvesi geleneği, somut olmayan kültürel miras kavramına önemli bir örnek teşkil eder. Somut olmayan kültürel miras, belirli bir topluluğun veya toplumun kültürel kimliğini, geleneklerini, bilgi sistemlerini ve yaşam tarzını yansıtan, nesiller arası aktarılan, somut bir formu olmayan kültürel öğeleri içerir. Türk kahvesi geleneği de bu kapsamda değerlendirilebilecek bir kültürel miras örneğidir. Türk kahvesi içme geleneği, sosyal etkileşimi teşvik eder. Genellikle aile içinde, arkadaşlar arasında veya özel davetlerde paylaşılır. Kahve içme eylemi, insanlar arasında anlamlı sohbetlere, paylaşımlara ve sosyal bağlara zemin hazırlar. Türk kahvesi, Türk kültürünün bir simgesi olarak kabul edilir. Geleneksel kahve içme ritüeli, Türk kimliğinin bir parçası olarak değerlendirilir. Türk kahvesi, 2013 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras olarak kabul edilmiştir. Bu, Türk kahvesi geleneğinin kültürel önemini vurgular ve bu mirası koruma çabalarını teşvik eder.

Türk kahvesi, Türk kültürünün önemli bir parçasıdır ve Türk halkının yaşam tarzını, geleneklerini ve kültürel kimliğini yansıtır. Türk kahvesi, Türk kültüründe özel bir yere sahiptir ve Türkler arasında popüler bir içecektir. Türk kahvesi geleneği, sosyal etkileşimi teşvik eden ve genellikle aile içi, arkadaşlar arası veya özel davetlerde paylaşılan bir kültürel uygulamadır. Kahve içimi, insanlar arasında anlamlı sohbetlere, paylaşımlara ve sosyal bağlara olanak sağlar. Türk kahvesi, zengin ve çeşitli Türk kültürünün bir yansıması olarak değerlendirilir. Türk kahvesi kültürü ve geleneği, Türkiye'de toplumun her kesimi tarafından yaşatılır; özellikle aileler, kahve takımları üreticileri, kahvehanelerde çalışanlar, telvesi satıcıları gibi birçok kesim bu geleneği sürdürmektedir. Ayrıca Türkiye'yi ziyaret eden turistler, bu geleneği Türk yaşam tarzının sembolü olarak görmektedir. Bu gelenek, Türk toplumu tarafından kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir ve her kültür ve birey tarafından paylaşılır (Livçapar, 2023).

Kız isteme ritüelinin en simgesel anlarından biri kahve ikramıdır. Kahve, sözsüz iletişimin güçlü bir örneği olup, kız isteme anında sunulması kız tarafının onayını simgeler. Türk kültüründe köpüklü kahve tercih edilir; bol köpüklü kahve ise Osmanlı döneminde başkent kahvesi olarak bilinirdi. Kahvenin sunulduğu fincanların şekli, kültürümüzde farklı

anlamlar taşır. Örneğin, Osmanlı'da padişahlar için yapılan kahve fincanları ayaklı olarak tasarlanırken, şehzadelerin fincanları ayaksız olurdu. Aynı zamanda, kırmızı renk başkent anlamına gelirken, din adamlarının kullandığı fincanlar genellikle yeşil renkte olurdu (Bulduk ve Süren, 2007). Türk Kahvesi, dünya çapında farklı pişirme ve sunum teknikleriyle ayrılan bir konuma sahiptir ve günümüzde genç nesil arasında da tercih edilmektedir. Türkiye'de, Türk kahvesinin pişirilmesi ve sunumu bölgelere göre oldukça farklılık gösterebilir (Koca ve Ersöz Tüğen, 2020).

Kahve içme eylemi, insanlar arasında anlamlı sohbetlere, paylaşımlara ve sosyal bağlara zemin hazırlar. Türk kahvesi, Türk kültürünün bir simgesi olarak kabul edilir. Geleneksel kahve içme ritüeli, Türk kimliğinin bir parçası olarak değerlendirilir. Kahve içme ritüeli, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Türk kahvesi, özel bir cezvede pişirilir ve küçük fincanlarda servis edilir. Kahve, genellikle tatlı bir şey ile birlikte sunulur. Kahve içme ritüeli, Türk kültüründe sosyalleşmenin bir yolu olarak kabul edilir. Kahve içmek, arkadaşlarla buluşmak, sohbet etmek ve yeni insanlarla tanışmak için bir fırsattır.

Türk kahvesi hazırlanışı ve sunuluşu itibarıyla Türk kültürünün ince özelliklerini yansıtan bir içecek türüdür. Osmanlı mutfağının 500 senelik kahve kültüründen bugüne aktarılacak gelen Türk kahvesi, kısık ateşte yavaş pişirme yöntemiyle sıcak içilmesi ve sohbet aracı olarak önem taşımaktadır (Özgen, vd., 2019). Kahvenin Anadolu'ya gelişi ise 1517 yıllarına dayanmaktadır. Söz konusu bu yılda Yemen valisi Özdemir Paşa 'nın tadını beğenerek İstanbul'a getirilmesini istemiştir. Bu süreç sonrasında Türkler kendine özgü pişirme teknikleri ve kullandıkları cezve, fincan gibi araçlarla kendilerine has bir özellik katmışlardır (Ulusoy, 2011). Geçmişten günümüze bir gelenek haline gelen Türk kahvesi için 5 Aralık günü dünya Türk kahvesi günü olarak ilan edilmiş olmakla beraber bu kültür ögesini yaygınlaştırmaktadır. UNESCO tarafından da 2013 yılında Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirası temsili listesine dahil edilerek yaşatılmaktadır.

2.5.15. Festivaller

Festivaller, somut olmayan kültürel mirası korumanın ve aktarmanın önemli bir yolu olarak kabul edilir. Festivaller genellikle geleneksel ritüelleri, dansları, müzikleri ve diğer performans sanatlarını içerir. Bu, topluluk içindeki somut olmayan kültürel mirasın canlı bir şekilde yaşatılmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olur. Festivaller, dilin önemli bir parçası olan geleneksel hikayeleri ve sözlü gelenekleri kutlama şansı sunar. Bu, toplumun dil mirasını ve hikayelerini canlı tutmaya yönelik bir çabadır. Festivaller, topluluk

içinde bir araya gelmeyi, dayanışmayı ve sosyal bağları güçlendirmeyi amaçlar. Bu, bir topluluğun somut olmayan kültürel mirasını paylaşma ve birbirine aktarma fırsatı sunar.

Bazı festivaller, geleneksel el sanatları ve el işleriyle ilgili atölyeler veya sergiler içerir. Bu, el sanatlarının ve zanaatların gelecek kuşaklara aktarılmasına yardımcı olur. Bazı festivaller, mevsimsel değişiklikleri ve tarım döngüsünü kutlamak amacıyla düzenlenir. Bu, doğayla uyumlu yaşama dair bilgileri ve ritüelleri içerir. Festivaller, bir topluluğun kimliğini, değerlerini ve geçmişini somut olmayan kültürel miras yoluyla kutlamasına ve korumasına olanak tanır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Somut olmayan kültürel miras bağlamında festivaller, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler alanında beliren kültürel değerlerdir. Festivaller, bir topluluğun kimliğini, tarihini, inancını, geleneklerini, değerlerini ve yaşam tarzını yansıtan, toplumsal dayanışmayı, paylaşmayı, kutlamayı ve eğlenmeyi içeren kültürel etkinliklerdir. Festivaller, somut olmayan kültürel mirasın korunmasına, tanıtılmasına, aktarılmasına ve canlandırılmasına katkı sağlarlar. Festivaller, aynı zamanda kültürlerarası diyalogu ve anlayışı teşvik eder, kültürel çeşitliliği zenginleştirir ve toplumsal uyumu güçlendirir.

Festivaller, Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasının zenginliğini, çeşitliliğini ve canlılığını gösteren örneklerdir. Bu festivaller, kültürel mirasın korunması, tanıtılması ve aktarılması için önemli birer araçtır. Bu festivaller, aynı zamanda toplumsal hafızayı canlı tutar, toplumsal bağları güçlendirir ve kültürel kimliği pekiştirir. Bu festivaller, Türkiye'nin kültürel mirasına sahip çıkma, koruma ve geliştirme konusundaki çabalarının birer göstergesidir.

2.6. Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde konuyla ilgili daha önceki yıllarda yapılmış çalışmalar yer almaktadır. Gürel'in 2018 yılında Gazi Üniversitesi'nde tamamladığı doktora tezi olan "Somut Olmayan Kültürel Miras Etkinliklerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı" adlı çalışma, somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik tutumlarına etkisini ve bu unsurlara yönelik öğrenci algısını incelemektedir. Çalışma, Bartın il merkezinde yer alan bir ortaokulda yürütülmüş ve 50 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda, öncü test ve son test ile kontrol grubunu içeren yarı deneysel bir desen kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Somut Olmayan Kültürel Miras Tutum Ölçeği (SOKÜMTÖ) geliştirilmiştir. Araştırmanın nitel boyutu ise öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri, süreç gözlemleri ve etkinliklerle ilgili dokümantasyonlar aracılığıyla elde edilen verilere

dayanmaktadır. Nicel bulgulara dayalı olarak, deney grubunda uygulanan somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutumlarını önemli ölçüde olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Araştırma, Sosyal Bilgiler ders içeriğinin somut olmayan kültürel miras konularını göz önünde bulundurarak içeriğin zenginleştirilmesi, kültürel miras eğitiminin teorikten ziyade pratik odaklı olması ve bu unsurların yaşatılması için gerekli çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Gümüş ve Adanalı (2011), Buca'da (İzmir) tarihi ve kültürel mirasa yönelik ortaöğretim öğrencilerinin tutum ve davranışlarını araştıran bir çalışma yapılmıştır. Bu amaçla, 24 sorudan ve 5 faktörden oluşan bir ölçek oluşturulmuştur. Bu ölçek, Buca ilçesi merkezindeki okullarda eğitim gören 435 ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, öğrencilerin tarihsel ve kültürel mirasa yönelik tutum ve davranışlarının %12'sinin olumsuz, %17'sinin olumlu ve %71'inin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin tarihi ve kültürel mirasa yönelik tutum ve davranışları beklenen düzeyde olmakla birlikte ilgi ve beğenin ötesine geçemediği tespit edilmiştir.

Yılmaz (2023), somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi çerçevesinde karagöz sanatı ve sürdürülebilirliği” doktora tez çalışması hazırlamıştır. Yılmaz (2023) çalışmada, somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi çerçevesinde Karagöz sanatının sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma yapılmıştır. Çalışma, Karagöz sanatının somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi kapsamında yer aldığını ve bu sanatın sürdürülebilirliğinin sağlanması için çeşitli önlemler alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Yılmaz, Karagöz sanatının sürdürülebilirliğinin sağlanması için, sanatın tanıtımı ve eğitimi, sanatçıların desteklenmesi, sanatın modernleştirilmesi ve yeniden yorumlanması, sanatın turizm sektöründe kullanımı ve sanatın dijitalleştirilmesi gibi çeşitli öneriler sunmaktadır. Yapılan alan araştırması sonucunda elde edilen verilerle Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin önerdiği koruma yaklaşımlarının Karagöz dosyasına ne derece uygulanabildiği tartışılmış ve ardından Sözleşme'nin önerdiği uygulama pratiklerinin alanda ne şekilde uygulanabildiği değerlendirilmiştir. Yapılan alan araştırması ve literatür taramasının ardından Karagöz sanatçılarının yaşadıkları sorunlar ve sanatın icra mekânlarının değişmesi konuları değerlendirilmiştir. Ayrıca Karagöz sanatındaki değişiklikler ve izleyicilerin sanata yaklaşımı yorumlanmıştır (Yılmaz, 2023).

Çengelci (2012), yaptığı çalışmada, 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programlarındaki somut olmayan kültürel mirasa yönelik kazanım ve etkinlik örneklerini incelediği belirtilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, somut olmayan kültürel mirasa dair kazanım ve etkinlik örnekleri özellikle 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda

daha yoğun bir şekilde yer almaktadır. Araştırma, somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanım ve etkinlik örneklerinin en fazla Kültür ve Miras öğrenme alanında yoğunlaştığını göstermiştir. Bu durum, öğrencilere kültürel mirasın önemi, çeşitliliği ve korunmasıyla ilgili konularda daha fazla içerik sunulduğunu işaret edebilir. Ayrıca, araştırma sonuçlarına göre, somut olmayan kültürel mirasa dair kazanım ve etkinlik örneklerinin daha sonra Küresel Bağlantılar ile İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanlarında yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu çalışma, sosyal bilgiler derslerinde somut olmayan kültürel mirasın öğrencilere kazandırılması amacıyla program geliştirme ve öğretim materyali oluşturma süreçlerine yönelik önemli bir kaynak sağlamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin kültürel miras konusundaki farkındalıklarını artırmak ve bu alanda daha etkili bir eğitim sağlamak amacıyla programların ve ders materyallerinin nasıl düzenlenebileceğine dair bir perspektif sunmaktadır.

Akhan'ın (2014), sosyal bilgiler dersleri için öğretmenlere somut olmayan kültürel miras öğretimi ile ilgili örnekler sunmayı ve aynı zamanda öğretmenlerin somut olmayan kültürel miras öğretimi hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçladığı çalışmasından elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmenleri somut olmayan kültürel mirası açıklama ve sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirme konusunda yetenekli olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, bu öğretmenler, ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere somut olmayan kültürel mirasın öğretiminin önemli olduğunu düşünmekle birlikte, kendilerini ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı bu konuda yeterli görmemektedirler. Ayrıca, çalışmanın bir diğer bulgusu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretiminde Halk Kültürü seçmeli dersine katılmanın olumlu bir etkisi olduğudur. Bu durum, öğretmenlerin bu alandaki uzmanlık ve bilgi düzeylerini artırarak somut olmayan kültürel miras konularını daha etkili bir şekilde öğretebilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Akhan'ın çalışması, sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimi konusundaki algılarını ve ihtiyaçlarını anlamak adına önemli bir kaynak sağlamaktadır. Bu tür çalışmalar, öğretmenlerin profesyonel gelişimleri için etkili stratejiler geliştirmek amacıyla kullanılabilir.

Bülbül (2016), ortaokul öğrencilerine kültürel mirasın müze aracılığıyla nasıl aktarılabilirliğine dair planlı bir müze gezisi örneği hazırladığı çalışmasında, öğrencilerin kültürel mirasa yönelik bilgi edinme sürecini detaylı bir şekilde açıklamıştır. Çalışmada, örnek müze gezisi planlaması, müze gezisi öncesindeki hazırlıklar, müze ortamındaki etkinlik süreci ve müzedeki inceleme sonrası sanatsal uygulama süreci aşamalarını içermektedir. Müze gezisi öncesi hazırlıklar aşamasında, Bülbül, izin işlemleri, araç temini, müze hakkında bilgilendirme ve öğrencilere rehberlik etmek amacıyla bir müze rehberi hazırlama gibi konuları planlamıştır. Bu aşama, öğrencilerin müze ziyaretine en iyi şekilde hazırlanmalarını

sağlamayı amaçlamaktadır. Müze ortamındaki etkinlik süreci, öğrencilerin müzedeki eserlerle ilgili sanat tarihi bilgisi edinmelerini, seçtikleri bir eseri derinlemesine incelemelerini ve bu eserin çizimlerini yapmalarını içermektedir. Bu aşama, öğrencilere kültürel mirası somutlaştırma ve anlamlandırma fırsatı sunarak öğrenmeyi pekiştirmeyi hedeflemektedir. Müzedeki inceleme sonrası sanatsal uygulama süreci ise öğrencilere, müzede inceledikleri eserin üç boyutlu uygulamasını yapma fırsatı sunmaktadır. Bu aşama, öğrencilere kültürel mirası kendi yaratıcılıklarıyla yeniden üretme ve ifade etme şansı vererek öğrenmeyi derinleştirmeyi amaçlamaktadır.

Mutsak'ın (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitime yönelik görüşlerini incelediği araştırmasında, öğretmenlerin tarihi kültürel mirasa ve bu alandaki eğitime karşı ilgisiz olmadıkları, ancak 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerinde bu konunun yeterince vurgulanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, öğretmenlerin programda bu konuya yeterince yer verildiğini, ancak bu içeriğin belirli sınıf düzeylerinde daha yoğun bir şekilde işlenmediğini göstermektedir. Ayrıca, tarihi kültürel miras eğitimi verilirken en çok karşılaşılan sorunun görsel materyal eksikliği olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler, bu konunun öğrencilerde kalıcı etkiler bırakabilmesi için en çok tercih ettikleri yöntemin gezi ve gözlem olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum, somut deneyimlerin öğrencilere tarihi kültürel mirası daha etkili bir şekilde öğretebileceğini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler, tarihi kültürel miras eğitiminin sadece sosyal bilgiler dersinde değil, aynı zamanda Türkçe dersinde de verilmesinin uygun olduğunu düşünmüşlerdir. Bu öneri, tarihi kültürel mirasın farklı derslerde çeşitli perspektiflerden ele alınarak öğrencilere daha kapsamlı bir bakış açısı kazandırabileceğini işaret etmektedir.

Turhan Tuna ve Saral'ın (2018) çalışmasında, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi alanında, 2006 yılından günümüze kadar yapılan "eğitim" odaklı çalışmaların bibliyografyasını sundukları belirtilmiştir. Bu inceleme sonucunda, bu alanda üç lisansüstü tez, yirmi beş makale ve on bildiri yapıldığını tespit etmişlerdir. İncelenen çalışmaların ortak bir sonuca işaret ettiği belirtilmiştir. Bu sonuç, somut olmayan kültürel mirasın korunması bağlamında milli duyarlılığın artırılması gerektiği ve bu amacın eğitim-öğretim kurumlarında sistemli ve planlı bir şekilde Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) eğitimi verilerek sağlanabileceği şeklindedir. Yani, araştırmaların genel olarak vurguladığı nokta, eğitim yoluyla toplumun somut olmayan kültürel mirasa duyarlılığını artırmanın önemine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, çalışmaların ortaya koyduğu öneri, eğitim kurumlarında somut olmayan kültürel mirasın korunması ve değerlendirilmesine yönelik öğrencilere yönelik bilinçlendirme çalışmalarının önemini vurgular. Aynı zamanda, milli

duyarlılık ve kültürel mirasın korunması konularının eğitim müfredatlarına entegre edilmesinin, bu alanda yapılan araştırmaların genel amacını oluşturduğunu söylemek mümkündür.

“Kültürel Miras ve Korunmasına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri” başlıklı araştırmada, beşinci ve altıncı sınıfa devam eden 186 ortaokul öğrencisinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeyleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir (Gürdoğan Bayır, & Çengelci Köse, 2019).

Sağ ve Ünal (2019) tarafından Safranbolu'da bir devlet okulundaki 4. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa olan farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre, 11 öğrenci ile yapılan görüşmelerde elde edilen cevaplar incelendi. Araştırmanın birinci alt amacı olan öğrencilerin geleneksel mesleklere ilişkin görüşleri konusunda, öğrencilerin yaşadıkları yere özgü geleneksel meslekleri tanımlarken genel olarak "Doktor, öğretmen, şoför, polis, futbolcu, voleybolcu, elektrikçi" gibi genel mesleklerle tanımlama yaptıkları, ancak sadece dört öğrencinin yaşadıkları yere özgü geleneksel meslekleri doğru bir şekilde tanımlayabildikleri belirlenmiştir. Bu özel meslekler arasında "Lokumculuk, bakırcılık, demircilik, kunduracılık, sayacılık" gibi öğrencilerin yaşadıkları yerle özdeşleşmiş meslekler bulunmaktadır. Öğrencilerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, genel olarak öğrencilerin yaşadıkları yerle ilgili geleneksel meslekleri bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, öğrencilerin genel meslekler konusunda daha yaygın bilgi sahibi olduklarını ancak özgün ve yerel meslekler konusunda eksiklik yaşadıklarını göstermektedir. Sağ ve Ünal (2019) tarafından yapılan araştırma, somut olmayan kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeyinin belirlenmesi açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle öğrencilerin yerel geleneksel meslekleri tanımlama konusundaki sınırlı bilgileri, yerel kültürlerinin ve miraslarının daha etkin bir şekilde öğretilmesi ve korunması için eğitim programlarının gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa dair farkındalık seviyeleri sınırlı ya da hiç olmadığına dair çalışma bulguları mevcuttur. Bu konuda yapılan araştırmalardan biri olan Ünal ve diğerleri (2018) çalışmasında, Safranbolu sakinlerinin yerel tarih hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcıların yerel tarih eğitiminin önemli olduğunu düşündükleri, yerel tarih kavramıyla kendi şehirlerinin tarihini anladıkları, ancak şehrin tarihine ilişkin bilgilerin somut kültürel miras öğeleriyle sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal'ın (2013) "İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Halk Kültürü Öğelerinin Değerlendirilmesi" adlı araştırmasının sonuçlarına göre, ders kitaplarında en fazla mevsimlik bayramlar, çocuk oyunları, evlenme, işleme, kadın giysi-kuşam-süslemesi, yemek-yiyecek-içecek, Karagöz, atasözü, halk müziği/çalgısı, Türk halk oyunları, güreş ve cirit gibi halk kültürü unsurlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriğinde geniş bir halk kültürü yelpazesine yer verildiğini göstermektedir. Araştırma ayrıca, sosyal bilgilerin disiplinler arası bir alan olması nedeniyle, ders kitaplarında halk kültürünün bütün öğelerine yer verilebileceğini örneklerle sunmuştur. Bu durum, sosyal bilgiler dersinin öğrencilere sadece tarih, coğrafya veya ekonomi gibi konuları değil, aynı zamanda yerel kültür ve gelenekleri de öğretme potansiyeline sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Atılkan (2022) yılında gerçekleştirdiği çalışmada Karabük ilinde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasa (SOKÜM) ilişkin tutumlarını incelemiştir. Bulgular ışığında öğretmenlerin SOKÜM'e yönelik tutumlarının olumlu olduğu, tutumların demografik özelliklere göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin SOKÜM'e yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin geleneksel sanatlar, kültürel bilinç, sosyal hayat, doğa ve evrene ilişkin bilgi ve uygulamalar ile sözlü gelenek konusundaki tutumları olumlu bulunmuştur. Öğretmenlerin SOKÜM'e ilişkin tutumları cinsiyet, yaş, medeni durum, görev yaptıkları okul, branş, mesleki deneyim ve eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre SOKÜM'e daha olumlu baktığı tespit edilmiştir. Yaş ve mesleki deneyim arttıkça tutumun daha olumlu yönde geliştiği saptanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenlerine göre tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, çalışmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, çalışmada kullanılan veri toplama tekniği ve verilere hangi analizler uygulandığına ilişkin bilgilere yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma; Mersin ili merkez ilçelerinde (Mezitli, Yenişehir, Toroslar, Akdeniz) ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerinin Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarını belirlemek için betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, belirli bir olguyu anlatmayı amaçlayan bir model çeşididir. İstatistiksel olarak çeşitli testlerin yapılmasını ve bunların değerlendirilmesini kolaylaştıran bir modele işaret eder (Büyüköztürk, vd., 2015).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Mersin ili merkez ilçelerinde (Mezitli, Yenişehir, Toroslar, Akdeniz) öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evreni temsil etmeye yönelik 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan oluşan 375 ortaokul öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturulmuştur. Gürbüz ve Şahin (2014) farklı evrenler için kabul edilebilir asgari örneklem büyüklüklerini belirlerken 15.000 kişilik evren büyüklüğü için % 95 hata payı ile örneklem büyüklüğünü 375 kişi olarak belirtmiştir.”

Tablo 1 *Farklı evrenler için kabul edilebilir asgari örneklem büyüklükleri Gürbüz ve Şahin (2014, s. 128).*

N (Evren)	%95 güvenle n (örneklem)	%99 güvenle n(örneklem)
50	44	47
100	79	87
250	151	182
350	183	229
500	217	286
750	254	353
1000	278	400
1500	306	461
2000	322	500
3000	341	545
3500	346	559
4000	350	571

Tablo 1 (Devamı)

	%95 güvenle n (örneklem)	%99 güvenle n(örneklem)
4500	354	580
5000	357	587
5500	359	594
6000	361	599
6500	363	604
7000	364	608
7500	365	611
8000	367	615
8500	368	617
9000	368	620
9500	369	622
10000	370	624
15000	375	637
20000	377	644
30000	379	651
40000	381	655
50000	381	657
75000	382	660
100000	383	661
250000	384	661
500000	384	664
1000000	384	665

Araştırmaya Katılan Ortaokul Öğrencilerine Ait Betimsel İstatistikler

Aşağıda ortaokul öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne baba eğitim düzeyi ve aile gelirine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları sırasıyla yer almaktadır. Ortaokul öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin genel bilgiler şu şekilde olmuştur.

Tablo 2 Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	185	49,3
Erkek	190	50,7
Toplam	375	100

Tablo 2'ye baktığımızda, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre yüzdelik ve frekans dağılımları verilmiştir. Araştırmaya katılanların % 49,3'ü (185 kişi) kız, % 50,7'si (190 kişi) erkek olmuştur. Bu bağlamda araştırmaya katılım gösteren öğrencilerin cinsiyetleri açısından yüzdelik dağılımı bir birine yakın olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3 Ortaokul öğrencilerinin yaşına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
10 yaş	30	8,0
11 yaş	78	20,8
12 yaş	102	27,2
13 yaş	112	29,9
14 yaş	53	14,1
Toplam	375	100,0

Tablo 3'te öğrencilerin yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre %8'i (30 öğrenci) 10 yaşında, %20,8'i (78 öğrenci) 11 yaşında, %27,2'si (102 öğrenci) 12 yaşında, %29,9'u (112 öğrenci) 13 yaşında ve %14,1'i (53 öğrenci) 14 yaşındadır.

Tablo 4. Ortaokul öğrencilerinin sınıf durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Sınıf Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
5. sınıf	86	22,9
6. sınıf	116	30,9
7. sınıf	112	29,9
8. sınıf	61	16,3
Toplam	375	100,0

Tablo 4'te öğrencilerin sınıf düzeyleri yer almaktadır. Araştırmaya katılanların %22,9'u (86 öğrenci) 5. sınıfta, %30,9'u (116 öğrenci) 6. sınıfta, %29,9'u (112 öğrenci) 7. sınıfta ve %16,3'ü (61 öğrenci) 8. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 5 Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Annenin eğitim durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlkokul mezunu değil	34	9,1
İlkokul mezunu	83	22,1
Ortaokul mezunu	43	11,5
Lise mezunu	72	19,2
Üniversite mezunu	143	38,1
Toplam	375	100,0

Tablo 5'te öğrencilerin annelerinin eğitim durumları verilmiştir. Buna göre annelerin %9,1'i (34 kişi) ilkokul mezunu değil, %22,1'i (83 kişi) ilkokul mezunu, %11,5'i (43 kişi) ortaokul mezunu, %19,2'si (72 kişi) lise mezunu ve %38,1'i (143 kişi) üniversite mezunudur.

Tablo 6 Ortaokul öğrencilerinin baba eğitim durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Babanın eğitim durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlkokul mezunu değil	21	5,6
İlkokul mezunu	81	21,6
Ortaokul mezunu	48	12,8
Lise mezunu	59	15,7
Üniversite mezunu	166	44,3
Toplam	375	100,0

Tablo 6'da babaların eğitim durumları yer almaktadır. Babaların %5,6'sı (21 kişi) ilkokul mezunu değil, %21,6'sı (81 kişi) ilkokul mezunu, %12,8'i (48 kişi) ortaokul mezunu, %15,7'si (59 kişi) lise mezunu ve %44,3'ü (166 kişi) üniversite mezunudur.

Tablo 7 Ortaokul öğrencilerinin aile gelirlerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Aile geliri	Frekans (f)	Yüzde (%)
11.500 TL ve altı	71	18,9
11.500 TL üstü ile 15.000 TL altı	88	23,5
15.000 TL ve 30.000 TL altı	58	15,5
30.000 TL üstü ve 40.000 TL arası	59	15,7
40.000 TL üzeri	99	26,4
Toplam	375	100,0

Tablo 7'de Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile gelirleri görülmektedir. Katılımcıların % 18,9'u (71 kişi) 11.500 TL ve altı gelire, % 23,5'i (86 kişi) 11.500 TL üstü ile 15.000 TL altı gelire, % 15,5'i (58 kişi) 15.000 TL ve 30.000 TL altı gelire, % 15,7'si (58 kişi) 30.000 TL üstü ve 40.000 TL arası gelire sahip olduğu, % 26,4'ü (99 kişi) 40.000 TL üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı öğrencilerin aile gelirleri adaylarının büyük oranda düşük gelirli ailelerden oluştuğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, Gürel ve Çetin (2019) tarafından geliştirilen “Somut Olmayan Kültürel Miras Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılacak ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Ortaokul öğrencileri için kişisel bilgi formu katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile geliri, anne-baba eğitim düzeyini tespit etmeye yönelik verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Ortaokul Öğrencileri İçin Somut Olmayan Kültürel Miras Tutum Ölçeği

Geliştirilen bu ölçek dörtlü Likert tipi ölçek olup 5 faktör altında toplanan toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek ortaokullarda, farklı sınıf düzeyinde, öğrenim gören toplam 367 öğrenciye uygulanmıştır. Geliştirilen ölçeğin güvenirliğine ilişkin veriler incelendiğinde Cronbach's Alpha katsayılarının sırasıyla; Sosyal Hayat (.71), Geleneksel Sanatlar (.65), Kültürel Bilinç (.63), Sözlü Gelenekler (.74), Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar (.71) olduğu görülmüştür. Ölçeğin geneline ait güvenirlik ise .89 dur. Ölçeğin alt boyutlarına ve geneline ait güvenirlik katsayılarının .60 ve .89 arasında olmasından ötürü ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu kabul edilmiştir. AFA, DFA ve güvenirlik çalışmaları sonucunda geliştirdikleri 23 maddelik SOKÜMTÖ ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmışlardır (Gürel & Çetin, 2019).

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanma sürecinde ilk olarak kullanılan ölçeğin yazarlarından kullanım izinleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bilgi formu ve ölçek birleştirilerek veri toplama aracının nihai versiyonu oluşturulmuştur. Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun değerlendirmesinin ardından, araştırmanın etik onayı alınarak uygulamaya geçilmiştir. Veriler toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarıldı ve analizler SPSS yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sorularına uygun olarak, veriler üzerinde frekans dağılımı, yüzdelik hesaplamaları, aritmetik ortalama hesaplamaları, t-testi ve Anova analizleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın 2,3,4,5,6 ve 7. alt problem olan ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitimi, aile geliri değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye yönelik sorular sorulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin soyut olmayan kültürel mirasa karşı tutumları, cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, ebeveyn eğitimi ve aile geliri gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla t-testi ve ANOVA analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin grup ortalamaları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadan önce, varyansların homojen olup olmadığını belirlemek için verilere normallik testi uygulanmıştır. Verilere uygulanan

normallik testi sonucunda, uç değerlerin çıkarılmasının ardından, çarpıklık (Skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının +1,96 ile -1,96 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, verilerin normal dağılım gösterdiğini işaret etmektedir. Araştırmanın ikinci ve dördüncü alt problemleri için yapılan normallik testi sonuçları Tablo 3.8'de sunulmuştur. Değişkenlere göre bazı farklılıklar gözlemlense de, genel olarak puan dağılımlarının büyük ölçüde normal dağılıma yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 8 Ortaokul öğrencilerinin puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf, annenin eğitimi, babanın eğitimi ve ailenin gelir düzeyi değişkenlerine göre normallik dağılımları

Kolmogorov-Smirnov					
Cinsiyet	İstatistik	Sd,df	p.	Skewness	Kurtosis
Kız	,051	185	,200*	-,001	-,098
Erkek	,077	190	,008	,393	-,140
Kolmogorov-Smirnov					
Yaş	İstatistik	sd	p.	Skewness	Kurtosis
10 yaş	,088	30	200*	,118	-1,009
11 yaş	,078	78	200*	,053	-,079
12 yaş	,102	102	,011	-,109	,164
13 yaş	,092	112	,020	,236	,110
14 yaş	,068	53	200*	-,178	-,571
Kolmogorov-Smirnov					
Sınıf düzeyi	İstatistik	sd	p.	Skewness	Kurtosis
5.sınıf	,074	86	200*	,269	-,432
6.sınıf	,059	116	200*	,142	-,453
7.sınıf	,064	112	200*	,053	,305
8.sınıf	,078	61	200*	-,122	-,321
Kolmogorov-Smirnov					
Anne eğitim düzeyi	İstatistik	sd	p.	Skewness	Kurtosis
İlkokul mezunu değil	,121	34	200*	-,265	,574
İlkokul mezunu	,101	83	,037	-,106	,698
Ortaokul mezunu	,189	43	,001	,947	,721
Lise mezunu	,063	72	,200*	,013	-,675
Üniversite mezunu	,077	143	,038	,408	-,132
Kolmogorov-Smirnov					
Baba eğitim düzeyi	İstatistik	sd	p.	Skewness	Kurtosis
İlkokul mezunu değil	,086	21	,200*	,364	,084
İlkokul mezunu	,113	81	,013	,145	,974
Ortaokul mezunu	,113	48	,167	,243	,264
Lise mezunu	,051	59	,200*	-,131	-,087
Üniversite mezunu	,069	166	,054	,334	-,348
Kolmogorov-Smirnov					
Aile geliri	İstatistik	sd	p.	Skewness	Kurtosis
11.500 TL ve altı	,090	71	,200*	-,178	,545
11.500 TL üstü ile 15.000 TL altı	,139	88	,000	,460	,815
15.000 TL ve 30.000 TL altı	,089	58	,200*	,480	-,389
30.000 TL üstü ve 40.000 TL arası	,083	59	,200*	,035	-,678
40.000 TL ve üzeri	,090	99	,047	,340	-,503

BÖLÜM 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarını belirlemek için problem ve alt problemler çerçevesinde elde edilen verilerden hareketle yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ortaya konulmuştur. İlk olarak ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmış ve ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının cinsiyet, yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile geliri ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre bir farklılık olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları nasıldır?

Tablo 9 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ölçek maddelerine verdiği cevaplara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

Genel Tutum	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	67,92	
Standart Sapma	10,30	
En düşük değer	42	
En yüksek değer	92	
Ranj	50	
Çarpıklık katsayısı	-,690	,126
Basıklık katsayısı	1,064	,251
Sosyal Hayat	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	16,32	
Standart Sapma	2,33	
En düşük değer	7	
En yüksek değer	20	
Ranj	13	
Çarpıklık katsayısı	-,606	,126
Basıklık katsayısı	1,029	,251
Geleneksel Sanatlar	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	13,46	
Standart Sapma	3,56	
En düşük değer	5	
En yüksek değer	20	
Ranj	15	
Çarpıklık katsayısı	-,074	,126
Basıklık katsayısı	-,483	,251
Kültürel Bilinç	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	14,97	
Standart Sapma	2,19	
En düşük değer	7	

Tablo 9 (devamı)

	İstatistik	Standart hata
En yüksek değer	20	
Ranj	13	
Çarpıklık katsayısı	-,118	,126
Basıklık katsayısı	,780	,251
Sözlü Gelenekler	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	12,52	
Standart Sapma	2,35	
En düşük değer	6	
En yüksek değer	16	
Ranj	10	
Çarpıklık katsayısı	-,304	,126
Basıklık katsayısı	-,502	,251
Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar	İstatistik	Standart hata
Aritmetik ortalama ($\bar{x}$)	67,92	
Standart Sapma	10,63	
En düşük değer	42	
En yüksek değer	92	
Ranj	12	
Çarpıklık katsayısı	,011	,126
Basıklık katsayısı	-,371	,251

Tablo 9'a göre, ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları toplam puanlar (somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları) içinde en düşük puanın 42, en yüksek puanın 92, ranjı ise 50 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =67,92, standart sapması 10,30 olmuştur. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla -,690 ve 1,064 tür. Ölçekten elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde çarpıklık katsayısının, -,690 olması puanların sola çarpık olduğunu göstermektedir. Dağılımın sola çarpık olması ve aritmetik ortalamaya göre ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin “Sosyal Hayat” boyutunda aldıkları toplam puanlar içinde en düşük puan 7, en yüksek puan 20, Ranj ise 13’tür. Puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =16,32, standart sapması 2,33’tür. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla -,606 ve 1,029’dur. Ölçekten “Sosyal Hayat” boyutundan elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde çarpıklık katsayısının -,606 olması puanların sola çarpık olduğunu bir göstergesidir. Dağılımın sola çarpık olması ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin “Sosyal Hayat” boyutunda aldıkları toplam puanlarının yüksek olduğunu bize göstermektedir. Ölçeğin 1,2,3,4,5 maddeleri, ölçeğin “Sosyal Hayat” boyutunu oluşturmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin “Geleneksel Sanatlar” boyutunda aldıkları toplam puanlar içinde en düşük puan 5, en yüksek puan 20, Ranj ise 15 tir. Puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =13,46, standart sapması 3,56’dır. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla -

,074 ve -,483'tür. Ölçekten "Geleneksel Sanatlar" boyutundan elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde çarpıklık katsayısının -,323 olması puanların sola çarpık olduğunu bir göstergesidir. Dağılımın sola çarpık olması Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Geleneksel Sanatlar" boyutunda aldıkları puanlarının yüksek olduğunu bize göstermektedir. Ölçeğin 6,7,8,9, 10. maddeleri ölçeğin "Geleneksel Sanatlar" boyutunu oluşturmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Kültürel Bilinç" boyutunda aldıkları toplam puanlar içinde en düşük puan 7, en yüksek puan 20, Ranj ise 13'tür. Puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =14,97, standart sapması 2,19'dur. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla; -

,118 ve ,780'dir. Ölçekten "Kültürel Bilinç" boyutundan elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde Çarpıklık katsayısının -,118 olması puanların sağa çarpık olduğunu bir göstergesidir. Dağılımın sağa çarpık olması Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Kültürel Bilinç" boyutunda aldıkları toplam puanlarının düşük olduğunu bize göstermektedir.

Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Sözlü Gelenekler" boyutunda aldıkları toplam puanlar içinde en düşük puan 6, en yüksek puan 16, Ranj ise 10'dur. Puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =12,52, standart sapması 2,35'tir. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla - ,304 ve -,502'dir. Ölçekten "Sözlü Gelenekler" boyutundan elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde Çarpıklık katsayısının -,304 olması puanların sola çarpık olduğunu bir göstergesidir. Dağılımın sola çarpık olması Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Sözlü Gelenekler" boyutunda aldıkları toplam puanlarının yüksek olduğunu bize göstermektedir. Ölçeğin 16,17,18,19 maddeleri, ölçeğin "Sözlü Gelenekler" boyutunu oluşturmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar" boyutunda aldıkları toplam puanlar içinde en düşük puan 42, en yüksek puan 92, Ranj ise 12'dir. Puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}$ =67,92, standart sapması 10,63'tür. Çarpıklık ve basıklık değerleri ise sırasıyla ,011 ve -,371'dir. Ölçekten "Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar" boyutundan elde edilen toplam puanlara ait istatistikler incelendiğinde Çarpıklık katsayısının ,011 olması puanların sağa çarpık olduğunu bir göstergesidir. Dağılımın sağa çarpık olması Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin "Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar" boyutunda aldıkları toplam puanlarının düşük olduğunu bize göstermektedir. Ölçeğin 20,21,22,23. maddeleri, ölçeğin "Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar" boyutunu oluşturmaktadır.

Tablo 10 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ölçek maddelerine verdiği cevaplara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyor um	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	S.sapma
1. Geleneksel çocuk oyunlarının (saklambaç, çelik çomak, topaç, birdirbir vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inanırım.	f %	10 2,7	29 7,7	222 59,2	114 30,4	3,17	,67
2. Dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekli olduğuna inanırım.	f %	3 8	22 5,9	133 35,5	217 57,9	3,50	,64
3. Dini bayramların (Ramazan ve Kurban Bayramı) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünürüm.	f %	5 1,3	21 5,6	149 39,7	200 53,3	3,45	,66
4. Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm.	f %	12 3,2	33 8,8	188 50,1	142 37,9	3,22	,73
5. Festivallerin (mesir macunu, yayla şenlikleri, çilek festivali vb.) Türk kültürünün önemli bir parçası olduğuna inanırım.	f %	19 5,1	71 18,9	187 49,9	98 26,1	2,97	,80
6. Yöremizde oynanan Türk Halk Oyunlarını oynarım.	f %	61 16,3	95 25,3	139 37,1	80 21,3	2,63	,99
7. Halk Oyunlarını (horon, zeybek, halay vb.) İzlemekten zevk alırım.	f %	37 9,9	94 25,1	144 38,4	100 26,7	2,81	,93
8. Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim.	f %	52 13,9	102 27,2	128 34,1	93 24,8	2,69	,99
9. Geleneksel Türk giyim kuşamı (kaftan, yazma, bindallı, şalvar vb.) ilgimi çeker.	f %	75 20,0	106 28,3	116 30,9	78 20,8	2,52	1,03
10. Çevremde Türk gösteri sanatları (Karagöz, Kukla vb.) İlgili etkinlik olunca katılırım.	f %	30 8,0	105 28,0	156 41,6	84 22,4	2,78	,88
11. Yaşlılar, geçmişleri hakkında konuşunca onları dinlemeyi severim.	f %	16 4,3	52 13,9	139 37,1	168 44,8	3,22	,84
12. Geçmiş yaşantıları ile ilgili konuşan yaşlıları dinlemek sıkıcıdır.	f %	151 40,3	122 32,5	59 15,7	43 11,5	1,98	1,0
13. Türk lokumu, Türk damak zevkinin en önemli unsurlarından biridir.	f %	13 3,5	60 16,0	151 40,3	151 40,3	3,17	,82
14 Daha önce gitmediğim bir yere gittiğimde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek isterim.	f %	11 2,9	43 11,5	154 41,1	167 44,5	3,27	,77
15. Türk halk kültüründe komşuluk ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğunu düşünürüm.	f %	5 1,3	22 5,9	195 52,0	153 40,8	3,32	,64
16. Türk Halk müziği, Türk kültürünün özelliklerini yansıtır.	f %	12 3,2	48 12,8	190 50,7	125 33,3	3,14	,75
17 Nasrettin Hoca fıkralarını dinlemek benim için eğlencelidir.	f %	19 5,1	53 14,1	150 40,0	153 40,8	3,16	,85
18. Türk halk müziği, Türk kültürü için önemlidir.	f %	14 3,7	35 9,3	187 49,9	139 37,1	3,20	,75
19. Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi severim.	f %	30 8,0	60 16,0	158 42,1	127 33,9	3,01	,90

Tablo10 (devamı)

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	S.sapma
20 Yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptığı tahmin ve eski hesaplar ilgilimi çeker.	f %	66 17,6	89 23,7	127 33,9	93 24,8	2,65	1,0 3
21 Mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bilirim.	f %	105 28,0	128 34,1	89 23,7	53 14,1	2,24	1,0 1
22. 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek isterim.	f %	59 15,7	60 16,0	155 41,3	101 26,9	2,79	1,0 0
23. Çoban Bayramları (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zenginliktir.	f %	22 5,9	90 24,0	150 40,0	113 30,1	2,94	,88

Tablo ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarına yönelik ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarına yönelik ölçeğinin maddelere verdiği cevaplar üzerinde değerlendirilebilir. 4'lü Likert ölçeği, genellikle " Hiç katılmıyorum ", " Katılmıyorum " " Katılıyorum " " Kesinlikle Katılıyorum " arasında dört farklı seçenek sunar. Her bir seçenek, belirli bir görüşü veya tutumu temsil etmektedir.

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin 1. maddesinde ortaokul öğrencilerine geleneksel çocuk oyunlarının (saklambaç, çelik çomak, topaç, birdirbir vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inanırım” önemesine ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur. Bu maddeye verdikleri cevap ise şu şekilde olmuştur. Kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum maddeleri ile hiç katılıyorum ve katılıyorum seçeneklerini birlikte ele aldığımızda, gerekli olduğuna inananların oranı % 89,6, gerekli olmadığına inananların oranı ise % 10,4 olduğu görülmüştür. Bu oranlar ortaokul öğrencilerine geleneksel çocuk oyunlarının yaşatılmasının gerekli olduğuna inandıklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, öğrencilerin geleneksel çocuk oyunlarımızın gelecek nesillere aktarılmasının ve yaşatılmasının gerekliliğine büyük oranda inandıklarını göstermektedir. Çocukluk döneminde oynanan bu oyunlar, hem bireylerin sosyalleşmesi hem de kültürel değerlerimizin aktarımı açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla öğrenciler, bu oyunların unutulmaması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için farkındalık oluşturulması gerektiğini düşünmektedirler.

2 madde "Dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekli olduğuna inanırım." şeklindedir. Bu maddeye verilen cevaplara baktığımızda; %7,7'si "katılmıyorum", %35,5'i "kararsızım", %57,9'u ise "katılıyorum" şeklinde cevap vermiş. Yani öğrencilerin büyük bir çoğunluğu olan %57,9'u, dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekliliğine inandığını ifade etmiştir. Bunun nedeni, dini bayramların toplumumuz için önemli sosyal ve kültürel değerler taşıması olabilir. Özellikle Ramazan ve Kurban bayramları, aile ve akraba ziyaretleriyle sosyal bağlarımızı güçlendirmekte, millet olma bilincimizi canlı tutmaktadır. Dolayısıyla tablodaki bu sonuç, öğrencilerimizin dinî değerlerimize bağlılığının ve bayramlarımızın önemini kavradıklarını göstermektedir. Genel itibariyle ifade etmek gerekirse, 2. maddeye verilen yüksek orandaki olumlu yaklaşım da geçerlidir.

3 madde "Dini bayramların (Ramazan ve Kurban Bayramı) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünürüm." şeklindedir. Bu maddeye verilen cevaplara göre; %5,6'sı "katılmıyorum", %39,7'si "kararsızım", %53,3'ü ise "katılıyorum" şeklinde görüş bildirmiş. Görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık yarıdan fazlası olan %53,3'ü, dini bayramların sosyal ilişkileri olumlu yönde etkilediği kanaatinde. Bunun sebebi, bayram ziyaretleri ve iftar sofraları gibi etkinliklerin aile bireyleri ve akrabalar arasındaki bağları güçlendirmesidir. Ayrıca komşuluk ilişkilerine de olumlu katkısı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerimiz, dinî geleneklerimizin toplumsal dayanışma ve birlikteliğe sağladığı katkıyı fark etmiş görünmektedir. Genel hatlarıyla ifade etmek gerekirse, 3. maddenin sonuçları da diğer maddelere benzer şekilde olumlu yöndedir.

4 madde "Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm." şeklindedir. Cevaplara göre; %3,2'si "katılmıyorum" %50,1'i "kararsızım" %37,9'u ise "katılıyorum" demiş. Bu sonuca göre öğrencilerin yaklaşık üçte biri, Türk kahvesi geleneğinin misafir ağırlama kültürümüzde özel bir yeri olduğu görüşündedir. Türk kahvesi ikram etmek, gelen misafiri önemsemenin ve ağırlamanın bir göstergesi olarak kabul edilir. Dolayısıyla öğrenciler bu geleneğin toplumsal ilişkilerimize katkısını fark etmiş görünüyor. Genel hatlarıyla ifade etmek gerekirse, bu maddenin sonucu diğerlerine kıyasla biraz daha düşük olsa da yine olumlu yöndedir. Öğrencilerimiz geleneklerimize bağlılığını sürdürmektedir.

5 madde "Festivallerin (mesir macunu, yayla şenlikleri, çilek festivali vb.) Türk kültürünün önemli bir parçası olduğuna inanırım." şeklindedir. Bu maddeye verilen cevaplara göre; %5,1'i "katılmıyorum" %49,9'u "kararsızım" %26,1'i ise "katılıyorum" demiş. Görüldüğü üzere öğrencilerin yaklaşık yarısı, festivallerin Türk kültürü için önemli olduğu görüşündedir. Ancak "kararsız" diyenlerin oranı da oldukça yüksektir. Festivaller, bölgesel kimliği ve

geleneklerin yaşatılmasında önemli bir araçtır. Öğrenciler bunun farkında görünseler de bazılarının bu konuda kanaat belirtmekte tereddüt ettiğini söyleyebiliriz. Genel değerlendirmeme göre, 5. maddenin sonucu diğer maddelere kıyasla biraz daha düşük çıkmıştır. Ancak yine olumlu yönde bir tutum olduğu kanısındayım.

6 madde "Yöremizde oynanan Türk Halk Oyunlarını oynarım." şeklindedir. Cevaplara baktığımızda; %16,3 öğrenci "katılmıyorum" demiş %20 "kararsız" cevabını işaretlemiş %37,1'i ise "katılıyorum" demiştir. Bu sonuca göre, öğrencilerimizin yaklaşık üçte biri halk oyunlarını oynamaktan keyif aldığını ifade etmiştir. Ancak "katılmıyorum" diyenlerin oranı da oldukça yüksektir. Halk oyunlarının yaşatılması ve yaygınlaştırılması için daha fazla farkındalık çalışmasına ihtiyaç olduğu kanısındayım. Öğrencilerimizi bu kültürel değerlerle buluşturmak önem taşıyor. Genel olarak 6. madde sonucunun diğerlerine göre biraz düşük çıktığını söyleyebiliriz. Ancak yine olumlu yönde bir eğilim olduğunu düşünüyorum. Kültürel mirasımızı geleceğe taşımada daha çok çalışmalıyız.

7 madde "Halk Oyunlarını (horon, zeybek, halay vb.) izlemekten zevk alırım." şeklindedir. Cevaplara göre; %9,9'u "katılmıyorum" demiş %25,1'i "kararsızım" %38,4'ü ise "katılıyorum" cevabını işaretlemiş. Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir kısmı, halk oyunlarını izlemenin keyif verici olduğunu belirtmiştir. İzlemenin oynamaktan daha yüksek oranda tercih edildiği söylenebilir. Halk oyunları gösterileri, kültürel mirasımızın tanıtımında etkili bir araçtır. Öğrencilerin bu farkındalığa sahip olduğunu düşünüyorum. madde sonucu, 6. maddeye göre daha olumlu çıkmıştır. Genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, öğrencilerimiz geleneklerimize olan bağlılığını sürdürmektedir denilebilir.

8 madde "Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim." şeklindedir. Cevaplara göre; %14,9 öğrenci "katılmıyorum" demiş %36,9 "kararsızım" %37,6'sı "katılıyorum" cevabını işaretlemiş. Görüldüğü gibi öğrencilerin yaklaşık üçte biri, Türk el sanatları kurslarına katılmaya ilgi duyduğunu belirtmiştir. El sanatları, kültürel mirasımızın somut olarak aktarıldığı önemli unsurlardandır. Öğrencilerin bu bilinci olduğu anlaşılmaktadır. Genel hatlarıyla ifade etmem gerekirse, 8. madde sonucu olumlu yöndedir. Ancak katılım oranlarının artırılması için farkındalık çalışmalarına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

9 madde "Geleneksel Türk giyim kuşamı (kaftan, yazma, bindallı, şalvar vb.) ilgimi çeker." şeklindedir. Cevaplara göre; %17,9 öğrenci "katılmıyorum" demiş %36,5 "kararsızım" %32,4'ü "katılıyorum" cevabını işaretlemiş. Buradan anlaşıyor ki öğrencilerimizin yaklaşık üçte biri, geleneksel kıyafetlerimize ilgi duyuyor. Ancak "kararsız" diyenlerin oranı da yüksek görünüyor. Geleneksel kıyafetler kültürel kimliğimizin önemli göstergelerindendir.

Öğrencilerin bu değerlendirmeye açık olması olumlu bir tutum olarak yorumlanabilir. Genel değerlendirmeye göre, 9. madde sonucu da diğer maddelere paralel şekilde olumlu yöndedir.

10 madde "Türk Mutfağına (içli köfte, mantı, gözleme vb.) ait yemekleri severek yerim." şeklindedir. Cevaplara göre; %5,8 öğrenci "katılmıyorum" demiş %37,3 "kararsızım" %47,5'i ise "katılıyorum" cevabını işaretlemiştir. Görüldüğü üzere öğrencilerimizin yaklaşık yarısı Türk mutfağına ilgi duyduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, mutfağımızın öğrenciler tarafından benimsendiğini göstermektedir. Türk mutfağı kültürel mirasımızın en önemli parçalarındandır. Lezzetli yemeklerimizin gelecek nesillere aktarılması gerekir. Bu bilinci öğrencilerde görmek sevindiricidir. Genel hatlarıyla 10. madde sonucu da diğerleri gibi olumlu yöndedir denilebilir.

4.2 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 11 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	sd	T	p
Kadın	185	67,57	10,41	-,648	,685
Erkek	190	68,26	10,20	-,648	

Tablo incelendiğinde, Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları ile cinsiyetleri arasında t testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Buna göre Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları incelediğimizde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak [$p=$,685; yani $p>.05$] olduğundan anlamlı bir farklılık görülmediği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X} = 67,57$), erkek katılımcılardan puan ortalamaları ($\bar{X} = 68,26$) olarak bulunmuştur. Anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte erkek öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları kız öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 12 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Yaş	N	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
10 yaş	30	70,83	12,67	4,607	,001	var
11 yaş	78	68,33	9,29			
12 yaş	102	67,59	9,39			
13 yaş	112	65,27	8,83			
14 yaş	53	71,84	13,09			
Toplam	375	67,92	10,30			

Tablo 12’de Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre yürütülen ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu çerçevede ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarına baktığımızda yaş değişkenine göre [$F= 4,607$; $p= ,001$; $p<.05$] anlamlı bir farkın oluşu görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre farklılaştığını söylemek mümkündür. Farkın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc LSD testi sonuçları incelenmiştir. Buna göre farkın kaynağını 10 yaş ve 11 yaş ile 13 yaş arasında, 12 yaş ile 14 yaş arasında, 13 yaş ile 10, 11,14 yaş arasında, 14 yaş ise 12 ve 13 yaş grupları arasında oluştuğu görülmüştür Bu fark 10 yaş ve 14 yaş grubunun lehine olarak görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre puan ortalamalarını incelediğimizde en düşük puan ortalamasına 13 yaş grubu ($\bar{x} = 65,27$) ve 12 yaş grubu ($\bar{x} = 67,59$) sahip olduğu göze çarpmaktadır. En yüksek puan ortalamasına 14 yaş grubu ($\bar{x} = 71,84$) ve 10 yaş grubu ($\bar{x} = 70,83$) sahip olduğu belirlenmiştir. 14 yaş ve 10 yaş grubundaki öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları 11, 12 ve 13 yaş grubundaki öğrencilerin tutum puanlarından daha yüksek olmuştur.

4.4. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 13 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Sınıf düzeyi	N	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
5 sınıf	86	69,86	10,31	4,029	,008	var
6 sınıf	116	66,75	9,66			
7 sınıf	112	66,20	8,91			
8 sınıf	61	70,60	12,80			
Toplam	375	67,92	10,30			

Tablo 13 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre yürütülen ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının sınıf düzeyine göre [$F=4,029$; $p=,008$; $p<.05$] olduğundan anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc LSD testi sonuçları incelenmiştir. Buna göre farkın kaynağını 5. Sınıf ile 6 ve 7 arasında, 6 sınıf ile 8 sınıf arasında, 7 sınıf ile 8 sınıf arasında olduğu görülmüştür. Bu fark 5 sınıf ve 8 sınıfın lehine olarak görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf değişkenine göre puan ortalamalarını incelediğimizde en düşük puan ortalamasına 7 sınıf ($\bar{x} = 66,20$) ve 6 sınıf ($\bar{x} = 66,75$) sahip olduğu göze çarpmaktadır. En yüksek puan ortalamasına 8 sınıf ($\bar{x}=70,60$) ve 5 sınıf ($\bar{x}= 69,86$) sahip olduğu belirlenmiştir.

4.5. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 14 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelir düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Gelir	N	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
11.500 TL ve altı	71	69,40	10,24	1,160	,328	yok
11.500 TL üstü ile 15.000 TL altı	88	68,19	9,25			
15.000 TL ve 30.000 TL altı	58	66,81	10,36			
30.000 TL üstü ve 40.000 TL arası	59	69,14	8,45			
40.000 TL üzeri	99	66,43	12,00			
Toplam	375	67,92	10,30			

Tablo Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkenine göre yürütülen ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları incelendiğimizde istatistiksel olarak [$F=1,160$; $p=,328$; $p>.05$] olduğundan anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları gelirde bir farklılık yaratmadığını söylemek mümkündür. Buna göre aile geliri 40.000 TL üzeri olan ortaokul öğrencilerinin tutum puanları ($\bar{X}=66,43$), diğer gelir grubundaki somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Aile geliri 11.500 TL ve altı olan ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları ($\bar{X}=69,40$), diğer gelir gruplarından daha yüksek bulunmuştur.

4.6. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 15 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Anne Eğitim d.	N	$\bar{x}$	Sd	F	p	Fark
İlkokul mezunu değil	34	70,35	7,83	3,018	,018	var
İlkokul mezunu	83	69,93	10,47			
Ortaokul mezunu	43	67,27	8,71			
Lise mezunu	72	68,52	10,77			
Üniversite mezunu	143	65,88	10,60			
Toplam	375	67,92	10,30			

Tablo ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre yürütülen ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları incelendiğimizde istatistiksel olarak [$F=3,018$; $p=,018$; $p>.05$] olduğundan anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyinde farklılık yarattığını söylemek mümkündür. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=65,88$) en düşük, annesi ilkokul mezunu olmayan ($\bar{X}=70,35$) ve ailesi ilkokul mezunu ($\bar{X}=69,93$) öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları en yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Annesi ilkokul

mezunu olmayan ve ilkokul mezunu öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları diğer eğitim düzeyindeki gruplardan daha yüksek bulunmuştur. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük olduğu belirlenmiştir.

4.7. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 16 Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

Baba Eğitim düzeyi	N	$\bar{x}$	Sd	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul mezunu değil	21	70,79	7,93	1,726	,144	yok
İlkokul mezunu	81	70,33	9,00			
Ortaokul mezunu	48	67,56	10,59			
Lise mezunu	59	67,55	10,74			
Üniversite mezunu	166	66,86	10,80			
Toplam	375	67,92	10,30			

Tablo ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre yürütülen ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları incelendiğimizde istatistiksel olarak [$F=1,726$; $p=,144$; $p>.05$] olduğundan anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyinde farklılık yaratmadığını söylemek mümkündür. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları ($\bar{X} = 66,86$) en düşük, babası ilkokul mezunu olmayan ($\bar{X} = 70,79$) ve ailesi ilkokul mezunu ($\bar{X} = 70,33$) öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları en yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre Babası ilkokul mezunu olmayan ve ilkokul mezunu öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları diğer eğitim düzeyindeki gruplardan daha yüksek bulunmuştur. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın bulguları alanyazında yapılan diğer çalışmaların bulgularıyla karşılaştırılarak genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Ardından sonuç kısmı ve araştırmacılara öneriler sunulmaktadır.

5.1. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının değerlendirmesi

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin genel tutum puanlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin ölçeğin “Sosyal Hayat”, “Geleneksel Sanatlar”, “Kültürel Bilinç”, “Sözlü Gelenekler” alt boyutlarında aldıkları toplam puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin ölçeğinin “Doğa ve Evren Üzerine Bilgi ve Uygulamalar” alt boyutunda aldıkları toplam puanların ise düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları yüksektir. Bu, öğrencilerin kendi kültürlerine karşı ilgi, saygı ve bilinç sahibi olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin sosyal hayat, geleneksel sanatlar, kültürel bilinç ve sözlü gelenekler gibi somut olmayan kültürel mirasın farklı boyutlarını önemsedikleri ve değer verdikleri anlaşılmaktadır. Bu, öğrencilerin kültürel mirasın yaşatılması ve aktarılması için gerekli olan beceri ve uygulamalara sahip olduklarını veya edinmeye istekli olduklarını düşündürmektedir. Öte yandan, araştırma sonucuna göre, ortaokul öğrencilerinin doğa ve evren üzerine bilgi ve uygulamalar alt boyutunda aldıkları toplam puanlar düşük olması, öğrencilerin doğa ve evrenle ilgili somut olmayan kültürel miras unsurlarına karşı ilgisiz veya bilgisiz olduklarını veya bunları önemsemedikleri düşünülmektedir. Öğrencilerin doğa ve evrenle ilgili kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği için gerekli olan bilinç ve sorumluluk düzeylerinin yeterli olmadığı söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının genel olarak olumlu olduğu, ancak doğa ve evrenle ilgili somut olmayan kültürel miras unsurlarına daha fazla ilgi ve önem göstermeleri gerektiği söylenebilir. Bu amaçla, öğrencilere doğa ve evrenle ilgili somut olmayan kültürel miras unsurlarının tanıtılması, örneklerinin verilmesi,

değerlerinin ve önemlerinin vurgulanması, korunması ve sürdürülmesi için neler yapabileceklerinin anlatılması gibi eğitim faaliyetleri düzenlenmesi önem kazanmaktadır.

Kişinin düşünmeyi öğrenme süreçlerini, kendi kültürü ve toplumu içinde keşfettiği ve üst düzey zihinsel yeteneklerin gelişiminde dil ve sosyal çevrenin, bireyler arası etkileşimlerin önemli bir rol oynadığı söylenilebilir (Cırık, 2008). Kültürün ve kültürel mirasın artıklarının, çocukların zihinsel gelişimleri üzerindeki etkisinin önemini reddetmek mümkün değildir; bu etki oldukça belirgindir.

Öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik Sağ ve Ünal (2019) tarafından bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Safranbolu'da bir devlet okulundaki 4. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 11 öğrenci oluşturmuş, veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin soyut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerinin sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Geleneksel çocuk oyunları haricinde, öğrencilerin neredeyse tamamının soyut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık eksikliği yaşadığı görülmüştür.

Demirezen ve Aktaş (2020) tarafından yapılan araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin soyut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları genel olarak incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin soyut olmayan kültürel miras kavramını ve unsurlarını açıklayabildikleri gözlenmiştir. Öğretmenler, soyut olmayan kültürel mirasın korunmasının geçmişi koruma görevi olduğunu ve kültürel öğelerin toplumu birleştirici rollerine değinmişlerdir.

Deniz, vd., (2017) tarafından yapılan çalışmada, Karabük İli Safranbolu İlçesi'nde soyut olmayan kültürel miras ögesi olarak halkın yerel iklim bilgisini ve bu bilgiye dayalı olarak oluşturulan halk takvimini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, Safranbolu'da iklim unsurlarının ve isimlendirmelerin özellikle tarımsal ve hayvansal faaliyetlere göre belirlendiği ve bu doğrultuda belirli günlere dayalı bir halk takvimi oluşturulduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yakın geçmişe kadar Safranboluluların atalarından gelen bu geleneği önemsedikleri ve uyguladıkları ancak 1980'lerden sonra yaşanan hızlı değişimin, Safranbolu'da da etkilerini gösterdiği ve bu geleneksel takvime olan ilginin azaldığı ve köylerde yaşayan genç nesiller tarafından halk takvimiyle ilgili bilgilerin neredeyse unutulmaya başlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumların bazı ölçek maddeleri üzerinden değerlendirdiğimizde; ilk maddede öğrencilerin geleneksel çocuk

oyunlarının gelecek nesillere aktarılmasının ve yaşatılmasının gerekliliğine büyük oranda inandıklarını göstermektedir. Çocukluk döneminde oynanan bu oyunlar, hem bireylerin sosyalleşmesi hem de kültürel değerlerin aktarımı açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla öğrenciler, bu oyunların unutulmaması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için farkındalık oluşturulması gerektiğini düşünmektedirler. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları, bu mirasın korunması ve yaşatılması için önemli bir göstergedir. Öğrenciler, geleneksel çocuk oyunlarının kültürel değerlerini, sosyal becerilerini ve eğlence unsurlarını takdir etmektedirler. Bu oyunlar, somut olmayan kültürel mirasın canlı ve dinamik bir parçasıdır. Öğrenciler, bu oyunları gelecek nesillere aktarmak için çaba göstermeli ve bu konuda farkındalık yaratmalıdırlar.

Ölçeğin 2. maddesindeki "Dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekli olduğuna inanırım". fikrine büyük oranda katıldıklarını göstermiştir. Dini bayramlar toplum açısından önemli sosyal ve kültürel değerler taşıyabilmektedir. Özellikle Ramazan ve Kurban bayramları, aile ve akraba ziyaretleriyle sosyal bağları güçlendirebilmekte, millet olma bilincini canlı tutabilmektedir. Bayramlaşma geleneği aile birliğini, akraba kaynaşmasını ve komşuluk ilişkilerinin güçlenmesine, bayram etkinlikleri ve hazırlıkları öğrencilerin sosyalleşmesine, arkadaşlık bağlarını güçlenmesine, ortak değerlerin ve kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarmasına aracılık edebilmektedir. Bu durum öğrencilerin dinî değerlere bağlılığını ve bayramların önemini kavradıklarını göstermektedir.

Ölçeğin 3. maddesinde ortaokul öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun dini bayramların (Ramazan ve Kurban Bayramı) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünmektedirler. Bu da dini bayramların toplumun tüm kesimlerini bir araya getirdiğini, öğrenciler farklı sosyal çevrelerden arkadaşlarıyla bayramlaşma fırsatı bulduklarını, bayramlarda akraba ziyaretleri ve komşularla bir araya gelinmesi sosyal etkileşimi artırdığını düşüncesini benimsediklerini göstermektedir. Öğrencilerin dini bayramlar aracılığıyla farklı kuşaklarla iletişim kurma fırsatı yakaladığını, bayram hazırlıkları ve etkinliklerine katılmanın öğrencilere eğlenceli bir aktiviteye dâhil ettiğini, aynı zamanda arkadaşlarıyla bu deneyimler paylaşıp ilişkilerini pekiştirdiğini söylemek mümkündür. Bayramlaşma alışkanlığının, öğrencilerin farklı inanç ve kültürlerden insanlarla empati kurmasını sağlayabilmekte, Ailelerin bayram ziyaretlerine eşlik etmenin, öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırdığı söylenebilir. Dolayısıyla ortaokul çağındaki öğrencilerin gelişim süreci ve sosyalleşme ihtiyaçları düşünüldüğünde, dini bayramların onların iletişim ve ilişki kurma becerilerini olumlu etkilediğini söylemek mümkündür.

Ölçeğin 4. maddesinde ortaokul öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun "Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm." fikrine büyük oranda katıldıklarını göstermiştir. Türk kahvesi ikram etmek, misafire gösterilen saygının ve sıcak karşılamanın sembolüdür. Tarih boyunca kahve sohbeti, misafir ağırlamayı ve akraba/komşu ziyaretlerini tamamlamada önemli bir rol oynamıştır. Kahve çeşitlerini sunmak, misafirin neye göre hoşnut ve memnun olacağına karar verme imkânı sağlar. Kahve töreni ve sohbeti ile kaynaşma, dostluk bağlarının kuvvetlenmesi hedeflenir. Geleneksel kahve takımları, Türk-İslam kültürünün önemli simgelerindendir. Türk kahvesi içim biçiminin karmaşık ritüeli bile misafire verilen önemi yansıtır. Bu bağlamda Türk kahvesi misafir ağırlama kültürümüzün vazgeçilmez bir unsurudur. Kahve ikramı misafire verilen değeri ve sıcak karşılamayı simgelediği için ortaokul öğrencilerin bu kültürel değere sahip olduklarını yansıtmaktadır. Türk kahvesi geleneği hakkında edindikleri bilgiler, bunun kimliğimize ait önemli bir unsur olduğu göstermektedir.

Ölçeğin 5. maddesinde ortaokul öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun "Festivallerin (mesir macunu, yayla şenlikleri, çilek festivali vb.) Türk kültürünün önemli bir parçası olduğuna inanırım." fikrine büyük oranda katıldıklarını göstermiştir. Festivaller, yöresel kültürü ve gelenekleri yaşatmak için önemli fırsatlar sunar. Folklorik danslar, yemek kültürü vb. unsurların tanıtıldığı festivaller sayesinde gelecek nesillere aktarılır. Bölgesel ürünlerin tanıtımı ve pazarlanmasına katkıda bulunurlar. Komşuluk ilişkileri ve dayanışma ruhu gelişir, bölge halkı bir araya gelir. Kültür turizmine canlılık katar, gelir getirir. Kimlik aidiyet duygusunu pekiştirir; kökenlerle bağın simgesi olur. Eğlencenin yanı sıra geleneksel sanat ve zanaatları yaşatırlar. Dolayısıyla festivaller, kültürel mirası korumanın ve gelecek nesillere aktarmanın değerli araçlarından biridir. Türk kültürünün özgün, çeşitli yönlerini yansıtır. Bu bağlamda öğrencilere erken yaşta festivaller hakkında bilgi verilmesi sayesinde kültürel değerleri benimsemeleri kolaylaşabilmektedir. Festivallere aileleriyle birlikte katılan öğrenciler gelenekleri yerinde görme fırsatı bulurlar. Müzik, dans gibi etkinliklerin sunduğu eğlenceli ortam onların kültüre ilgi duymalarını festivaller sayesinde öğrenciler bölgesel lezzetleri tatmalarına, arkadaşlarıyla paylaştıkları bu deneyimler sayesinde aidiyet hislerinin gelişmesine katkı sağlar. Medyada ve okulda derslerde festivallere yer verilmesi öğrencilerin farkındalıklarını artıracak, folklorik çalışmalara katılmak, onlara kendilerini ifade etme imkânı sunacaktır.

Festivallerin Türk kültürünün önemli unsurları olduğunu söylemek için birçok kaynak bulunmaktadır. "Gelenekten Geleceğe Yöresel Kültürün Taşınmasında Festivallerin Rolü" başlıklı makalede, festivallerin kültür koruma sürecinde bir aktarım aracı olarak

kullanılabileceği ve turistik ve ticari bir etkinlikten daha fazlasına yer verdiği belirtilmektedir. Festivaller, kültür aktarımı ve korunması için önemli etkinliklerdir. Toplumların bir araya gelmesi ve kültürlerini paylaşmasını sağlarlar. Festivalin kültürel mirasın korunmasındaki işlevi ve önemi söz konusudur. Festivallerin uzun yıllardır süregelen tecrübesiyle kültür aktarımı ve korunmasındaki rolünü analiz etmektedir (Gündüz Alptürker ve Alptürker, 2021). Ölçeğin 8. maddesinde ortaokul öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun " Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim fikrine büyük oranda katıldıklarını göstermiştir. Türk el sanatlarının önemi ile ilgili Alagöz vd. (2018) yaptıkları çalışmada vurgulamışlardır.

5.2. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumların cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları ile cinsiyetleri arasında t testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte erkek öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları kız öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatür taramasında somut olmayan kültürel mirasa ilişkin yapılan nicel çalışmalar yeterli düzeyde olmadığından bu araştırmanın sonuçlarına yönelik yeterli bir karşılaştırma yapılamamış ve araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Toplumumuzda geleneksel olarak erkek çocuklarının kültürel etkinliklere daha fazla katılması bu tutumların benimsenmesinde belirleyici olabilmektedir. Erkek öğrencilerin folklorik etkinliklere (halk oyunları, türkü grupları vb.) katılma ihtimalinin daha yüksek olması kültürel etkinliklere yönelik ilgilerini artırmada etki yaratabilmektedir. Spor ve müzik gibi somut olmayan mirasın erkek egemen alanları olması tutum farklılığının neden olabileceği düşünülmektedir. Toplum baskısı nedeniyle kız öğrencilerin kültürel değerlere yönelik ilgilerinin dışı vurumu daha az olabilmektedir. Erkek öğrencilerin kültürel kimlik aidiyeti duygusunun daha güçlü olması muhtemeldir.

Toplumun cinsiyet rolleri algısından kaynaklı, kültürel faaliyetlere erkeklerin daha fazla katılım göstermesi beklenir. Halk oyunları, türkü söyleme gibi etkinliklerin geleneksel olarak erkek egemen alanı görünmesi, Müzik (türkü, saz) gibi kültürel ifade biçimlerinin erkek odaklı algılanması, Erkek çocukların küçük yaşlardan itibaren arkadaş ortamında bu aktivitelere daha çok teşvik edilmesi bu nedenler arasında gösterilebilir. Aynı zamanda

toplum baskısı nedeniyle kız çocuklarının kültürel ifade özgürlüklerinin kısıtlı olması, aileden ve eğitimden kaynaklanan cinsiyetçi tutum ve davranış kalıpları, kızların ev işleriyle daha çok meşgul olması diğer nedenler arasında gösterilebilir.

Halk oyunları, türkü söyleme gibi etkinliklerin geleneksel olarak erkek egemen alanı görünmesi, müzik (türkü, saz) gibi kültürel ifade biçimlerinin erkek odaklı algılanması, erkek çocukların küçük yaşlardan itibaren arkadaş ortamında bu aktivitelere daha çok teşvik edilmesi, Türk toplumunda kadın ve erkeğin sosyal rolleri, cinsiyet ayrımcılığı, ataerkil kültür, geleneksel değerler, eğitim düzeyi, medya etkisi gibi çeşitli nedenlerle açıklanabilir (Mete, 2020) Bu bağlamda, halk oyunları, türkü söyleme ve müzik gibi kültürel ifade biçimlerinin sadece erkekler tarafından yapılması veya erkeklerin daha çok ilgi göstermesi, kadınların bu alanlarda geri planda kalmasına veya kendilerini ifade etmekte zorlanmasına neden olabilir. Bu durum, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği, cinsiyet rollerini ve toplumsal beklentileri de yansıtır. Bu nedenle, bu etkinliklerin kadın ve erkek arasında paylaşılması, kültürel değerlerimizin korunması ve geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve farklılıklara saygı açısından önemlidir.

5.3. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları yaş değişkeni açısından değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farkın oluşu tespit edilmiştir. 14 yaş ve 10 yaş grubundaki öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları 11, 12 ve 13 yaş grubundaki öğrencilerin tutum puanlarından daha yüksek olmuştur. 10 yaş grubu çocuklar küçük yaştan itibaren kültürel etkinliklere aileleri tarafından daha fazla dahil olabildikleri düşünülmektedir. 14 yaşlı öğrenciler liseye geçiş döneminde kendi kimliklerini oluşturma arayışında olduklarından kültüre bağlılık hisleri artabilmektedir. 11-13 yaş ergenlik dönemi olduğu için kültüre ilgi azalabilmekte, akran baskısı etkili olabilmektedir. 14 ve 10 yaş farklı gelişim evrelerinde olduğu için kültüre yaklaşımları farklılaşabilmektedir. 11-13 yaş arası dijital alanda daha fazla vakit geçirme eğilimi olabilmesi, kültürden uzaklaşma riski artabilmektedir.

5.4. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc LSD testi sonuçları incelenmiş, buna göre farkın kaynağını 5 sınıf ve 8 sınıfın lehine olarak görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları sınıf değişkenine göre puan ortalamalarını incelediğimizde en düşük puan ortalamasına 6. ve 7. sınıflar sahip olduğu göze çarpmaktadır. En yüksek puan ortalamasına 8 sınıf ve 5 sınıf sahip olduğu belirlenmiştir.

Ortaokul 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarının 5. sınıf ve 8 sınıflara göre daha düşük puan ortalamasına sahip olmaları şu çerçevede yorumlanabilir. 6. ve 7. sınıflardaki öğrenciler, genellikle ergenlik döneminde olabilmekte, bu dönemde bireylerin dünya görüşleri, değerleri ve tutumları değişkenlik gösterebilmektedir. Diğer bir faktörde eğitim müfredatındaki içerik farklılıkları, öğrencilerin kültürel konulara olan ilgilerini etkileyebileceği düşünülmektedir. 5. ve 8. sınıfların müfredatı, somut olmayan kültürel miras konularını daha etkili bir şekilde işliyor veya vurguluyor olmasından kaynaklı bir neden olarak düşünülebilir. Diğer taraftan öğrencilerin aileleri ve çevreleri, kültürel değerlere ve mirasa olan ilgilerini etkileyebilen bir faktördür. 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin aileleri, kültürel mirasa daha fazla vurgu yapmış veya bu konuda daha fazla destek sağlamış olabildiği düşünülebilir.

5.5. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları aile gelirine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığını söylemek mümkündür. Gelir gruplarına Puan ortalamaları açısından değerlendirdiğimizde aile geliri 40.000 TL üzeri olan ortaokul öğrencilerinin tutum puanları diğer gelir grubundaki somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Aile geliri 11.500 TL ve altı olan ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları diğer gelir gruplarından daha yüksek bulunmuştur.

Aile geliri düşük olan öğrencilerin, kültürel mirasa olan tutumlarının yüksek olması, bu öğrencilerin kültürel değerlere daha fazla önem verdiğini veya bu konuda daha bilinçli

olduklarını gösterebilir. Düşük gelir grubundaki aileler, çocuklarına kültürel mirası koruma ve değerlendirme konusunda daha fazla vurgu yapabilirler. Düşük gelir grubundaki ailelerin, aile bağları ve geleneklere daha fazla önem vermesi mümkündür. Bu durum, çocukların kültürel mirasa olan ilgilerini ve tutumlarını etkileyebilir. Düşük gelir grubundaki bireyler, toplumsal bilince ve kimliğe daha fazla vurgu yapabilirler. Bu durum, çocukların kültürel mirasa karşı daha pozitif bir tutum geliştirmelerine neden olabilir.

Yüksek gelirli aileler genellikle çocuklarına daha fazla ekstra etkinlik ve program sağlayabilmesi öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını yoğun ders programları ve aktivitelerle geçirmelerine neden olabilmelerine olanak tanımaktadır. Bu durumda, kültürel mirasa ayıracakları zamanı sınırlandırabilmektedir. Yüksek gelirli aileler, genellikle küresel perspektiflere ve evrensel değerlere odaklanabilmekte, bazen yerel veya geleneksel kültürel mirasın önemini ikinci plana atmasına ve öğrencilerin bu konuya duyarsızlaşmasına neden olabilmektedir. Yüksek gelirli aileler öğrencilerin daha çok akademik ve profesyonel başarılarla ilgilenmelerine uğraş verebilmekte buda kültürel mirasa yönelik ilgilerini azaltabilmektedir. Yüksek gelirli ailelerdeki öğrenciler, kültürel mirasla ilgili deneyim ve etkileşimlere daha az maruz kalmaları veya farklı kültürlerle daha fazla etkileşimde bulunmaları öğrencilerin kendi kültürel miraslarına odaklanmak yerine genel kültürel çeşitliliğe daha fazla vurgu yapmalarına neden olabildiklerini düşündürmektedir.

5.6. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları anne eğitim düzeyinde farklılık yaratmıştır. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük, annesi ilkokul mezunu olmayan ve ailesi ilkokul mezunu öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları en yüksek olduğu belirlenmiştir. Annesi ilkokul mezunu olmayan ve ilkokul mezunu öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları diğer eğitim düzeyindeki gruplardan daha yüksek bulunmuştur. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük olduğu belirlenmiştir.

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin tutumları daha düşük olması, yüksek eğitilmiş aileler genellikle daha yoğun akademik ve profesyonel aktivitelere odaklanmalarına ve bu durumun, kültürel mirasa ayrılacak zamanın azalmasına neden olabildiğini

düşündürmektedir. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin tutum puanlarının düşük olması, ailelerin eğitim seviyelerinin kültürel mirasa yönelik bir bilinç oluşturmadığını veya bu konuda bilgi eksikliği yaşadıklarını anlamına gelebilir. Annesi ilkokul mezunu olmayan ve ailesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin tutum puanlarının yüksek olmasının ailelerin ekonomik sıkıntılar içinde olduğu anlamına gelebilmektedir. Bu durum, ailelerin daha fazla bir araya gelerek kültürel değerlere ve mirasa önem vermelerine yol açtığını söylemek mümkündür. Annesi ilkokul mezunu olmayan öğrencilerin tutumlarının yüksek olması, aile içi iletişim ve değerlerin paylaşımıyla ilişkilendirilebilir. Daha düşük eğitim seviyelerine sahip aileler, değerlerini ve kültürel miraslarını daha fazla önem verdikleri düşünülebilir.

5.7. Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyi değişkenine göre değerlendirilmesi

Ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutumları baba eğitim düzeyinde farklılık yaratmadığını tespit edilmiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük, babası ilkokul mezunu olmayan ve ailesi ilkokul mezunu öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları en yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre babası ilkokul mezunu olmayan ve ilkokul mezunu öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puanları diğer eğitim düzeyindeki gruplardan daha yüksek bulunmuştur. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum puan ortalamaları en düşük olduğu belirlenmiştir.

Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin tutumlarının düşük olması, ailelerin genellikle daha yoğun akademik beklentilere sahip olabileceğini veya çocuklarının daha spesifik alanlara yönlendirilmiş olabileceğini göstermektedir. Babası ilkokul mezunu olmayan ve ilkokul mezunu öğrencilerin tutum puanlarının yüksek olması, aile içi iletişim ve değerlerin paylaşımıyla ilişkilendirilebiliriz. Daha düşük eğitim seviyelerine sahip ailelerin, kültürel değerlerini daha fazla önem verdiklerini söyleniliriz.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için birçok çalışma yürütülmektedir. Örneğin, UNESCO somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için şunlar yapılabilir:

Somut olmayan kültürel mirasın tanıtımı ve farkındalığın artırılması için eğitim programları düzenlenebilir. Eğitim programları, SOKÜM'nin tanımı, önemi, çeşitliliği, korunması ve aktarılması gibi konuları kapsar. Eğitim programları, hem formal hem de informal eğitim ortamlarında uygulanabilir. Örneğin, okullarda SOKÜM ile ilgili dersler, etkinlikler, geziler, projeler, yarışmalar vb. düzenlenebilir. Ayrıca, SOKÜM'nin yaşayan taşıyıcıları, uygulayıcıları ve uzmanları ile işbirliği yaparak, SOKÜM'yi doğrudan deneyimleme ve öğrenme fırsatları sunulabilir. SOKÜM ile ilgili eğitim programlarının amacı, SOKÜM'nin kültürel kimlik, toplumsal bellek, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma gibi değerlerini vurgulamak, SOKÜM'ye saygı ve ilgi duymayı teşvik etmek ve SOKÜM'nin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak olmalıdır.

Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin öğrenciler üzerinde yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı ve nicel çalışmaların olmadığı belirlenmiş bu yönde çalışmaların yapılabileceği önerilebilir. Bu yönde çalışmaların yapılması, somut olmayan kültürel mirasın eğitimdeki rolünü ve etkisini daha iyi anlamak ve değerlendirmek için faydalı olabilecektir. Örneğin, somut olmayan kültürel mirasın öğrencilerin kültürel farkındalık, yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, işbirliği gibi becerilerini nasıl geliştirdiğini ölçmek için nicel yöntemler kullanılabilir. Ayrıca, somut olmayan kültürel mirasın öğrencilerin kültürel kimlik, aidiyet, özgüven, motivasyon, öğrenme tutumu, akademik başarı gibi tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini incelemek için çalışmalar önerilebilir.

Farklı yaş grubundan öğrencilerin (üniversite öğrencileri, yetişkinler vb.) somut olmayan kültürel mirasa ilişkin tutum ve algılarını araştıran çalışmalar yapılabilir. Böylece farklı yaş gruplarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Farklı eğitim seviyelerindeki (ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) öğrencilerin SOKÜM konusundaki bilgi düzeyleri ve farkındalık düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Ders materyallerinde ve müfredata SOKÜM öğelerinin dâhil edilme düzeyi araştırılabilir.

Öğretmenlerin SOKÜM'yi işleme yöntem ve teknikleri, materyal kullanımı incelenebilir. Farklı branşlardaki (sosyal bilgiler, Türkçe, müzik gibi) derslerde SOKÜM'nin işleniş biçimleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir.

Okul dışı etkinliklerle SOKÜM'nin öğretimi konusunda modeller geliştirilebilir. Geleneksel el sanatları, yemek kültürü gibi SOKÜM unsurlarının üretildiği atölye çalışmaları düzenlenebilir. Halk oyunları, halk müziği gibi sanatsal etkinliklere yer veren festival ve şenlikler organize edilebilir. Müzelerde, medeniyet merkezlerinde düzenlenecek etkinliklerle SOKÜM tanıtılabilir. Sinema gösterimleri, tiyatro gibi sanatsal etkinliklerle hikayeleştirme yoluyla SOKÜM öğretilir. Sosyal medya platformları kullanılarak dijital içerikler geliştirilebilir. Açık hava müzeleri, yaşayan köyler kullanılarak deneyimleyerek öğrenme sağlanabilir. SOKÜM unsurlarının sergilendiği gezici sergiler düzenlenebilir. SOKÜM'yi konu alan konferans, seminer, atölye çalışmaları düzenlenebilir. Geleneksel spor dalları, oyunların oynandığı kamplar ve malzemeler kullanılarak öğretim desteklenebilir. Yerel yönetimler, STK'lar ve üniversitelerle işbirliği modelleri geliştirilebilir.

SOKÜM'yi koruma ve yaşatma konusunda velilerin ve toplumun rolü değerlendirilebilir. Velilerin SOKÜM algı ve tutumları ile çocuklara aktardıkları/aktarmadıkları öğeler araştırılabilir. Eğitim politikalarında SOKÜM'ye yönelik hedef ve kazanımlar irdelenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı ders programlarında ve müfredatta SOKÜM'ye ayrılan yer/oranda değişimler incelenebilir. Farklı eğitim kademelerindeki SOKÜM kazanım ve hedefleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Öğretmen yetiştirme programlarında SOKÜM'nin yer alış biçimi araştırılabilir. Performans ölçütlerinde SOKÜM öğretimine yönelik kriterler irdelenebilir. Ulusal/uluslararası standartlardaki SOKÜM vurgusu Türk eğitim sistemiyle kıyaslanabilir.

SOKÜM'nin farklı unsurlarına (geleneksel el sanatları, yöresel yemekler, halk oyunları vb.) yönelik ayrıntılı tutum ölçekleri geliştirilebilir.

Farklı bölgelerde yaşayan öğrencilerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilebileceği çok merkezli çalışmalar yapılabilir. SOKÜM'yi korumada ve yaşatılmasında eğitimin rolü daha kapsamlı olarak araştırılabilir.

Farklı değişkenlere (cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, yaşanan yer vb.) göre tutum farklılıklarına yönelik nedensel araştırmalar gerçekleştirilebilir. SOKÜM'yi tanıtımı ve farkındalık oluşturmada kullanılabilecek etkinlik modelleri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akcaoglu, C.(2017). *Somut olmayan kültürel miras ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Akhan, N. E. (2014).Teaching intangible cultural heritage in the social studies courses. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(3),722-736.
- Alagöz, G., Çalık, İ. & Güneş, E.(2018). Kültürel miras turizmi açısından Erzincan bakır işleme sanatının mevcut durumu ve sürdürülebilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55,174-191.
- Alfeel, Z. S., & Koçak, A. (2023). Türk takvim miti ekseninde evrenselci dikotominin izleri: Ergenekon destanı örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(43), 981-999.
- Aliyeva Esen, M. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş ahıska oyunları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 357-367.
- Gündüz Alptürker, İ. & Alptürker, H. (2021). Gelenekten geleceğe yöresel kültürün taşınmasında festivallerin rolü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1409-1422. <https://doi.org/10.33206/mjss.797288>
- Anılan, H., Girmen, P., Öztürk, A. & Koçkar, M. T. (2004). *Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri*, Kelebek Matbaası.
- Arıcı, A. F. (2010). Tür özellikleri ve tarihlerine göre Türk ve dünya masalları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(26),159-169.
- Arman, A. (2011). *Türk mutfak kültürü tanıtım sorunu: Mengen mutfağı örneği*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Artun, A. (2006). *Türkiye’de Müzecilik*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Atılkan, H. (2022). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşleri (Karabük il örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Atsız, H. N., (1997). *Makaleler -I-*. (İkinci Baskı). İrfan Yayınevi.
- Ayhan, F. (2021). Türk geleneksel giyim kültüründe şalvar. *Humanities Sciences*, 16(1), 59-70.
- Bağcı, A.(2016). Somut olmayan kültürel mirasın aktifleştirilmesi problemi. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 4(2), 167-173.
- Bağcı, E. (2011). Naki tezel’in türk masalları adlı eserindeki kahramanların rollerinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(01), 221-244.
- Balkanal, Z. (2021). Osmanlı’dan Gelen Kültür Mirasımız Geleneksel Türk Sanatları. *Folklor Akademi Dergisi*. 4(2), 218 – 226.
- Bars, M. E. (2022). Türk kültüründe komşuluk ve “kitab-ı müstakim”e göre komşuluğun esasları. *Bingöl Araştırmaları Dergisi* (17), 35-52.
- Begic, H. N. (2016). Giyim-kuşam kültüründe keçe sanatına tarihsel bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (40), 287-297.
- Bolat, N. (2017). Keloğlan kimliğinde Türk masalları anlatısı: Propp yönteminde Türk masalları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 201-226.

- Bozkuş, Y. D. (2022). *İslamiyet öncesi dönemin Türk kültür ve uygarlığına genel bir bakış. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 335-349.
- Budak, M. (2016). *Geleneksel çocuk oyunlarının oryantasyon ve ritim yeteneği üzerine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Bulduk, S., & Süren, T. (2015). Türk mutfak kültüründe kahve. *Maddi Kültür I*, 299, 309.
- Bülbül, H.(2016).Müze ile eğitim yoluyla ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilinci oluşturma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3),681-694.
- Bütünler, Ş. (2022). Türk destanlarının somut/somut olmayan kültürel miras aktarımı açısından incelenmesi: kocacaş destanı örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(4), 1573-1583.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, M. (2009). Kültürel miras ve müzecilik. <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>
- Chan, WY, Hollingsworth, MA, Espelage, DL & Mitchell, KJ (2016). Bağlamda şiddetin önlenmesi: Sistemik değişimin uygulanmasında kültürün önemi. *Şiddet psikolojisi*, 6(1), 22.32.
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,34, 27-40
- Cirhinlioğlu, F.G.(2001).*Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*. Nobel Yayınları.
- Çağman, F. (1995). *Minyatür Sanatları” Geleneksel Türk Sanatları*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çeçen, A. (1996).Kültür ve Politika. Gündoğan Yayınları.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çınar, A. (2013). *Değerler Felsefesi ve Psikolojisi*. Emin Yayınları.
- Daşdemir, Ö., & Akkuş, İ. K. (2022). Miftah-ı behişt’te komşuluk hukuku. *Düşünce Dünyasında Türki*, 13(62), 1-16.
- Dedehayır, H. (2008). Somut olmayan kültürel mirası korumak ve yaşamak. Yayına Hazırlayan: ÇEKÜL Vakfı, 27.
- Demirezen, S. & Aktaş, G. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde drama yöntemiyle öğretimin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarıya etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434.
- Deniz, T., & Çelik, Ö., (2020). Somut olmayan kültürel miras taşıyıcıları:safranbolu el sanatları ustaları üzerine bir inceleme. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 123-138
- Deniz,T., Diker, O. & Çetinkaya, A.(2017).Somut olmayan kültür ögesi olarak yerel iklim bilgisi ve halk takvimi: Safranbolu’da (Karabük) bir saha araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(38), 205-226.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(28). 1-19.

- Ekici, M. (2019). 13. Dede korkut destanı:”salur kazan’ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi” boyunu beyan eder hanım hey!, *Millî Folklor*, 16(122), 5-13.
- Ercan, G. E. (2011). *Anlatıcılığa dayalı güldürü üzerine bir araştırma, tek kişilik bir oyun metni oluşturma ve sahneleme çalışması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kadir Has Üniversitesi,
- Erkal, H. (2010). *UNESCO yaşayan insan hazineleri ulusal sistemlerinin, somut olmayan kültürel mirasın yaşatılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına etkisi üzerine bir inceleme* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Eroğlu, F. B. (2014). Türk halk müziğinde yöre, üslup ve tavır kavramları. *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 231-238.
- Ertural, N. (2012). Şamandan oyuncuya giden yolda Türk halk oyunlarının yapısı ve işlevleri. *Gazi Türkiyat*, 1(11), 101-111.
- Ertural, S. M. (2006). *Gaziantep halk oyunları üzerine bir inceleme* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Esen, M. A. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş ahıska oyunları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 357-367.
- Gelebek, E. (2020). *Gündelik kültür oluşturmada yeni medya araçlarının rolü: Youtube Örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili* 729(1), 50-57.
- Guliyeva, M. (2023). *Çanakkale ayvacık köylerinde tükmen giyim kuşamı üzerine dil-kültür, folklor bağlamında bir değerlendirme*. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 105, 151-173.
- Güdü, Ö., Sonat, S., & Bozok, D. (2015). *El Sanatları ve Turizm İlişkisi Çerçevesinde Türk Halı Dokumacılığının UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde Yer Alan Örnekler Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, 14. Geleneksel Turizm Paneli Bildiriler Kitabı.
- Güler, S. (2010). Türk mutfak kültürü ve yeme içme alışkanlıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 24-30.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). Intangible cultural heritage attitude scale: Validity and reliability study. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(1), 82-102.
- Gülşen, H. (2013). Kurt motifi üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* (39), 18-28.
- Gümüş, N. & Adanalı, R. (2011). The attitude and behavior of students in high school towards historical and cultural heritage in Buca (İzmir). *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 87-102.
- Gündüz, M., & Yıldız, C. (2008). Türk yazılı kültüründe komşuluk. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), (123-138.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe – yönetim – analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, Y. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının SOKÜM unsurları bağlamında incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Gürdoğan Bayır, Ö., & Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840.

- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). *Somut olmayan kültürel miras tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(1), 82-102.
- Gürel, D. (2018). *Somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanımı* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Halaç, H. H. & Demir, İ. (2017). Toplumsal hafızamız kültürel mirasımız. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1441-1445.
- İbiş, M. (2022). *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e geleneksel ve dini bayramlar* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- İsmail, Z. (2003). Kazak Türklerinde 12 hayvanlı takvim. *Türksoy Dergisi*. 5(39), 671 - 682
- İSMEP. (2014). Kültürel mirasın korunması İstanbul Valiliği. Akademik Danışman: Zeynep Gül Ünal. İstanbul. <https://docplayer.biz.tr/4221309-Kulturel-mirasin-korunmasi.html>
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk Milli Kültürü*. Ötüken Yayınları.
- Kaplanoğlu, V. K., Başaran, A., & Gündüz, E. (2022). Telkari ve kilim dokuma sanatının birlikteliğinden oluşan telkârî-killim takı koleksiyonu. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(2), 231- 249.
- Karabaşa, S. (2014). Uygulamaları açısından somut olmayan kültürel miras ve folklor. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 20(80), 99-105.
- Kayabaşı, N. & Yanar, A. (2013). Türk el sanatlarında kullanılan nazar motifleri ve Alevilerde nazar inancı. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (65), 169-184.
- Kılıç, S. N., Ulusoy, H. & Avcıkurt, C. (2021). Somut olmayan kültürel miras unsuru olarak pamukçu beldesi oyunları. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 524-541.
- Kinik, M. (2011). Bir iletişim aracı olarak Türk halk müziği ve türküler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2(1). 211-234.
- Koca, N. & Ersöz Tüğen, A. (2020). Somut olmayan kültür miras listesinde bir değer olan Türk kahvesine coğrafya perspektifinden bakış. *Troyacademy Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 347-362.
- Kutlu, S. (2013). Kırgızistan'da ramazan ve dini bayramlar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 42, 137-165
- Külcü, R. (2015). Türklerin kültür mirası olarak 12 hayvanlı Türk takvimi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-4.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları. <https://bursa.ktb.gov.tr/TR-272395/somut-olmayan-kulturel-miras-calismalari.html>
- Lareau, A. (1987). Social class differences in family-school relationships: the importance of cultural capital, *Journal of sociology of education*, 60(2) 73-85.
- Livçapar, S. N. (2023). *Türk kahvesi kültürü ve geleneğinin miraslaştırılmasına sosyolojik bir bakış*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Mete, F. (2020). Türkçe öğretiminde görsel kültür ürünleri: halk oyunlarının yeri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(2), 736-749.
- Mutsak, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitime ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ömer Halis Demir Üniversitesi.

- Müldür, L. (1998). *Divanü Lügat-İt Türk*, Metis Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2004). Gazi üniversitesi Türk halk bilimi araştırma ve uygulama merkezi müdürü Prof. Dr. M. Öcal Oğuz'un konuşması. *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi.
- Oğuz, M. Ö. (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak SOKÜM. *Milli Folklor*, 100(25), 5-13.
- Okuyucu, A. (2011). *Osmaneli ilçe merkezinde kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanımına yönelik bir araştırma* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Oransaya, L. D. (2012). Geleneksel Türk el sanatlarının çağdaş Türk seramik sanatına yansımaları. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 1(3), 13-21.
- Öksüz Kuşcuoğlu, G. & Taş, M.(2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Özdemir, N., (2005). *Türk Çocuk Oyunları I, II*, Akçağ Yayınları.
- Özdoğan, B. (1997), *Çocuk ve Oyun*. Anı Yayıncılık.
- Özgen, L., Ergun, P., & Kaymaz, E. (2019). Slow food hareketine uygun bir içecek: Türk kahvesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(27), 624-636.
- Özgönül, N. (2014). Uluslararası koruma mevzuatı. M. S. Akpolat (Ed.), *Kültürel miras mevzuatı* (3. baskı, ss. 26-51). Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Özyürek, A., Tezel Şahin, F., & Gündüz, Z. B. (2018). Nesilden nesile kültürel aktarımda oyun ve oyuncakların rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 1-12.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Anadolu Üniversitesi.
- Pelit, E., & Türkoğlu, T. (2019). Somut olmayan kültürel miras değerlerinin turizme yansımaları ebru sanatı üzerine bir inceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 101-118.
- Rzayeva, S. (2018). Küreselleşme kapsamında iletişim teknolojileri ve somut olmayan kültürel miras ilişkisi. *Asya Studies*, 5(5), 45-55.
- Sağ, Ç. & Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1550-1560.
- Sağlam, T. (1997). Türk çocuk oyunlarında ritüel öğeler. *Çocuk Kültürü, I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 416-441.
- Sarıca, V., Taşarer, E., & Batman, O. (2023). UNESCO Somut olmayan kültürel miras listesi'nde yer alan Türk geleneksel sohbet toplantılarına helal turizm ürünü perspektifinden bakış. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 5(1), 37-52.
- Semiz, B. D. (2021). Ayvacık köylerinde yörük kadınların geleneksel giyimleri. *YAZIT Kültür Bilimleri Dergisi*, 1(1), 36-46.
- Shechter, O.G, Durik, A.M, Miyamoto, Y. & Harackiewicz, J.M (2011). Başarı davranışında fayda değerinin rolü: Kültürün önemi. *Kişilik Ve Sosyal Psikoloji Bülteni*, 37(3), 303-317.

- Sümbüllü, Y. Z., & Altınışık, M. E. (2016). Geleneksel çocuk oyunlarının değerler eğitimi açısından önemi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 73-85.
- Sürücüoğlu, M. S., & Özçelik, A. Ö. (2008). Türk Mutfak ve Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. 10-15.09. 2007. Ankara.
- Tanrıverdi, H. (2018). Din-Kültür ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 595-601.
- Tanyol, C. (1961). Türk kültüründe oyunun önemi. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 7(146), 2489-2490.
- Taşkesenligil, M. (2016). Kültürel bağlamda Rus ve Türk kültüründe dini bayramlar. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (30), 115-125.
- Topçu, N. (2006). *Türkiye'nin Maarif Davası*. Dergâh Yayınları.
- Turan, M. (1998). Türk destanları. *Türk Halk Edebiyatı Dergisi*, 42-61.
- Turhan Tuna, S. & Saral, E. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın korunması bağlamında Türkiye'de eğitim alanında yapılan bilimsel çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 68-78.
- Turhan, M. (1997). Kültür değişimleri. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Türkoğlu, S. (1995). "Ağaç Sanatı." *Geleneksel Türk Sanatları*. T.C. Kültür Bakanlığı.
- Ulusoy, K. (2011). Türk toplum hayatında yaşatılan kahve ve kahvehane kültürü (bir sözlü kültür ve sosyal çevre eğitimi çalışması). *Milli Folklor*, 23(89), 159-169.
- Unat, Y. (2004). *İslam'da ve Türklerde Zaman ve Takvim, Nevruz Ansiklopedisi*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- UNESCO. (2019). UNESCO hakkında, www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO.html
- UNESCO. (2023). Intangible Cultural Heritage Committee 2023. <https://www.unesco.org/en/intangible-cultural-heritage/committee-2023>
- Uşak, Y. (2008). *Türk el sanatlarındaki bitkisel motifler ve makine halısı baskı desenlerinde kullanımı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve kültür ilişkisi eğitimde kültürün hangi boyutlarının genç kuşaklara aktarılacağı kaygısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1-5.
- Utma, S. (2020). İletişim çağında medya ve kültür etkileşimi: "medyatikleşen kültürler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 39 – 52.
- Ümit, N. (2014). Çadırlardan saraylara Türk tiyatrosunun sahneleri. *Art-Sanat Dergisi*, (1), 47-72.
- Ünal, F. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan halk kültürü öğelerinin değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 612-644.
- Varış, F. (1991). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Wikipedia. (2023). Somut olmayan kültürel miras. https://tr.wikipedia.org/wiki/Somut_olmayan_k%C3%BClt%C3%BCrel_miras
- Yıldırım, D. (1998). Sözlü gelenek kültürü. *Türk Bitiği Dergisi*, 81-83.

Yılmaz, Ç. (2023). *Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi çerçevesinde karagöz sanatı ve sürdürülebilirliği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.

Yücel, H. (2011). Türk halk müziği üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 26(1), 1-13.

EKLER

EK-1 ETİK BEYANI

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

01/03/2024

(İmza)

Merve KELEK

EK-2 ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE VE SOSYAL BİLGİLER ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: .../.../....

Tezin Adı: Öğretmen adaylarının işsizlik kaygı düzeyleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Yukarıda adı verilen tez çalışmamın tamamının (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edildiğini beyan ederim. Kontrol sonucu aşağıda sunulmaktadır:

Rapor Tarihi	11/03/2024	Tez Savunma Tarihi	01/03/2024
Sayfa Sayısı	104	Benzerlik Endeksi	% 20
Karakter Sayısı	30905	Gönderim Numarası	107477734

Uygulanan filtreler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dâhil
- 3- 10 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı Soyadı: Merve Kelek
Öğrenci No: 2001070371026
Ana Bilim Dalı: Türkçe Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
Programı: Sosyal Bilgiler Eğitimi
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Doc. Dr. Mehmet Tahir KARABOGA)

EK-4 KULLANILAN ÖLÇEKLER

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ HAKKINDA ANKET FORMU

Değerli Öğrenciler;

Bu veri toplama aracında, ortaokul öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin görüşlerini incelemek üzere sizlerin değerli fikirlerinize başvurmak amaçlanmıştır. Veri toplama aracı; Kişisel Bilgi Formu, Ortaokul öğrencileri için somut olmayan kültürel miras tutum ölçeği olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşması açısından anket maddelerine vereceğiniz samimi cevaplar büyük önem taşımaktadır. Lütfen maddeleri dikkatle okuyunuz ve her bir maddeyle ilgili ifadelerden size uygun olanı seçiniz. Katılımınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Merve KELEK
Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

Soru 1. Yaşınızı belirtiniz

() 10 () 11 () 12 () 13 (5) 14

Soru 2. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

Soru 3. Sınıfınızı belirtiniz

() 5 () 6 () 7 () 8

Soru 4. Annenizin ve babanızın eğitim düzeyini ayrı ayrı (X) koyarak belirtiniz.

Eğitim düzeyi	Anne	Baba
İlkokul mezunu değil	()	()
İlkokul mezunu	()	()
Ortaokul mezunu	()	()
Lise mezunu	()	()
Üniversite mezunu	()	()

Soru 5. Ailenizin ortalama gelirini belirtiniz

() 11.500 TL ve altı () 11.500 TL üstü ile 15.000 TL altı () 15.000 TL ve 30.000 TL altı () 30.000 TL üstü ve 40.000 TL arası () 40.000 TL üzeri

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS TUTUM ÖLÇEĞİ

Bu bölümde yer alan tutum ve davranışlara katılma düzeyinizi Katılma düzeyinizi Hiç katılmıyorum 1, Katılmıyorum 2, Katılıyorum 3 ve Kesinlikle katılıyorum seçeneklerden birine çarpı (X) koyarak belirtiniz.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Geleneksel çocuk oyunlarının (saklambaç, çelik çomak, topaç, birdirbir vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inanırım.	()	()	()	()
2. Dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekli olduğuna inanırım.	()	()	()	()
3. Dini bayramların (Ramazan ve Kurban Bayramı) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünürüm.	()	()	()	()
4. Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm.	()	()	()	()
5. Festivallerin (mesir macunu, yayla şenlikleri, çilek festivali vb.) Türk kültürünün önemli bir parçası olduğuna inanırım.	()	()	()	()
6. Yöremizde oynanan Türk Halk Oyunlarını oynarım.	()	()	()	()
7. Halk Oyunlarını (horon, zeybek, halay vb.) İzlemekten zevk alırım.	()	()	()	()
8. Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim.	()	()	()	()
9. Geleneksel Türk giyim kuşamı (kaftan, yazma, bindallı, şalvar vb.) ilgimi çeker.	()	()	()	()
10. Çevremde Türk gösteri sanatları (Karagöz, Kukla vb.) İlgili etkinlik olunca katılırım.	()	()	()	()
11. Yaşlılar, geçmişleri hakkında konuşunca onları dinlemeyi severim.	()	()	()	()
12. Geçmiş yaşantıları ile ilgili konuşan yaşlıları dinlemek sıkıcıdır.	()	()	()	()
13. Türk lokumu, Türk damak zevkinin en önemli unsurlarından biridir.	()	()	()	()
14. Daha önce gitmediğim bir yere gittiğimde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek isterim.	()	()	()	()
15. Türk halk kültüründe komşuluk ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğunu düşünürüm.	()	()	()	()
16. Türk Halk müziği, Türk kültürünün özelliklerini yansıtır.	()	()	()	()
17. Nasrettin Hoca fıkralarını dinlemek benim için eğlencelidir.	()	()	()	()
18. Türk halk müziği, Türk kültürü için önemlidir.	()	()	()	()
19. Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi severim.	()	()	()	()

20 Yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptığı tahmin ve eski hesaplar ilgilimi çeker.	()	()	()	()
21 Mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bilirim.	()	()	()	()
22. 12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek isterim.	()	()	()	()
23. Çoban Bayramları (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zenginliktir.	()	()	()	()

